22 זייטען · פרייז 30 גראשען · NAJER FOLKSBLAT

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

נייער פאלקסבלאט

14-טער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג פ׳ עקב י״ט אב תרצ״ו | אדרעס: לאדז, פעטריקאווער 21 טעל. 224-71 · Adres Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. Skrz. poczt. 1.06 | Łódź, Piątek, 7 Sierpnia 1936 | № 183

1.600 מאן אין געפאנגענשאפט

גרויסע זיגען פון דער שפאנישער פאלקספראנט-ארמעי

מאדריד, 6 (ספ. טעל.)

דאס קריגס-מיניסטעריום איז מודיע, אז דאס רעגירונגס-מיליטער האט אין דער נאהענט פון דער געגענד סאסטאגא אפגעשטויסען אן׳אפטיילונג פון די אויפשטענדיגע, וועלכע האט געציילט 2.300 זעלנער, נעמענדיג דערביי אין געפאנגענשאפט 1,600 פון זיי, און צונעמענדיג 30 קוילען-ווארפער, א סך געווער און אמוניציע.

אין אן׳אנדער שלאכט צווישען פינארדע-עפרא און סאסטאגא האבען די אויפשטענדיגע פארלוירען 40 הערהרג׳עטע. דארטען זענען 70 מאן גענומען געווארען אין געפאנגענשאפט, און צווישען זיי פיל אפיצירען.

פאריז, 6 (ספ. טעל.)

פון דער שפאנישער גרעניץ מעלדעט מען, אז די ארטילעריע פון די דורך דעם רעגירונגס-מיליטער בעלאגערטע פארטען סאן-מארקא און סאן-מאר-טשיאל באמבארדירט אומאויפהערליך די געגענד פון א-אירון. עס פערשנייידט זיך אויף אן׳אטאקע פונם רעגירונגס-מיליטער, וואס געפינט זיך אין רענ-טעריא אין אירון, וועלכע האט פרועה ארויסצושטוי-סען די אויפשטענדיגע פון דער נאווארישער גרע-ניץ.

ערב דער באמבארדירונג פון מאיארקא

מאדריד, 6 (ספ. טעל.)

דער פיהרער פון דער רעגירונגס-לופט-פליה באַ-זע אין בארצעלאנא האט היינט אויפסניי מתרה געווען די אנפיהרערשאפט פון די אויפשטענדיגע אויף מאיארקא, אז זי זאל פעראָרדנען די עוואקואציע פון דער ציווילער באפעלקערונג פון די שטעט, וואס וועלען באמבארדירט ווערן דורך די רעגירונגס-עראפלאנען. אין פאל ווען די עוואקואציע וועט נישט אדורכגעפיהרט ווערן, דראהט דאס רעגי-רונגס-מיליטער מיט׳ן דערשיסען אלע אפיצירען פון די אויפשטענדיגע נאכ׳ן פארנעמען מאיארקא דורכן מיליטער פון דער מאדרידער רעגירונג.

צו הילף דעם רעגירונגס-צד

לאנדאן, 6 (ספ. טעל.)

די מיטגלידער פון דער בריטישער געזעלשאפט דאקטוירים האבען באשלאסען צו ארגאניזירן א לאזארעט, וועלכער וועט ארויסגעשיקט ווערן קיין שפאניען אין דינען דעם צד פון דער מאדרידער רע-גירונג.

אלץ — לינק

בארצעלאנא, 6 (ספ. טעל.)

אין קאטאלאניען איז פארגעקומען א רעגירונגס קריזיס, וועלכער איז ליקווידירט געווארען דורך דער דימיסיע פון 3 סאציאליסטישע מיניסטארען. איצט בעשטייט דארט דער נייער קאבינעט פון דעם טרוי-סען רוב קאטאלאנישע לינקע רעפובליקאנער.

צום שוץ פון די ארגענ-טינישע בירגער

בוענאס-איירעס, 6 (ספ. טעל.)

די רעגירונג האט ארויסגעשיקט אויף די שפא-נישע וואסערן דעם קרייסער „25 דע מאַי", בכדי צו שיצען די אינטערעסען פון די ארגענטינישע בירגער.

(ווייטער זעה 4-טע זייט)

ארויפגעלייגט אויף מאראקאנישע יודען א קאנטריבוציע פון 50 טויזענד דאלאר

טאנזשער, 6 (יט״א טעלעגר.)

ווי דער יט״א.-קארעספאנדענט דערוויסט זיך, האבען די שפאנישע פאשיסטען אין מאראקא ארויפגעלייגט א קאנטריבוציע אויף דער יודישער קהלה אין טעטואן אויף א סומע פון 50 טויזענט דאלאר.

אויסערן-פאליטיק פון גריכענלאנד

זאל אינגאנצען נישט געענדערט ווערען

לאנדאן, 6 (ספ. טעל.)

רייטער איז מודיע פון אטען: דער פרעמיער מעטאקסאס האט היינט דער-קלערט פאר פרעסע-פארשטייער, אז די אויסערן פאליטיק פון גריכענלאנד וועט לחלוטין נישט גע-ענדערט ווערן נאכן בטל מאכען די קאנסטיטו-ציע-גאראנטיעס.

* * *

לא-וואלעט, 6 (ספ. טעל.)

די ענגלישע פאנצער-שיף „בערהול" איז גרייט אפצושווימען אין פאל פון א נויטיגקייט אויף די גריכישע וואסערן.

יודישע לאגע אין גריכענלאנד נישט געענדערט

סאלאניקי, 6 (יט״א טעלעגראפיש). די פראקלאמירונג פון קריגס-צושטאנד האט זיך דעם איצטיגן מאל נישט אפגערופען אויף דער לאגע פון די יודען אין גריכענלאנד.

טאג-טעגליך

אומעצידירטקייט

דער איטאליעניש-אביסינישער קריג, די סכנה פון א בעוואפענטען סכסוך צווישען ענגלאנד און איטאליען אויפן מיטעללענדישען ים, די מילי-טערישע אקופאציע אין אויבער-רהיין, דער בטל-געווארענער לאקארנא׳ער טראקטאט, דער קריזיס אין דער פעלקער-ליגע, דער אויפברויז אין דאנ-ציג, גרייזערס אויאנטורע אין זשענעווע, דער בירגער-קריג אין שפאניען — אט אין דעם שאטען פון די דאזיגע אלע געשעהענישן איז אונטערן דרוק פון די בייזע שטימונגען מארבע פינות עולם איז פארגעקומען די לעצטע אויסערן-דעבאטע אינם ענגלישען פארלאמענט.

אין דער אטמאספערע פון אומזיכערקייט און אומרוהע האט הילכיג אפגעקלונגען דער הארבער אויפטריט פון סער אויסטען טשעמבערלען געגען דער געפעהרליכער, גראבהויטיגער דייטשער דיפ-לאמאטיע. אט-א דער אויפטריט האט אבער מיט גארנישט נישט קאנקרעטיזירט די סתירה׳דיגע, קאַ-מעלעאנישע טענדענצען פון דער ענגלישער אוי-סערן-פאליטיק.

דער ענגלישער אפארטוניזם האט דא דער-גרייכט דעם קולמינאציאנס-פונקט, און עס איז קלאהר, אז דאס מאל איז ער א פועל יוצא פון דעם פערלאנג אפצושלעפען ווי ווייט מעגליך די איצטיגע נישט-דעצידירטע לאגע.

די דעבאטע אינ׳ם ענגלישען פארלאמענט האט נאך אמאל בעשטעטיגט, אז דער דעצידירענדער אויכערליכער פאקטאר אין דער אייראפעאישער פאליטיק זענען — די כוונות פון דייטשלאנד, און כל זמן היטלער וועט זיי בולט נישט ארויסזאגען, וועט די ענגלישע פאליטיק בלייבען אין א רייה וויכטיגע פרטים נישט ענטשלאסען.

דער ענגלישער אפארטוניזם זיצט דערווייל ביים ים און ווארט אויף א „גוט וועטער". ביז זיין קאלטבלוטיגקייט וועט בעקומען עטוואס טעמפע-ראטור, און זיין אויסערן-מיניסטער וועט אפען מודה זיין, אז אויב ס׳לאזט זיך נישט ארגאני-זירן דעם שלום בשותפות מיט די דייטשען — דארף מען עס טון אהן זיי.

מ.

דייטשע רעגירונג מסכים

זיך צו בעטייליגען אין דער קאנפערענץ פון די 5 גרויסמאכטען

לאנדאן, 6 (ספ. טעל.)

בעת ראבערט וואנסיטארטס וויזיט אין בער-לין, האט דער רייכשער אויסערן-מיניסטער פאן-נייראט ארויסגעזאגט די הסכמה פון דער דייטשער רעגירונג אויפ׳ן פארשלאג אפצוהאלטען א קאנפע-רענץ פון 5 גרויס-מאכטען.

העלדישער טאט פון א יונגען גימנאזיסט

טשארטקאוו, 6 (טעלעפאניש)

דער גימנאזיסט פון 4 קלאס, אלעקסאנדער האנקעוויטש האט אויסגעצויגען פון וואסער די 2 שוועסטער קלארא (13 יאהר) און יעטא (10 יאהר) העגדעל, וועלכע האבען זיך געהאלטען אין דער-טרינקען.

היינט, פרייטאג, דעם 7-טען אויגוסט ה. י. הויבט זיך אן דרוקען אין

„נייעם פאלקסבלאט"

א נייער סענסאציאנעל-שפאנענדער ראמאן

א. נ.

ער און זיינע פרויען

דאס איז א ראמאן פון אמת׳ן לעבען.

אן׳אויסערגעוועהנליכע געשיכטע וועגען א מענשען, וואס האט אנגע-הויבען זיין לעבען שטיל, רוהיג און ערליך, און ווי נאכדעם האט דאס לע-בען אנגעהויבען ארומשטופען דעם מענשען פונ׳ם רוהיגען און שטילען וועג. און האט איהם געשטופט צום אפגרונט, און ער האט געמוזט דורכגעהן די שבעה מדורי גיהנום.

פארגלייך מיט דעם דאזיגען מענשענס לעבען זענען מיטגעשלעפט גע-ווארען נאך לעבענס — רוהיגע און אומרוהיגע — און אלע האבען זיי צוזא-מען און בעזונדער געקעמפט מיט זייער ביטערן און גרויזאמען שיקזאל, ביז...

דאס אלץ בלייבט פאר אייך איבער צו לייענען.

אונזער ווארט

באצילען געבוירען באצילען

אין דעטראיט קומט איצט פאר דער פראצעס געגען דעם אזוי-גערופענעם „שווארצען לעגיאן" — די נאכפאלגער פון דעם טרויעריג-בעריהמטען קו-קוקס-קלען, וועלכע האבען זיך צ. א. געשטעלט פאר א ציל דעם אנטיסעמיטישען טעראר.

ווי די יט״א גיט איבער, האט דער פראקוראר מייק ריע געמאלדען, אז איינער פון די אנגעקלאגטע מוליאס גוטרי, האט זיך מודה געווען, דאס די טעראריסטען האבען געפלאנט אומצוברענגען פיל יודען אין דעטראיט דורך טיפוס-באצילען. ער האט אבער געשטערט צו פערווירקליכען דעם דאזיגען פלאן, ווייל ער האט זיך אפגעזאגט צו שטעלען אין רשות זיין קעלער פאר דער צוגרייטונג פון די טיפוס-קולטורען און האט געדראהט וועגען דעם צו מעלדען דער פאליציי. לויט דעם פלאן פון דעם „שווארצען לעגיאן" האט מען די באצילען געוואלט צומישען צום מילך און קעז פון די בע-טרעפענדע פערזאנען.

דאס איז נישט קיין פרוכט פון צעריצטער פאנטאזיע, נישט סתם קיין בלבול פון דעם מין וואס זענען אפט געמאכט געווארען אין דעם מי-טעלאלטער אויף יודען, נאר דאס איז א „טאט-זאך", וואס איז נישט פערשלייערט מיט קיין שום סברות און מיסטיפיקאציעס.

דער דאזיגער גרויל פון געפאלענע ביזן טי-פען אומזין געזונקענער מענשליכקייט איז א פועל יוצא פון דער היפערטראפירטער שנאה, וואס שטייגט איבער אלע גרעניצען פון נידערטרעכטיגקייט.

זאל מען זאגען, אז דאס קלאסישע לאנד פון גיפטיגע גאזען — האט אויך אמעריקא פערסמ׳ט? זאל מען מאכען די פעסטשטעלונג, אז די משו-גענע שנאה האט זיך פערשפרייט אויף יענער זייט ים?

אזעלכע און עהנליכע פעסטשטעלונגען וועלען די זאכלאגע נישט ענדערן, אבער א געזעץ וועט דאך בלייבט דער „עבירה גוררת עבירה" — אז די באצילען פון שנאה האבען געבוירען אט-די רעט-איטער טיפוס-באצילען, וועלכע וועלען סוף-כל-סוף אויסשטיקען זייערע פראדוצירער!...

ב.

נאכט-פאגאטאוויע „לינת-הצדק“

לאדז, צעגעלניאנא 17
טעל. 115-11

זונטאג, דעם 9־טען שערפיעץ ד. י., 4 אַ זייגער נאכמ. קומט פאר אין

פארק „העלענאוו“ אַ גרויסע גארטען-פערוויילונג

לטובת די נאכט-פאגאטאוויע „לינת-הצדק“

לאלא פאלמאן

אין איהר נייעסטען רייכען רעפערטואר

עקסצענטריצמענט – מ. שימקעוויטש. כאראקטעריסטישע טענץ – ב. ליבאווימש. א גרויסע פאנטען-לאטעריע. — אילומינירטער גארטען פערשידענע איבעראשונגען. — רייכער בופעט. — ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון Jan Mroziński

אונטער דער לייטונג פון דיר. סעווערין פיעטרושקא. 3 א זייגער נאכמיטאג קומט פאר א קינדער-פעסטיוואל

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון „העלענאוו“. פרייזען פון די בילעטען 1 זל. פאר יוגענד און מיטגלידער 54 גר.

די לעצטע מאדערנע זומער-שיך ווי אויך א גרויסער אויסוואהל פון פלעטשאנקעס בעקומט מען נאר ביי

A. Ogórek

Łódź, Zawadzka 11
— tel. 202-86 —

בעמ.: א ספעציעלער אויסוואהל פון מענער-פלעטשאנקעס!

דאס קאנצעסיאנירטע עקספעדיציאנס-הויז

R. SOBOL, Piotrkowska 6,

tel. 153-96, 242-70

מאכט בעקאנט, אז נאך דער ערעפענונג פון די אפטיילונגען אין קראקא און אין ווארשא האב איך ערעפענט ד. 1 אויגוסט ד. י.

נייע אפטיילונגען

אין פאלגענדע שטעט: קאוועל, לוצק, ראוונע, בריסק (ביים בוג) און אומגעגענד. וואו ס'ווערט יעדער קוואנטום סחורה טעגליך פינקטליך צוגעשטעלט מיט אייגענע לאסט-אויטאס.

אלע סחורות זיינען אסעקורירט אין דער אסעקוראציע-געזעלשאפט „Polonja“ לויט דער יעהרליכער פאליסע № 30371 פינאנסיעלע מיטהילף ביים איינקויף.

די לאגערן אויפ'ן ארט זיינען בעזונדער אסעקורירט געגען פייער און גנבה אין דער אסעקוראציע-געז. Warszawskie Tow Ubezpieczeń

מיט אכטונג
עקספעדיציאנס-הויז R. SOBOL

דאנקזאגונג.

דעם הארציגסטען דאנק דעם ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ברידער בייגעלמאן פאנסקא 13 וואס האבען אזוי געוויילט די געסט אויף דער חתונה פון אונזערע קינדער.

א בעזונדערן דאנק דעם סערווירער ה' בערנארד זשעלאזא צעגעלניאנא — 23 — פאר דער מוסטערהאפטער ארדנונג.

מיט אכטונג פאמיליע אפעל.

דאנקזאגונג.

דעם הארציגסטען דאנק דריקען מיר אויס דעם חשוב'ן ה' ד"ר מ. טויבענהויז זגערזשער 11 ווי אויך די אקושערקע פאלא נירענבערג פאר זייער ערטיילטען ערצטליכע הילף און מיהפולער אנשטרענגונג ביים געבורט פון אונזער זוהנעלע. מיר ווינשען אייך ווייטערען ערפאלג אויפ'ן מעדיצינישען געביט.

מיט אכטונג
יונה קויפמאן און פרוי.

בברכת מז"ט הננו מברכים להורים ולגיסתנו לרגלי ארישון

מרת מרים שטיינשניידער
עם
מר לוי בראהן

במקום טלגרם אנו מנדבים 25 זהובים בעד „לינת הצדק“ בלודז.

צורך-דין: סאמועל שייער
צורך-דין: שמעון מאיר רייכמאן.

צו דער עפענטליכקייט

די וואך האב איך געקויפט אַ קעסטעל עפעל אויף גינזבורג'ס-פלאץ (יונה פילצער'ס) ביי אַ געוויסען יעקל ראזענבערג און אברהם ציטרין. מען האט מיר געוויזען די סחורה, וועלכע איז סאקע געווען זעהר שעהנע, ווי עס האט זיך דער-נאך ארויסגעוויזען זיינען פון אויבען געווען אביסעל שעהנע עפעל און די רעשט איז געווען בלויז פערפוילטע מיסט. איך האב זיך דאן געוואנדען צו די אויבענדערמאנטע ה"ה. איז נישט געווען וואס זיי האבען מיר די סחורה נישט אויסגעטוישט, האבען זיי מיך צושלאגען. זאל די עפענטליכקייט משפט'ן אזא ברוטאלע האנדלונג פון מענשען וואס האלטען זיך פאר סוחרים.

לייב גוטוויל, בזשעזשינער 13.

פאר קראנקע און רעקאנוואלעסצענטען

ארי גינעלע ווי אויך

רויט-וויינען : אונגאר-וויינען

אין דער בעסטער קוואליטעט צו זעהר צוגענגליכע פרייזען בעקומט מען אין דעם לאנג-בעקאנטען וויין-געשעפט פון

אינה.

ע. שיקיער

ישראל שיקיער

איצט שרודמיעסקא 3

טעל. 107-84

אונזער חשוב'ן פערוואלטונגס-מיטגליד

ה' יונה קויפמאן און פרוי

צום געבורט פון זייער ערשט

זוהנעלע

ווינשען מיר אַ הארציגען מזל-טוב און אַ גרינגע ערציהונג.

די פערוואלטונג
פון קעלבער-שעכטער און שעכטער-הורטאווניקעס-פעראיין,
10 פאדזשעטשנא 10.

ווי כטיג פאר פאבריקאנט און סוחרים!

כ'זוך אַ פערטרעטונג פון מאנופאקטור, טריקאטאזש און גאלאנטעריע

אויף זאגלעמביע, גאנץ אויבערשלעזיען, בילין, ציעשין פאלסקא:

איך נעם זיך אויך אונטער איינצוקאסירן פערלעגענע זאכען אונטער גאראנטיע.

איך ארבייט שוין אויף דעם פלאץ 12 יאהר.

אפערטען אין אַ/מיניסטראציע אונטער „1000“.

מזל-טוב

אונזער פערוואלטונגס-מיטגליד

יעקב מאטיל און פרוי

צו זייער ניי-געבוירענעם

זוהן

סעקציע טארג- און מארק-שטייער פאמארסקא 15.

Z intencji zaślubin
koleżanki naszej
p. Irenki Białkówny
z p. Henrykiem Grynbaumem
życzymy szczęśliwej przyszłości na nowej drodze życia
Rozencwajgowie

אַ הערצליכען מזל-טוב ווינשען מיר אונזערע ליבע פריינד

טוביה יחיאל פיש און פרוי

צו דער חתונה פון זייער ליבע טאכטער און ווינשען זיי צו האבען פיל נחת און פרייד.

הערש לוסאוויעץ און פרוי

Mgr. Praw
LUDWIK Goldkorn
Tłumacz Przysięgły
dla języków:
niemieckiego
hebrajskiego
i żydowskiego
Al. I Maja 9, tel. 114-50
przyjmuje od 11—2 pp. i od 4—7 w.

ווי כטיג פאר ד[illegible]
נאר 2 זל. פאר [illegible]
מאכט די עלטער[illegible]

היטע[illegible]

אויף גאנץ ני[illegible]
אוי[illegible] יע היטען

3.50

„TOLA“
Zawadzka 25

אכטונג, פארבען-הענדלער!

עס ווערט בעקאנט געמאכט, אז דאס בעוואוסטע פארבען-געשעפט א. ס.

„ל. ה. בערגער“

לאדז, דרעוונאווסקא 5, טעל. 133-39

אין ווירער געעפענט און עמפפעהלט זיך די געעהרטע לארזער און פראווינצער קונדשאפט.

אייער פערזענליכער אינטערעס

נאר צו קויפען די ווייבען

מיט דער מארקע

„באָרוויך“

נאוואמיעסקא 30,
טעל. 210-58

וועלכע גאראנטירט אייך גענוס און צופרידענהייט פאר ביליג געלד.

געדענקט, שטשעשליווי

ביי

א גרויסער אויסוואהל פון אריגינעלע בילליגער און טאמאשאווער סחורות אויף אנציגער און פאלטענס פון די בעסטע קוואליטעטען ווי אויך פערשידענע רעשטען

מיט 30% בילליגער

קומט און איבערציוגט אייך!

R.Szczęśliwy

לאדז, 5 נאוואמיעסקא 5
טעל. 156-09.

געדענקט פראנט II שטאק.

נאך קורצע שווערע ליידען איז געשטארבען אונזער הייסגעליבטער פאטער, שוויגערפאטער, גרויס פאטער, ברודער, שוואגער און אנקעל נ"ע

משה יוסף עקיבא
ב"ר יהושיע אהרן דוב ז"ל

ווינבערג

איז עלטער פון 80 יאהר.

די לויה קומט פאר היינט, פרייטאג, 12 אַ זייגער בייטאג פון טרויער-הויז, זאכאדניא 11, וועגען וואס עס טיילען מיט אין גרויס צער

די טיפטרויערנדע היגטערבליבענע.

דאנקזאגונג.

די אלע וועלכע האבען אפגעגעבען דעם לעצטען כבוד און אזוי צאהלרייך זיך בעטייליגט אין דער לויה פון אונזער אונפערגעסליכער מוטער נ"ע און ספעציעל דריקען מיר אויס אונזער דאנק דער פאמיליע בימהע פאר זייער מיטגעפיל און ביילייד

ש. טאנטשעווסקי און ב. טאנטשעווסקי

ארויסגעבער-קאמיטעט פון „משנה חבד“

אדרעס פאר קארעספאנדענץ:
1) Rab. Dr. S. TRAJSTMAN, Łódź, Zachodnia 57
2) CHAIM ICCHOK BUNIN, Łódź, Mielczarskiego 33.
אדרעס פאר געלד-זענדונגען:
Konto czek. P.K.O. Nr. 146.058 Rab. Eljasz Josek Fajner, Łódź

שוין דערשינען

דאס ווערק „משנה חבד“

פון חיים יצחק בונין

9 בענדער: 1) משנת האלקות, I טייל. 2) II טייל. 3) III טייל און די משנות: השכינה, התפלה. 4) משנות: הבינוני; המוסר. 5) משנות התורה; צדיק וחסידים. 6) משנות התשובה, הנבואה, הצדקה. 7) משנת עבודת אלקים, I טייל. 8) II טייל און משנת המשיח ותחיית המתים. 9) משנת הנפש. קומת הרב.

אויך איז דערשינען דער ערשטער טייל פון ח. י. בונינס שריפטען א. נ. מתרמיל האביון.

די לאנג-ארויסגעגעבענע משנות „אלקות“ און „בינוני“ זענען גרינדליך איבערגעארבייט.

חוץ דער אלגעמיינער הקדמה קומט פאר יעדער משנה אַ מבוא און אַ משנה אחרונה.

פרייזן אין פוילען: איינצעלנע בענדער
1, 2, 3, 5, 6, 7 און 8 — צו 1.50 זל. 4 און 9 — צו 1.80 זל.
„מתרמיל האביון“ — 1.50 זל. אלע בענדער צוזאמען — 12 זל.
1/2 קאמפלעט — 6.50 זל. 1/4 — 3.75 זל. דער פערקויף אויך אין ראטעס אויף 2 חדשים — ביז 25 פראצענט חשבון-געלד.

פרייז אין אויסלאנד פארן גאנצען קאמפלעט — 4 דאלאר. אויף מיללוועז שולען, ביבליאטעקען, בוכהאנדלונגען — 30 פראצ. ראבאט.

אויח נאבנאחמע ווערט ניטש געשיקט.

דערהרגעט נאך א יוד אין א"י

פערוואונדעט א שומר אין דער קאלאניע קרית ענבים

ירושלים, 6 (יט"א טעלעגראפיש).
זאב לינדענפעלד, 45 יאהר אלט, אנ'אפשטאמענדער פון פוילען איז היינט דער'הרג'עט געווארען.
ער איז צוזאמען מיט זיין פרוי געפאהרען פון דער קאלאניע טגלה פיין חדרה מיט גרינס.
אונטערוועגס האבען זיי אנגע-טראפען אנ'אויטא, וועלכע האט מיט-גענומען זיין פרוי. און ער אליין איז געפאהרען ווייטער.
אין א פאר שעה שפעטער האט מען איהם געפונען א טויטען.

ירושלים, 6 (יט"א טעלעגראפיש).
דער שומר פון דער קאלאניע קרית ענבים, בן-יעקב, איז היינט פערוואונדעט געווארען.

גרויסע דעמאנסטראציע פון יפוער פליטים

תל-אביב, 6 (יט"א טעלעגר.)
פאר דעם בנין, וואו ס'וואוינט דער דיס-טריקט-קאמיסאר איז אדורכגעגאנגען א גרויסער צוג פון פליטים פון יפו און אנדערע ערטער, וואס געפינען זיך איצט אין תל-אביב.
די דעמאנסטראנטען האבען קודם-כל געפא-דערט, אז מ'זאל זיי בעזארגען מיט שפייז.
דאן איז די דעמאנסטראציע אוועק צו דער יודישער קהלה, וואו מ'האט זיי געמאלדען, אז ס'ווערען שוין געפיהרט אונטערהאנדלונגען מיט דעם הויך-קאמיסאר וועגען הילף פאר די פליטים.

וויטערדיגע אטאקעס פון די אראבער

ירושלים, 6 (יט"א טעלעגראפיש)
אין דער נאכט פון מיטוואך אויף דאנער-שטאג האבען אראבער אטאקירט די לאנדווירט-שאפטליכע כדורי-שול אין די קאלאניעס תל-יוסף מצפה און עפולה. אומעטום זענען די אראבער פערטריבען געווארען. פון די קאלאניסטען האט קיינער נישט געליטען.

די לאגע אין ארץ-ישראל

וועט בקרוב נארמאליזירט ווערען

לאנדאן, 6 (יט"א טעל.)
ווי ס'מעלדעט מיט דער „איווינג סטאנדאר", הערשט אין די ענגלישע רעגירונגס-קרייזען די איבערצייגונג, אז די אונרוהען אין א"י וועלען נישט קאנען אנהאלטען מעהר ווי א פאר וואכען, און די לאגע וועט אין קורצען נארמאליזירט ווערען.

* * *

ירושלים, 6 (ספ. טעל.)
די עגיפטישע צייטונג „אל דזשיהאד" איז מודיע, אז מינדעסטענס א העלפט אראבישע פאר-טיזאנער אין פאלעסטינע שטאמט פון סיריען.
דער רוב אראבער האט שוין גענוג דעם פארטיזאנישען קאמף און דערווארט מיט אומגע-דולד דאס אנקומען פון דער קעניגליכער קאמיסיע.

נישט-אפיציעלע אראבישע דעלעגאציע צוריקגעפאהרען פון לאנדאן

לאנדאן, 6 (יט"א טעלעגראפיש)
די נישט-אפיציעלע אראבישע דעלעגאציע, וועלכע האט א לענגערע צייט פערבראכט אין לאנדאן, פיהרענדיג א פראפאגאנדע-אקציע אין די ענגלישע פאליטישע קרייזען, האט פערלאזען לאנ-דאן און צוריק אפגעפאהרען קיין ארץ-ישראל.

נישט אין לאנדאן, נאר אין ציריך

וועט פארקומען די סעסיע פון ציוניס-טישען אקציאנס-קאמיטעט

לאנדאן, 6. (יט"א טעל.)
די ציוניסטישע עקזעקוטיוו האט ענטגילטיג בעשלאסען נישט צו ענדערן דאס ארט, וואו ס'וועט פארקומען די סעסיע פון ציוניסטישען אקציאנס-קאמיטעט.
די סעסיע וועט פארקומען דעם 25 אויגוסט אין ציריך, די ידיעות וועגען דעם, אז די סעסיע וועט פארקומען אין לאנדאן זענען גרונדלאז.

Dr.
KLUKOW
לעגיאנוב 9
צוריקגעקעהרט

דער געפעהרליכער קאמפראמיס

וואס וועט ארויסרופען אונצופרידענהייט סיי ביי די יודען און סיי ביי די אראבער

לאנדאן, 6 (יט"א טעלעגראפיש)
אין „מאנשעסטער גארדיען" איז היינט אפ-געדרוקט אנ'ארטיקעל וועגען דער לאגע אין ארץ ישראל. די צייטונג שרייבט, אז אין די רעגירונגס קרייזען איז מען ענטוישט איבער דער רעאקציע, וועלכע ס'האט ארויסגערופען אין די אראבישע קרייזען דאס בעשטימען פון דער קעניגליכער קאמיסיע קיין ארץ-ישראל.
די רעגירונג האט ערווארט, אז די מעלדונג וועגען דער קעניגליכער קאמיסיע וועט ארויסרופען בעגייסטערונג צווישען די אראבער און צום סוף האט דאס ארויסגערופען ביי זיי א גרויסע גע-נערשאפט.
די צייטונג דריקט אויס די איבערצייגונג, אז אונטערן דרוק פון אראבישען טעראר וועט די עליה נישט אפגעשטעלט ווערען, אויב אבער די לאגע וועט זיך בערוהיגען וועט די עליה אפגע-שטעלט ווערען אויף דער צייט ווען די קעניגליכע קאמיסיע וועט זיין אין ארץ-ישראל.
מ'רעכענט, אז ס'וועט אפגעשטעלט ווערען נאר די ארבייטער עליה, דאגעגען וועט די קאפי-טאליסטען-עליה ווייטער קענען געהען, די צייטונג בעטאנט, אז דאס איז א געפעהרליכער קאמפרא-מיס, וועלכער וועט ארויסרופען אונצופרידענהייט סיי ביי יודען און סיי ביי אראבער.

געשלאסען די סעסיע פון דער כנסיה מכונה

רעזאלוציעס און בעשלוסען. — אוידיענץ ביי בענעש'ן

מאריענבאד, 6 (יט"א טעלעגר.)
אין ענטפער אויף דער בעגריסונג פון דער כנסיה מכונה, האט דער מלוכה-פרעזידענט בענעש איינגעלאדענט צו זיך אויף אנ'אוידיענץ, אויף מארגען, דעם פרעזעס פון דער אגודה, יעקב ראזענהיים.
אין איין רעזאלוציע ווערט אויסגעדריקט די פערביטערונג צוליב די אראבישע אונרוהען אין א"י, און אז מ'האפט דאס די מאנדאט-מאכט וועט פערבלייבען טריי דער באלפור-דעקלאראציע.
די צווייטע רעזאלוציע זאגט, אז דער וועלט קאנגרעס קאן נישט פרעטענדירען צו זיין די רע-פרעזענטאנץ פון דעם גאנצען יודישען פאלק.
די דריטע רעזאלוציע בעפולמעכטיגט צונויפ צורופען די כנסיה גדולה פון דער אגודה אין חודש אדר תרצ"ז אין ירושלים אדער צווענטועל אין אנ'אנדער אייראפעאישער שטאט.
צום סוף האט זיך די כנסיה ארויסגעזאגט פארן שאפען א געמיינזאמען ארבייטס-פערמיטלונגס-אמט פאר „פועלי אגודת ישראל" און „פועלי מזרחי" אין א"י.
דער דאזיגער בעשלוס דארף נאך בעשטע-טיגט ווערען דורך דער כנסיה גדולה.
דערמיט איז די סעסיע געשלאסען געווארען.

אנטי-יודישע געשעהענישען אין פשיסכע

דאס לובלינער אפעלאציע-געריכט האט געמשפט 15 ענדעקישע „העלדען" — לגבי עטליכע פון זיי איז די שטראף געווארען געהעכערט ביז 2 יאהר תפיסה. — דער פערטיידיגער אדוו. גראפשינסקי פרובט זיך פעררופען אויפן פשיטיקער פראצעס. דער פארזיצענדער שטעלט איהם אב

אין לובלינער אפעלאציע געריכט איז בעטראכט געווארען א פראצעס געגען 15 פערזאן, פויערים און שטאטישע איינוואוינער, וועלכע זענען דורכ'ן ראדא-מער קרייז - געריכט פערמשפט געווארען צו פער-שידענע קליינע טערמינען תפיסה פאר אנטיילנעמען און ארגאניזירען אנטי-יודישע אונרוהען אין שטע-טעל פשיסוכא, ראדאמער פאוויאט.
געשעהען איז עס אין חודש נאוועמבער פ.י.
דער נוסח איז בעקאנט, בפרט נאך ווען דאס איז פארגעקומען נאך די טרויעריגע געשעהענישען אין פרזשיטיק.
א יריד אין שטעטעל, יודישע סטראגאנעס, פויערים קומען קויפען און פערקויפען. בעווייזען זיך אונטערהעצער, פראוואקאטארען מען רופט ארויס אינצידענטען, און דאס איבעריגע גהט זיך שוין געטריבען פון דער סטיכיע.
צוטרעטענע סחורה, גנבים לאזען זיך אויף ארבייט, מען כאפט, מען טראגט אוועק אביסעל פער-וואונדעטע, פאליציי האט א היפש ביסעל ארבייט און עס דויערט ביז אזעלכע אומאנגענעהמע ווערען איינגעשטילט. דערנאך א אויספארשונג און אין רעזול-טאט האט מען אביסעל צונערייסטע סחורות אפגענומען און אויף דער בעשולדיגונגס באנק פון קרייז-געריכט זענען אויסגעזעצט געווארען 15 פערזאן.
דאס ראדאמער קרייז-געריכט האט 3 פון זיי פערמשפט צו 1 יאהר מיט 3 חדשים תפיסה. די איבריגע האבען געקראגען צו 9 און צו 6 חדשים, לגבי עטליכע פון זיי איז די שטראף געווארען פערהאנגען.
אויפן דאזיגען אורטייל האט דערלאנגט אנ'אפע-לאציע דער פראקוראר, האלטענדיג אז די שטראף איז א צו קליינע. עס האבען אויך אפעלירט די פער-טיידיגער פון עטליכע פערמשפטע. נישט אפעלירט האבען די, לגבי וועלכע די שטראף איז געווארען פער האנגען.
מאנטאג האט זיך דאס לובלינער אפעלאציע גע-ריכט בעטראכט דעם דאזיגען פראצעס.
דער צוזאמענשטעל פון געריכט איז געווען פאל-גענדער: פארזיצער ריכטער קאוואלסקי, אסעסא-רען: ריכטער בערנער און ריכטער דעריגג, פראקו-ראר קאליר. האט דער אפליקאנט ארטור שיפער.
אויפען פערלאנג פון פערטיידיגער האט דאס געריכט בעשלאסען צוצולאזען נאך איין עדות, וועלכער איז אין דער ערשטער אינסטאנץ נישט פער-הערט געווארען. דער דאזיגער עדות האט עס גע-זאלט פעסטשטעלען אז איינער פון די אנגעקלאגטע נאגא, וועלכער איז פערמשפט געווארען אויף 9 חדשים האט אין די אונרוהען קיין אנטייל נישט גע-נומען. דער עדות האט צוזאמען געטרינקען מיט נאגא אין א רעסטאראן, געזעסען דארט די גאנצע צייט פון די געשעהענישען, איינמאל איז ער יא אר-רויס פון רעסטאראן, נאר ער, דער עדות, האט איהם באלד צוריק אריינגערופען.
עטליכע פון די אנגעקלאגטע זיצען אין תפיסה, אנדערע געפינען זיך אויף דער פריי. פון די לעצטע האבען בלויז צוויי זיך צוגעשטעלט צום פראצעס, די איבעריגע זענען געבליבען אינדערהיים אדער אין תפיסה.
דער פראקוראר האט אין זיין בעשולדיגונגס-רעדע אנגעוויזען ווי געפעהרליך און שעדליך עס איז די העצע פון שנאה צווישען די בירגער פון לאנד, אז אזעלכע אונרוהען שטערען דאס נארמאלע לע-בען פון דער מלוכה, בפרט נאך ווען מען שאפט אזוי ארום א געלעגענהייט פאר פערשידענע פערברעכער-רישע טיפען צו ראבעווען צו גנבענען און צו פער-גיסען בלוט. דער פראקוראר פערלאנגט דעריבער א העכערע שטראף, כדי דאס זאל זיין א לעהרע פאר אנדערע.
די אנגעקלאגטע האבען קיין פערטיידיגער נישט צוגעשטעלט, בלויז אין נאמען פון צוויי אנגעקלאג-טע איז ארויסגעטרעטען דער אדוו. גראפ-שינסקי פון לובלין וועלכער האט אין זיין רעדע זיך גע-פרובט מיט אנ'אנ-יסעמיטישען ארגומענט, זיך פער-רופען אויפן פשי-יקער פראצעס און געפרובט אנ-צוווייזען אז עס איז פעסטגעשטעלט געווארען אז אויך די יודען זענען נישט אזוי אונשולדיג...
דער פארזיצער פון געריכט האט אפגעשטעלט דעם פערטיידיגער און איהם אויפמערקזאם געמאכט אז אינם פשיסיכער פראצעס קען זיכער נישט זיין קיין רייד וועגען וועלכע נישט איז שולד מצד די יודען.
דער פערטיידיגער האט שוין מעהר דעם דאזי-גען ארגומענט נישט בענוצט און שנעל פערענדיגט זיין רעדע.
פון די צוויי אנגעקלאגטע, וועלכע זענען אנווע-זענד געווען אויפן בעשולדיגונגס באנק האט איינער גענומען א ווארט און געבעטען מען זאל איהם בע-פרייען.
דאס געריכט איז אוועק אויף א בעראטונג, וועל-כע האט געדויערט א לענגערע צייט, און ארויסגע-טראגען אנ'אורטייל לויט וועלכע די היפט אנגע-קלאגטע אנטאני גורעצקי, פיאטר וואלטשוק, און יאן שקלארשיק וועלכע זענען דורכן קרייז געריכט פערמשפט געווארען אויף 1 יאהר מיט 3 חדשים תפיסה ווערען פערמשפט צו צוויי יאהר תפיסה, לגבי די איבעריגע האט דאס אפעלאציע געריכט בעשטע-טיגט דעם אורטייל פון דער ערשטער אינסטאנץ.
מיט דעם אורטייל וואס עס איז אפגעשאפט גע-ווארען דאס פערהענגען די שטראף לגבי עטליכע און אלע וועלען מוזען די שטראף אפזיצען.

געררער רבי צוריקגעקומען פון מאריענבאד

ווארשא, 6 (טעלעפאניש)
עס איז צוריקגעקומען פון מאריענבאד קיין ווארשא דער גערער רבי.
ער האט אנגענומען זיינע נאהענטע מקורבים און האט זיי דערציילט וועגען זיין פערברענגען אין מאריענבאד, און וועגען די רבישע קאנפע-רענצען, וואס זענען דארט פארגעקומען.
דער גערער רבי האט דא געפראוועט יאהר-צייט, געדאווענט מיטן מנין און אפגעפאהרען קיין אטוואצק.

אפגעשטעלט די שטייער-עקזעקוציעס אין מינסק-מאזאוויעצק

ווארשא, 6 (טעלעפאניש) די צענטראלע פינאנץ-מאכט האט אויף דער אינטערווענץ פון די יודישע סוחרים און קליינהענדלער-ארגאניזאציעס פעראָרדענט אפצושטעלען די שטייער-עקזעקוציעס ביי די מינסק-מאזאוויעצקער יודען.
די אינטערווענץ איז געקומען דערפאר, ווייל די מינסק-מאזאוויעצקער שטייער-מאכט האט אנ-געהויבען אויסצופיהרען שטייער-עקזעקוציעס איבער די דארטיגע יודען, וואס האבען קוים א טאג ארורכצולעבען.

דייטשלאנד בארייכערט זיך און שארפט זיך די ציינער אויף א "ירושה"...

פאריז, 6 (ספ. טעל.) "פארי מידי" איז מודיע פון רוים, דאס אין די דארטיגע האלב-אפיציעלע קרייזן קורסירן קלאנגען, אז דייטש-לאנד וועט — אין פאל, ווען פראנקרייך וועט צו-הילף קומען דער שפאנישער רעגירונג — קומען צוהילף דעם גענ. פראנקא און דערפאר וועט מען אנהויבן צו אונטערהאנדלען מכוח'ן אפטרעטן פאר דייטשלאנד די שפאנישע קאלאניע אין צפון-אפריקא, ריא-דעל-ארא.

בערלין, 6 (ספ. טעל.) דער דייטשער גענעראל-קאנסול אין בארצעלאנא האט איבער-געגעבן דער קאטאלאנישער רעגירונג א זעהר שארפן פראטעסט געגען דעם ערמארדען 4 דיי-טשען אין בארצעלאנא, פאדערענדיג א תיכפדיגע אויספארשונג.

בערלין, 6 (ספ. טעל.) די בערלינער צייטונגען ברענגען א ידיעה, אז אין ראטען-פערבאנד ווערן געזאמעלט געווארען לטובת דעם שפאנישען פאלקס-פראנט 12 מיליאן רובעל, וואס דאס בעטרעפט 36 מיליאן פראנק. די זאמלונגס-אקציע זאל דארט געדויערן 3 חדשים און ברענגען אין רעזולטאט 60 מיליאן רובעל, וועלכע וועלען איבערגעשיקט ווערן דער לינקער שפאנישער רעגירונג.

בערלין, 6 (ספ. טעל.) דאס דייטשע אינפארמאציע-ביורא מעלדעט: אזוי ווי אין די פארטען, וואס געפינען זיך אונטער דער הערשאפט פון דער שפאנישער רעגי-רונג נעהמען איבער די מצבים קאמוניסטישע און אנארכיסטישע עלעמענטען — שטעהט דער דייט-שער פלאט, געטיילט אין 2 גרופען, אויף דער זיכערהייטס-וואך פון די דייטשע פליטים און פון די דייטשע אינטערעסן.

אין בערלין גופא ווערט געפיהרט א שטארקע הילפס-אקציע לטובת די דייטשע פליטים. דער־עיקר פיהרט די אקציע די ארגאניזאציע מיט'ן נאמען "קראפט דורך פרוידע".

ראס סעיום האט זיך אונטערגעגעבן?

און דער ראס אימרו האט זיך נאך נישט בערוהיגט

אדיס-אבעבא, 6 (ספ. טעל.) ראס סעיום האט היינט בעלייגט א נ'אקט פון אונטערטעניגקייט לגבי איטאליען. אין דער אנוועזנהייט פון דער איטאליענישער מיליטערי-שער און ציווילער מאכט און רעפרעזענטאנטען פון קאפטישע און מוסולמענישע גייסטליכע.

דער מארשאל גראציאני האט בעגריסט דעם ראס סעיום, וועלכער איז צום ערשטען מאל גע-קומען קיין אדיס-אבעבא, בכדי צו "אפגעבן כבוד" פאר איטאליען.

ראס סעיום האט דערקלערט, אז ער וויל מיטארבייטען מיט דער איטאליענישער פיהרערשאפט רעכענענדיג, אז בזה האופן וועט ער קאנען דינען די אינטערעסן פון אביסינישען פאלק.

לאנדאן, 6 (ספ. טעל.) "דיילי עקספרעס" איז מודיע פון גארע, אז דעם נעגוס'עס קוזין, דער ראס אימרו האט צוזאמענגעקליבען אנ'ארמעע פון 60 טויזענד מאן, בכדי צו קעמפען מיט די איטא-ליענער. זיינע מיליטער-אפטיילונגען האבען שוין אפגעהאלטען א רייה נצחונות.

צווישען גארע און אדיס-אבעבא שלאגען זיך אפטיילונגען פון די אויפשטענדיגע — בסך הכל 40 טויזענד מאן — מיט די איטאליענער. זיי אין לכתחילה אפילו בעלונגען אריינצורייסן זיך אין די פארשטעט פון אדיס-אבעבא, אבער די איטא-ליענער האבען זיי דערווייל צוריקגעשטויסען.

פון פראנצויזישן סענאט

פאריז, 6 (ספ. טעל.) היינט האט דער סענאט, אהן דיסקוסיע א גענומען דעם געזעץ-פראיעקט, וואס איז אנגענומען געווארען דורכן פארלאמענט, דורך וועלכען די רעגירונג ווערט בעפולמעכטיגט צו העכערן די צאל-סטאווקעס

א בלוטיגע לויה אין אראז

פאריז, 6 (ספ. טעל.) אין אראז זענען היינט בייטאג פארגעקומען אומרוהען, ביי דער לויה פון דעם קאמוניסט, וואס איז דערמארדעט געווארען מאנטאג. בעת'ן צוזאמענשטויס מיט די שטרייקענדע פארט-ארביי. ער. מען האט פון א הויז געשאסען אויף די מלוים. דאן האבען די לעצטע אונטערגעצונדען דאס הויז.

דאס מיליטער האט אינטערווענירט: עס איז דא איין דערהרגעטער, א סך פערוואונדעטע. פילע זענען ארעסטירט.

ווארשאווער אפיציעלע בערזע

דעוויזען:

האלאנד — — — —	360.45
לאנדאן — — —	26.69
ניו-יארק (קאבעל) — — —	531
פראג — — —	21,95
ציריך — — —	173,30

אפיציעלע פראצענטיגע פאפירען:

באנק פאלסקי — — —	95.50
3 פראצ. אינוועסטיציע I. פרעמירטע	61,00
3 " " II. —	60.50
4 " דאלארובקע — — —	47.25
7- " סטאביליזאציע — —	46.00
5- " ווארשאווער — —	52,50
5- לאדזשער — — —	47,50

Dr. med. Trepman
ספעציאליסט פאר טריפער, סיפילים און הויט-קראנקהייטען.
בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע.
זאוואדזקא 6, טעל. 234-12
יעדן טאג פון 8–11 נאכמ. און פון 6–8 אוונט.

Dr. med. Sadokierski
כירורג פון ציינער און יאסלעס
Piotrkowska 164 tel 114-20.

מעמאריאל צום יודישען וועלט-קאנגרעס וועגען דער שחיטה=גזירה

ווארשא, 6 (יט"א טעלעגראפיש) דער צענטראלער פראפעסיאנעלער ראט פון די יודישע קלאסן-סטראיינען און דער צענטראלער יודישער האנדווערקער-פערבאנד, האבען זיך גע-ווענדעט מיט א מעמאריאל צום יודישען וועלט-קאנגרעס אין גענף וועגען דעם מצב פון די טויזענ-דער יודישע משפחות אין דער פליישער-בראנזשע, וועלכע וועלען ארויסגעשטויסען ווערן פון פאך אין צו-זאמענהאנג מיט'ן שחיטה-פערבאט, וועלכער ווערט איינגעפיהרט דעם 1 יאנואר 1937.

אין מעמאריאל ווערן אנגעגעבען גענויע סטאטיסטישע ציפערן פון איצטיגען בעשטאנד אין דער פליישער-בראנזשע און פון דער ארבייטס-לאזיגקייט, וועלכע וועט ענטשטעהן נאכ'ן איינ-פיהרען דאס שחיטה-געזעץ נאכ'ן 1 יאנואר 1937.

דער מעמאריאל ווענדעט זיך מיט א הייסען אפעל צום פרעזידיום און צו די דעלעגאטען פון וועלט-קאנגרעס צו פראקלאמירען א זאמלונג אין דער גאנצער וועלט אויף איבערשיכטען און קאלא-ניזירען די ארויסגעשטויסענע יודישע משפחות פון דער פליישער-בראנזשע.

אויפ'ן ווארשאווער יודישען וואהל-פראנט

ווארשא, 6 (טעלעפ.) אויפ'ן ווארשאווער יודישען וואהל-פראנט איז שוין אריינגעטרעטען א געוויסע קלארהייט.

כידוע האבען דער "בונד" און פועלי ציון אומגעדולדיג געווארט אין דער רייה אויף צו בע-קומען זייערע טראדיציאנעלע ליסטעס: דער "בונד" — דעם "פערטעל" און די "פועלי ציון" — דאס "פינפטעל", און היינט, נאך דעם, ווי עס איז דורך עפיס א קליינער גרופע אריינגעטראגען געווארען די ליסטע נומער 2, האבען "בונד" און רעכטע "פועלי ציון" אריינגעטראגען א פיקטיווע ליסטע, וואס האבען בעקומען דעם נומער 3, און דערנאך האבען זיי פאר זיך בעקומען זייערע נומערן — 4 און 5.

אויף דער בונדישער ליסטע זענען די ערשטע קאנדידאטען: יוזעף פארטנאי, שלמה מענדעלסאן, הערשל הימעלפארב, יעקב פאט, בערל אמבאראס.

ביי די פועלי ציון פיגורירט, אלס דער ערשטער — אינזש. רייס.

גלייכצייטיג האלט ביים געשאפען ווערען דער נאציאנאלער בלאק (ציוניסטען און סוחרים-פעראיינען). אויף דער ליסטע פונ'ם בלאק וועלען אלס ערשטע פיגורירען: ד"ר שיפער, לעאן לעווי, און דערנאך — די פארשטעהער פון די סוחרים און קליינהענדלער-פעראיינען.

מפלות פון די אויפשטענדיגע אין שפאניען

(ענדע פון דער ו־טער זייט)

מפלות פון די אויפשטענדיגע

פאריז, 6 (ספ. טעל.) נעכטען אינדערפריה האט אנ'אפטיילונג פון אויפשטענדיגע אונטער די אנפיהרונג פון פולק. כוארעץ אנגעהויבען א מארש אין דער ריכטונג פון אוויעדא, וואס איז בעלאגערט דורכ'ן רעגירונגס-מיליטער.

די אויפשטענדער - אפטיילונגען פונם פולק. לאלאראנד, וועלכע געפינען זיך אין אוויעדא גופא געפינען זיך פון נעכטען אן אין אנ'אויסנאנגסלאַ-זער לאגע, זייענדיג צוגעדריקט פון אלע זייטען שטאט

גענ. פראנקא אין שפאניען

לאנדאן, 6 (ספ. טעל.) "רייטער" איז מודיע פון א בעגלויבטער קוועל-לע, אז דער גענ. פראנקא איז אנגעקומען פון מאראקא קיין שפאניען, אבער וואו ער געפינט זיך איצט ווייסט מען נישט.

אין משך פון די לעצטע טעג האבען די אויפ-שטענדיגע איבערטראנספארטירט פון אפריקא קיין שפאניען אנ'ערך 8 טויזענד זעלנער.

ארעסטירט א "געוועזענעם"

מאדריד, 6 (ספ. טעל.) היינט איז דא ארעסטירט געווארען דר.־ך דער פאלקס-מיליץ דער געוועז. גענעראל-קאמיסאר פון דער שפאנישער פאליציי אין פרימא-דע-ריוועראס צייט, מאריאנא מאלינא. מ'האט איהם צוזאמען מיט זיין זוהן איינגעזעצט אין תפיסה.

אזוי זאגט ער..

רוים, 6 (ספ. טעל.) סטעפאני" אגענטור איז מודיע דער ספעציעלער קארעספאנדענט פון "טריבו-נא" אין שפאניש מאראקא האט אין טעטואן גע-האט א געשפרעך מיט'ן גענ. פראנקא, וועלכער האט איהם דערקלערט, דאס די קרעפטען פון די אויפ-שטענדיגע וואקסען, ווייל אין זיי האבען זיך אנגע-שלאסען א רייה שיפען, וועלכע אנקערן אין פעראל.

די לופט־פליה־פוחות פון די אויפשטענדיגע — האט גענ. פראנקא געזאגט — איז מעסטיג אין מע-מיג אהן הפסקה.

פראנקא איז צופרידען פונם פערלויף פון די אפעראציעס אויף אלע פראנטאפשניטען, און ער דריקט אוים זיין סימפאטיע פאר איטאליען, פאר מוסאליני'ן און פארן פאשיזם, וועלכען ער שטרעבט נאכצואהמען.

אכטונג, לעטניקעס
פון ווישביאווא-גורא, סטרוזשעוו און קראשעוו!
דעם
נייעם פאלקסבלאט
קען מען בעקומען יעדען טאג 7 אינדערפריה ביים צייטונגס-פערקויפער יאמניק, ווילא קאווילא, געגענאיבער דער כלארניע.

N. Singer
Zachodnia 36, tel. 229 90
Rutynowany
BUCHALTER-BILANSISTA
prowadzi księgi handlowe wszystk, systemów z gwarancją za uznanie. Organizuje, Rewiduje, Bilansuje.
Administrator zdolny
energiczny przyjmie kilka domów w zarząd, prowadzi samodzielnie wszelkie sprawy sądowe, skarbowe i t. p. Na żądanie mogę złożyć kaucję. Tel 111-56 lub oferty sub 'Zdolny' do adm „Najer Folksblatt".

וויכטיג פאר פאבריקאנטן!
און האנדווערקער
שווייסונגען, מאשינען-טיילען
און רעפעראטורען
פיהרט אוים ביליג
די מעכאנישע שלאסעריי
י. רעדער
11 ליסטאפאדא 11/13
(רוג זאכאדניא)

מאדערנע שילדען און בוכשטאבען
לויט פלענער
נאך די נייע פאראדנונגען — פיהרט אוים שנעל און צמביליגסטען
די בעוואוסטע פירמע
FUCHS
50 PIŁSUDSKIEGO 50
געג. פון 1896

דאס עלעקטראטעכנישע ביורא
„Siai Swiatło"
פון וו. סרוקאווסקי.
פאלודניאווא 23, טעל. 139-32
נעמט אן אינסטאלאציעס פון ליכט און קראפט ווי אויך סיגנאליזאציעס. קויפט געניצטע מאטארען און פערקויפט אלע ארט מאטארען און דינאמא-מאשינען צו ביליגע פרייזען.
ספעציעלע ווערקשטעל פון מאטארען-רעפעראטור / שנעל, פינקטליך און רעעל.

ערפילט אייערע פליכט! עס דארף קיינער נישט פעהלען!
פערשרייבט אייך אלס מיטגלידער אין "בית מחסה לזקנים"

צוויי פראגראמען אין דער יודען-פראגע
פון קאנסערוואטיווען „טשאס"

אז דער אנטיסעמיטיזם איז א לעבענס - נויטווענדיגקייט פארן פוילישן פאלק אין דעם צווייפעלט שוין דער קאנסערוואטיווער „טשאס" אינגאנצען נישט. עס האנדעלט זיך נאר וועלכער אנטיסעמיטיזם ס'איז צוועקמעסיגער און וועט ברענגען א בעסערען נוצען פארן פוילישן פאלק. דאס איז דער זין פון דעם לעצטען ארטיקעל וואס דער „טשאס" האט פערעפענטליכט וועגען דער יודען-פראגע. אין דעם דאזיגען ארטיקעל מאכט דער ארגאן פון די פריצים פאלגענדע פעסטשטעלונגען:

„מיט יעדען טאג קריסטאליזירען זיך אלץ מעהר די אנשויאונגען אויף דער יודען-פראגע אין אלע שיכטען פון דער פוילישער געזעלשאפט. דער אנטיסעמיטיזם הערט אויף צו זיין די לאזונג, פראגראם און פעמיהונג פון איינע אדער עטליכע פארטייען, נאר ווערט אלץ מעהר דער אויסדרוק פון די אנשויאונגען פון די ברייטע שיכטען פון דער געזעלשאפט, בעזונדערס אין יונגערען דור. עס וואלט געווען א טעות צו גלויבען אז דער ווירטשאפטליכער קריזיס איז אין דעם פאל דער דעציזירענדער פאקטאר. דער קריזיס שפילט זעלבסטפערשטענדליך אויך א ראלע אבער די עוהנטוועלע ענדערונג פון דער קאניונקטור וועט נישט בעדייטענד אפשוואכען דעם אנטיסעמיטיזם. די סיבה איז נעמליך די, אז די פוילישע געזעלשאפט קען נישט ווייטער פאסיוו זיך צוקוקען אויף דער עקאנאמישער איבערמאכט, אויך בענטליך אויף דער איבערנעהמונג די אנפיהרונג מיט דער נאציאנאלער פראדוקציע דורך דער יודישער מינדערהייט, א מינדערהייט וואס איז אין זיין בעדייטענדען טייל, ווי די געשיכטע האט שוין דאס הונדערטער מאל בעוויזען, גלייכגילטיג בנוגע די אינטערעסען פון פוילען. א שטארקער אנטיסעמיטישער לאגער איז אלזא נישט קיין קאניונקטורעלע ערשיינונג. דאס איז א פאקט מיט וועלכען יעדער פאליטיקער מוז זיך רעכענען, אהן שום ספק געהערט די לעזונג פון דער יודישער פראגע צו די וויכטיגסטע עלעמענטען פון טעזונד מאכען אונזערע אינערליכע בציהונגען".

פעסטשטעלענדיג די דאזיגע דיאגנאזע פון אנטיסעמיטיזם, גערט דער „טשאס" איבער צו רעדען וועגען דעם ווי אזוי עס דארף פארקומען די לעזונג פון דער יודען-פראגע:

„בעטראכטענדיג די הערשענדע אנשויאונגען אויף דער יודישער פראגע וועלען מיר אנהויבען פון די וואס בעקעמפען דעם אנטיסעמיטיזם, אין דער שטיל אדער אפען, די פעסטונג פון קאמף מיטן אנטיסעמיטיזם נעמען די סאציאליסטען מיט זייער צחבור פון איין זייט קאמוניסטישען און פון דער צווייטער — פריידענקער און ראדיקאלער אינטעליגענץ און פערשידענע ארגאניזאציעס פון דעם מין ווי צ.ב. צווישען דער שטעלונג פון די הערען ניעדזשיאלקאווסקי, רזשימאווסקי, מאראטשעווסקי, אדער סטפינסקי, צווישען „ראבאטניק", „קורייער פאראנני" צו וועלכער עס איז קאמוניסטישער אויסגאבע איז נישט פאראן קיין גרויסער אונטערשיד אין דער יודישער פראגע. אלע זענען זיי איניג אין דעם, אז דער אנטיסעמיטיזם איז א ענדעקישע „אויסטראכטעניש", דאס איז א מיטעל אין די הענד פון די בעזיצענדע קלאסען צו בעקעמפען דעם קלאסען-קאמף. דאס איז א מאנגעל פון ליבעראליזם און הומאניטארישע געפיהלען, דאס איז א פערטיידיגונג פון די אינטערעסען פון דער קאלטונעריע און רעאקציע. אין דעם פאל זענען נישט וויכטיג די פארליטישע אונטערשיידען. סטפיטשינסקי און ניעדזשיאלקאווסקי האבען מעהר ווינציגער דיזעלבע שפראך.

די דאזיגע קרייזען אנערקענען אייגענטליך נישט די עקזיסטענץ פון א „יודישער פראגע". זיי זעהען נישט קיין נויטווענדיגקייט זי צו לעזען.

אויפן שיידעוועג שטעהט אין דער פראגע די פויערן-פארטיי. דארט קעמפען צווישען זיך צוויי שטרעמונגען, א טייל פון די אנפיהרענדע עלעמענטען וואס קאנטראקטירען מיט פ.פ.ס. בעמיהט זיך צו האמעווען דעם עלעמענטארען אנטיסעמיטיזם, וואס געהט פון אונטען. דאגעגען וויטאס קוקט אויף איהם אהן שום ספק מיט א גינסטיג אויג.

וואהרשיינליך וועט אין איהר ווייטערדיגער ענטוויקלונגס - ליניע די פויערן פארטיי זיין געצוואונגען אנצונעהמען א מעהר ענטשיידענדע שטעלונג אין דער יודישער פראגע, ווייל דער עקאנאמישער אינטערעס פון דארף פאדערט עס. און אויב דאס וועט נישט טון די פויערען פארטיי, וועט דאס פאר זיי טון עמיצער אנדערש.

אמשטארקסטען אקצענטירען די יודען-פראגע די נאראדאווע קרייזען וואס שטעהען אויפן אנטיסעמיטישן פאחן. זיי זעהען דאס יודען-פראבלעם און ווייזען אן זיין לעזונג אין מעהר ווייניגער ראסיסטישען פראגראם.

אין רעגירונגס לאגער זעהען די נויטווענדיגקייט צו לעזען די יודען-פראגע די מיליטערישע קרייזען, קאנסערוואטיווען, אזעלכע גרופען ווי זארזשעוויע, רעוואלוציאנערע פראקציע א.א.וו.

די מענשען וואס זעהען די נויטווענדיגקייט צו לעזען די יודען פראגע קען מען איינטיילען, אין היגזיכט פון מעטאדע, אין צוויי גרופען. אין די אנשויאונגען פון איין גרופע שפילט די ראסען טעאריע, קיין שום ראלע און זי ווערט אפגעווארפען. דער פראגראם פון דער יודען-פראגע קען נישט זיין געווענדעט טענען יחידים פון יודישער אפשטאמונג, וואס זענען שוין אסימילירט מיט דער פוילישער געזעלשאפט און וואס שפילען א נוצליכע און אפטמאל אפילו א בעדייטענדע ראלע".

געמאסט דעם דאזיגען חשבון, רעדט דער „טשאס" ווייטער ארום די מעטאדען פון לעזען די יודען-פראגע און שמעלט אקעגען דעם „ראסען" - אנטיסעמיטיזם" דעם „אוושעם" - אנטיסעמיטיזם אנווייזענדיג, אז דער „אוושעם" - אנטיסעמיטיזם איז רעאל צוגעפאסט צו די בעדינגונגען אין לאנד און וועט דערפיהרען צו געוואונשטען ציל בעת דער „ראסען" אנטיסעמיטיזם איז נאר נאכגעמאלפעוועט פרעמדע ביישפילען. א חוץ דעם זענען זיך די מעטאדען פון „אוושעם" - אנטיסעמיטיזם אין הסכם מיט דער „קריסטליכער עטיק" פערארטיילט פיזישע געוואלד אקטען. באלד אבער כאפט זיך די צייטונג אז מען זאל חלילה נישט חושד זיין אז דער ענדעקישער אנטיסעמיטיזם איז יא געגען דער קריסטליכער עטיק און גיט צו: „מיר ווילען נישט דורך דעם זאגען, אז די מעטאדען פון ענדעקישען אנטיסעמיטיזם זענען שטענדיג נישט אין הסכם מיט דער קריסטליכער עטיק אדער אז זיי סאנקציאנירען פיזישע געוואלד — אבער עס אונטערליגט נישט קיין ספק אז מינדעסטענס איניגע קרייזען פון דאזיגען לאגער האבען אפטמאל געפיהרט אקציעס וואס שטעלען זיך נישט אפ פאר בענוצען ברוטאלע און פולשטענדיג נישט געהעריגע מיטלען".

„א מיליאן יודען האבען אין פוילען נישט קיין געזונדע עקזיסטענץ-יסודות"
פעסטשטעלונג פון פרעסע-אגענטור, וואס שטעהט נאהנט צום אויסערן-מיניסטעריום

ווי א רעהגענצונג צום דאזיגען ארטיקעל האט די „פוילישע פאליטישע אינפארמאציע" א פרעסע-אגענטור, וואס שפיגעלט אפ די אנשויאונגען פון אויסערן מיניסטעריום פערעפענטליכט א קאמוניקאט וועגען פראבלעם פון יודישער עמיגראציע. אין דאזיגען קאמוניקאט ווערט צווישען אנדערעם געזאגט אז צוליב דער אקטואליטעט, וואס עס האט אין דער לעצטער צייט אנגענומען דאס יודישע פראבלעם אין דער אינטערנאציאנאלער מיינונג, דארף מען ערווארטען אז דער יודישער וועלט-קאנגרעס וואס קומט זיך איצט צוזאמען אין זשענעווע, וועט ארויסרופען א ברייטע דיסקוסיע אין פראגען וואס צוליב זייער כאראקטער, מוזען זי אינטערעסירען די פוילישע געזעלשאפט וועלכע האט צו גאסט אויף די געביטען פון דער פוילישער רעפובליק דעם גרעסטען, נאך די פעראייניגטע שטאטען יודישען קיבוץ".

ווייטער ווערט אויסגעפיהרט: אין חעפ קאמוניקאט פון דער פרעסע-אגענטור אין געגעבען דער איבערבעפעלקערונג פון דארף האבען מיר נאך דאס פראבלעם פון א פעהלערהאפטע סטרוקטור פון האנדעל וועדק און מלאכה, מי.. א איבערפלוס פון נישט געזונדע קליינע ווארשטאטען. פון האנדעל און פערמיטלונג ציהען 40 פראצענט פון די יודען און פוילען זייער עקזיסטענץ". פערשטעהט זיך אז אין די פרייע פראפעסיעס זענען יודען לויט דעם קאמוניקאט צופיל פערטרעטען אהן בכלל האבען נישט — לויט דער מיינונג פון יודישע אויטארען — א מיליאן יודען אין פוילען קיין געזונדע עקאנאמישע עקזיסטענץ יסודות".

די לעזונג פון דאזיגען פראבלעם זעהט דער קאמוניקאט אין עמיגראציע און שטיצענדיג זיך ווייטער אויף יודישע אויטארען, וואס וואלטען געדארפט פון פוילען עמיגרירען מינדעסטענס 100 טויזענט יודען א יאהר.

צום סוף פערופט זיך דער קאמוניקאט אויף דער ערקלערונג פון יצחק גרינבוים. פאר דער פוילישער פראגע, אז מען דארף פערשטארקען די עמיגראציע פון די יודען, קומט דער קאמוניקאט צום אויספיהר אז מען דארף שאפען פאר די יודען אימיגראציע לענדער (נעבען פאלעסטינא, וואס איז צו קליין אויפצונעהמען די גאנצע יודישע עמיגראציע) מעבר־לים. מיט דעם דארפען זיך פערנעהמען די מלוכות, וואס זענען „פעראינטערעסירט מינדעסטענס אין א טייל-ווייזע לעזונג פון יודישען פראבלעם, און וועלכע וואלטען צוליב זייער ראלע אין דער וועלט-פאליטיק ווי אויך אויפן יסוד פון זייער טעריטאריאלען בעזיץ געקענט גורם זיין צו ווענדען דאס פראבלעם אויף די וועגען פון פראקטישער לעזונג".

ארום די פעטיציעס פון 8 ארגאניזאציעס
צום פעלקער-בונד וועגען די רדיפות אויף יודען אין דייטשלאנד

ז ש ע נ ע ו ע. (יט"א). די גרויסע פעטיציע, פון די דריי אמעריקאנער און פינף פראנצויזישע ארגאניזאציעס, וואס איז איבערגעגעבען געווארען דעם פעלקער - בונד, וועגען די רדיפות אויף יודען, נישט - אריער און קאטאליקען אין דייטשלאנד, איז פערזעהען אין א ביילאגע וואס בעגרינדעט אויף 89 דרוק-זייטען די יורידישע יסודות און די היסטארישע פרעצעדענטען פאר אן אינטערנאציאנאלער אקציע פאר די גערודפטע מינדרהייטען אין דייטשלאנד.

אין דעם ערשטען קאפיטעל פון דער ביילאגע ווערט בעוויזען אז שוין פון דעם 17-טען יאהרהונדערט פלעגט די אינטערנאציאנאלע געמיינשאפטען פון די מלוכות אננעהמען שריט געגען די רדיפות אויף רעליגיעזע אדער עטנישע מינדערהייטען. די דאזיגע טראדיציעס האבען דערגרייכט זייער קולמינאציאנס - פונקט מיטן אונטערשרייבען די מינדערהייטס - טראקטאטען נאך דער וועלט - מלחמה. דאס דעמאקראטישע דייטשלאנד אליין האט געשפילט א וויכטיגע ראל אין דעם מינדערהייטען-שוץ אין אייראפע. דער פאקט אבער, וואס דייטשלאנד האט נישט אונטערגעשריבען קיין מינדערהייטס - טראקטאט גיט איהר נישט — ווי עס בעווייזט דער צווייטער קאפיטעל פון דער ביילאגע — אין קיין פאל קיין פרייע הענד אין דער בעהאנדלונג פון די יודען, נישט - אריער און קריסטליכע מינדערהייטען, לגבי וועלכע עס זענען אין משך פון די לעצטע דריי יאהר סיסטעמאטיש אנגעווענדעט געווארען דיסקרימינאציעס. דייטשלאנד איז געבונדען דורך אינטערנאציאנאלע פערפליכטונגען און טאר נישט אראפווארפען אויף די שכנותדיגע מלוכות די לאסט פון דעם פליטים - פראבלעם אלס רעזולטאט פון אן'אויסוואנדערונג, וואס איז אויפגעצוואונגען געווארען דורך דער דייטשער רעגירונג. די דאזיגע לאסט ווערט נאך פערגרעסערט דורך דער ענטבירגערונג פון טויזענדער מענשען נאכדעם ווי זיי האבען זיך שוין געפונען אויף די טעריטאריעס פון אנדערע מלוכות. חוץ דעם איז די „געסטאפא" פעראנטווארטליך פאר די צאהלרייכע פאלען פון טעראריזם און מענשען-רויבעריי" מיט דער פערגוואלדיגונג פון די רעכט פון אזעלכע מלוכות ווי האלאנד, טשעכאסלאוואקיי, דענעמארק און די שווייץ.

אין יוני 1919 האט דייטשלאנד אויף דער פרידענס - קאנפערענץ גענומען אויף זיך די זעלבע פערפליכטונגען ווי די אנדערע לענדער און האט פערשפראכען צו רעספעקטירען די רעכט פון די מינדערהייטען אויף דער דייטשער טעריטאריע. הגם אין יאהר 1918 האט מען די יודען אין דייטשלאנד נישט בעטראכט פאר א מינדערהייט ווערען זיי אבער איצט אזוי בעצייכענט דורך דער דייטשער געזעצגעבונג און דעריבער איז פאראן א גענוגענדער גרונד צו פאדערען שוץ, וואס איז פערשפראכען געווארען דורך דייטשלאנד לויט'ן אפמאך מיט די מלוכות פון דער אליאנץ.

דער קאפיטעל דריי ענטהאלט אן'אפעל צום פעלקער-בונד וועגען אונטערנעהמען אן'אקציע צום שוץ פון די פרינציפען פון אינטערנאציאנאלען רעכט, די רעכט פון יחידים און די רעכט פון מלוכות.

דער לעצטער פונקט פון דער פעטיציע לויטעט:

דער פעלקערבונד איז געשאפען געווארען, כדי „צו פערווירקליכען דעם אינטערנאציאנאלען שלום און זיכערהייט.. כדי צו פערווירקליכען די פרינציפען פון אינטערנאציאנאלען רעכט אין דער טאג - טעגליכער פראקטיק פון די רעגירונגען". דער פעלקערבונד - פאקט פארמולירט גענוי די דאזיגע פרינציפען.

די רעזאלוציעס פון ראט פון 1922 און פון דער פעלקער-בונד - פערזאמלונג פון 1934 האבען פערלאנגט פון די מלוכות וועלכע זענען נישט געבונדען דורך די מינדערהייטען - טראקטאטען, אפצוהיטען די זעלבע פרינציפען פון גערעכטיגקייט, וועלכע עס זענען פארגעזעהען אין די טראקטאטען וואס זענען סאנקציאנירט דורכ'ן פעלקער-בונד דעריבער האט דער פעלקערבונד דאס רעכט און אויך די פליכט צו אינטערווענירען ביי דער נאציאנאל - סאציאליסטישער רעגירונג, כדי איהר צו דערמאהנען די געבאטען פון רעספעקט לגבי דעם אינטערנאציאנאלען רעכט און גלייכער בעהאנדלונג פון אלע מענשען אונאפהענגיג פון זייער ראסע, רעליגיע, א-דער נאציאנאליטעט.

דעריבער אפעלירען די אונטערגעשריבענע ארגאניזאציעס צום פעלקער- בונד, ער זאל נעהמען אין שוץ די עלעמענטארע מענשען - רעכט, וואס בילדען דעם יסוד פון אונזער ציוויליזאציע און שטעלען מיט זיך פאר א פארבעדינג פאר דער ענטוויקלונג פון פרידען און גוטען ווילען אין די אינטערנאציאנאלע בעציהונגען.

די לאגע פון דעם קליינעם יודישען קבוץ אין שפאניען
די אויפשטענדערס געפינען זיך אונטער'ן איינפלוס פון נאצי-דייטשלאנד

פאריז (יט"א). לויט ווי עס טיילט מיט די פראנצויזישע פרעסע איז די לאגע פון די יודען אין שפאנישען מאראקא, וואס געפינט זיך אין די הענד פון גענעראל פראנקא'ס ארמעע, א גאר נישט קיין זיכערע. די גאנצע יודישע קהלה אין דער שטאט מעלילא איז אינטערנירט געווארען אין א קאנצענטראציע-לאגער. עס געהען ארום קלאנגען, אז דייטשע אגענטען האבען גענומען דערין אן'אקטיווען אנטייל.

אין שפאניען גופא פיהרען די אויפשטענדיגע אן'אפענע אנטיסעמיטישע פאליטיק. אין סעווילא האט א פאשיסטישער גענעראל עפענטליך ערקלערט, „אז דאס וועלט-יודענטום איז אויף דער זייט פון דער שפאנישער רעגירונג, וואס מיר ווילען גוט געדענקען".

די אויפשטענדער ווערען פינאנציעל געשטיצט דורך דעם באנקיר מארטש, וועלכער איז דער ארויסגעבער פון דער אנטיסעמיטישער צייטונג „אינפארמאציאנעס".

די איצטיגע לעגאלע שפאנישע רעגירונג איז נישט אנטיסעמיטיש, אבער צוליב דעם שווערען עקאנאמישען קריזיס איז די רעגירונג געגען יעדער איינוואנדערונג בכלל, בתוכם אויך פון יודען.

די פליטים, וואס פערלאזען איצט שפאניען, צווישען וועלכע עס געפינען זיך פיל יודען זענען ווייניגער בעזארגט וועגען זייער פערזענליכער זיכערקייט, ווי וועגען דער מורא, דאס צוליב דער רעוואלוציע וועט זיך פערערגערן זייער עקאנאמישע לאגע.

איינוואנדערונג קיין פערו ווערט פערגרעסערט

ניו - יארק (יט"א) ווי מען טיילט מיט, האט „היצעם" בעשלאסען צו פערברייטערן זיין טעטיגקייט אין פערו צוליב דער מעגליכקייט אויפצונעהמען א גרעסערע צאהל אימיגראנטען אין דארטיגען לאנד אין דער נאהענטסטער צוקונפט. דער אימיגראנטען-הילף-קאמיטעט אין פערו איז געווארען רעארגאניזירט. די יודישע אימיגראנטען, וועלכע קומען אן קיין פערו, ווערען אויפגענומען דורך דעם הילפס-קאמיטעט און בעקומען די נויטיגע שטיצע. דער יודישער קיבוץ אין פערו צעהלט 1.500 נפשות און איז קאנצענטרירט אין לימא און קאו...

Doktór Z.
HENRYKOWSKI
ספעציעל-ארצט פאר מענער - שוועכע. ווענערישע און הויט-קראנקהייטען
טראוגוטא 9. טעל. 262-98
נעמט אן פון 8—1 און פון 5—9 אוועטר
זונטאג פון 9 פריה ביז 12.30 מיטאג
פאר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פרייזען

די פרעזידענטען־וואהלען
אין די פעראייניגטע שטאטען

אמעריקאנער וואהלען און וואהל־זיטען, די „קאנווענשאנס", די פארטייען און די פרעזידענטשאפטס־קאנדידאטען

פון ישעיה אוגער

3. די נאציאנאלע קאנווענציעס

די הכנות צו די פרעזידענטען־וואהלען הויבען זיך אן נאטירליך מיט חדשים פריהער... אין אמתן גרייט מען זיך צו די וואהלען א סך לענגער, ווי מ'קען זיך דאס גאר אנדערש נישט פארשטעלען אין א לאנד ווי די פעראייניגטע שטאטען מיט אזא אויסערגעוועהנליך „ענטוויקעלטען" פארטיי - פאליטישען לעבען.

די אייגענטליכע וואהל־קאמפאניע הויבט זיך אבער אן ערשט נאכדעם ווי עס ווערען אפגעהאלטען די אזוי־גערופענע נאציאנאל־קאנווענציעס. די דאזיגע „קאנווענשאנס" האבען די גרעסטע בעדייטונג פאר דער וואהל פון פרעזידענט און זענען א וויכטיג געשעהעניש פאר'ן לאנד. מיט זיי פערענדיגט זיך דער ערשטער עטאפ פון דער וואהל־קאמפאניע. דער שטאדיום פון צוגרייטען זיך, און עס הויבט זיך אן ערשט דער אמת'ער וואהל־קאמף צווישען די קאנדידאטען, אדער, ריכטיגער געזאגט, צווישען די צוויי פיהרענדע פאליטישע פארטייען — די רעפובליקאנער און די דעמאקראטען (די אנדערע, ווי געזאגט, קומען נישט אין בעטראכט).

יעדע פון די דאזיגע צוויי פארטייען האלט אפ איהר בעזונדער „קאנווענשאן" אויף וועלכער זי באמינירט איהר אייגענעם קאנדידאט פאר'ן פרעזידענטען־אמט. די „קאנווענשאנס" פון ביידע פארטייען קומען פאר אין פערשידענע שטעט און אין פערשידענע טערמינען, געוועהנליך אין יוני אדער אנהויב יולי. דאס איז שוין א טראדיציע אזא, היי־יאהר זענען זיי פארגעקומען אין יוני.

אזוי ווי צו די „קאנווענשאנס" פאהרען זיך צונויף געוועהנליך א חוץ די אפיציעלע דעלעגאטען צעהנדליגער טויזענדער און מעהרסטענטיילס זאגאר א פאר הונדערט טויזענד זייטיגע מענשען, פארטייאישע קאכלעפיל, רעדעל־פיהרער און סתם פערשידענע געסט און בעלנים בייצוואוינען אזא וויכטיגען נאציאנאלען אקט ווי די נאמינירונג פון א פרעזידענטשאפט־קאנדידאט; און היות ווי די „בעראטונגען" געדויערען דאס רוב עטליכע טעג, נישט זעלטען א גאנצע וואך און נאך לענגער — מאכען די שטעט, וואו עס ווערען אפגעהאלטען די „קאנווענשאנס" גלענצענדע געשעפטען. עס קאכט און טומעלט זיך דעמאלט אין אזא שטאט ווי אויף א וועלט־יאריד. האטעלען און רעסטאראנען שיטען אן זעק מיט געלד, דעסגלייכען אלע אנדערע געשעפטען און אונטערנעהמונגען, טעאטערס, קינאס, אלע לופט־ און פערגוויגונגס־לאקאלען זענען טאג און נאכט געעפענט און פול געפאקט — קורץ, עס פליסען אריין אין אזא „שטעטעל" מיליאנען, צעהנליגער מיליאנען דאלארן אין משך פון די עטליכע קאנווענשאן־טעג.

פערשטעהט זיך, אז אזעלכע שטעט, וועלכע ווילען האבען די „זכיה", אז די אדער יענע „קאנווענשאן" זאל געניסען פון זייער גאסטפריינדשאפט, בעמיהען זיך שוין בעצייטענס וועגען דעם ביי די געהעריגע פארטיי־לייטונגען. דעם זכות בעקומט מען נישט אומזיסט. דאס קאסט געלד; די פארטייען לאזען זיך גוט בעצאהלען דערפאר. די בעליבטעסטע קאנווענשאן־שטעט זענען שיקאגא, סט.־לואי, קענזעס, דענווער; דאס זענען גרויסע און פאר קאנגרעסען און קאנווענשאנס זעהר גוט־איינגעארדענטע שטעט, זיי האבען ריזיגע לאקאלען פאר פאלקס־פערזאמלונג פאר טויזענדער מענשען, פיל האטעלען א.אז.וו.

היי־יאהר האבען ביידע פארטייען געמאכט אנ'אויסנאהם: די רעפובליקאנער האבען אפגעהאלטען זייער קאנווענשאן אין קליוולענד און די דעמאקראטען — אין פילאדעלפיא. די שטאט פילאדעלפיא (זי האט געשפילט א אנגעזעהענע ראל אין דער געשיכטע פון די פעראייניגטע שטאטען), האט פאר'ן „פערגעניגען" צו בעגריסען אין איהר „ד' אמות" די דעמאקראטישע קאנווענשאן בעצאהלט דער פארטיי־קאסע א קימא־לן פון 200 טויזענד דאלאר, אבער אויך קליוולענד האט זיך געלאזט קאסטען א היפשע אפותיקא.

צו די קאנווענשאנס שיקען אלע 48 שטאטען פון דער רעפובליק זייערע דעלעגאטען. יעדער שטאט שיקט צוויי מאל אזוי פיל דעלעגאטען וויפיל דעפוטאטען ער האט אין קאנגרעס (פארלאמענט)). א שמאט. למשל, וואס איז פערטרעטען דורך צעהן דעפוטאטען, שיקט 20 דעלעגאטען א. אז. וו. א חוץ דעם קומען נאך צו די פערטרעטער פון די דעלעגאטען. אזוי צ. ב. האבען היי־יאהר זיך בעטייליגט אין דער דעמאקראטישער קאנווענשאן אין פילאדעלפיע 1100 דעלעגאטען און פונקט אזוי פיל פערטרעטער, אין דער רעפובליקאנישער קאנווענשאן — 1003 דעלעגאטען א גלייכע צאהל פערטרעטער.

פאקטיש איז אבער די צאהל פון די אפיציעלע אנטיילנעהמער אין די קאנווענשאנס א סך א גרעסערע, זיין א דעלעגאט אויף א קאנווענשאן איז נעמליך א גרויסער כבוד. פעראן אמעריקאנער, וואס זייער גאנצער יחוס איז: — זיי האבען זיך בעטייליגט אלס דעלעגאטען אויף דער אדער יענער קאנווענשאן בעת עס איז נאמינירט געווארען אלס קאנדידאט דער אדער יענער שפעטער בעריהמט געווארענער פרעזידענט, לאמיר זאגען, וואודרא ווילסאן אדער אנ'אנדערער. דאס בעטראכטען זיי פאר א בעזונדער עהרע, שיער נישט פאר א פריווילעגיע פון שטאט. מיט יאהרען צוריק זענען נאך געווען געוויסע פאליטיקער פון עלטערען דור וועלכע פלעגען ביי יעדער געלעגענהייט אונטערשטרייכען מיט גדלות, פונקט ווי זיי וואלטען זיך דערמיט עפעס דערווארבען א בעזונדערען פערדינסט פאר'ן פאטערלאנד אז זיי זענען אנוועזענד געווען אלס דעלעגאט אויף דער רעפובליקאנישער קאנווענשאן פון 1860 בעת דער נאמינאציע פון בעריהמטעסטען פון אלע אמעריקאנער פרעזידענטען זייט דזשארדזש וואשינגטאן — פון אייבערהעם לינקאלן. קורץ, עס איז נישט קיין קלייניער כבוד צו זיין א דעלעגאט אויף א קאנווענשאן. מען שטאלצירט דערמיט ווי מיט א מעדאל אדער א ארדען אדער אנ'אנדער עהנליכער אויסצייכנונג, וואס מען בעקומט פאר די אדער יענע פערדינסטען.

בכדי וואס מעהר מענשען (פערדינסטפולע פארטיי־מיטגלידער און טוער, סתם אנגעזעהענע פערזאנען א. אז. וו.) צו פערשאפען די עהרע און דאס „גליק" אנטיילצונעמען אין אזא קאנווענשאן, איז ביי דער דעמאקראטישער פארטיי איינגעפיהרט, אז זי שיקט עטליכע פערזאן אלס איין דעלעגאט. דאס הייסט: פיר אדער אכט אדער נאך מעהר דעלעגאטען האבען נישט מעהר ווי איין שטימע יעדערער פון זיי בעזונדער האט אלזא א פערטעל אדער א אכטעל שטימע א. אז. וו. אזוי ארום בעפרידיגט מען די אמביציעס פון די „פני" און פון די בכבודיגע פארטיי־חברים און אין איין וועגס קומט מען טאקע אויף דער קאנווענשאן „ברב עם", מיט א שיינע פאר טויזענד דעלעגאטען, וועלכע קומען נאכדעם גאנץ גוט צונוץ בעת די רייסענישען און אמפערנישען ארום דעם אדער יענעם קאנדידאט און דער עיקר בעת עס האלט דערביי וועגן מ'דארף מיט „פעראייניגטע כוחות" א בעשטימטען קאנדידאט, „ארויסצוקוועטשען". די רעפובליקאנישע פארטיי פיהרט זיך נישט אזוי.

ווי מ'זעהט שטעלען פאר מיט זיך בלויז די אפיציעלע דעלעגאטען און זייערע פערטרעטער א היבשען עולם פון טויזענדער מענשען, צו זיי דארף מען נאך צורעכענען כל המינים בעגלייטער, נאכשלעפערס און סתם בעלנים א לעב צו טון א גוטען טאג. ווארום אויף אזא קאנווענשאן לעבט מען א גוטען טאג, מ'לאזט זיך וואוילגעהן, פיל קומען אהער ספעציעל דערצו — „זיך אויסצולעבען" ווי דא עס געהער צו זיין. די קאנווענשאן־לייטונגען האבען טאקע דעריבער, א חוץ זייערע ספעציעלע אויפגאבען, א סך קלאפאט מיט'ן עולם; זיי מוזען זארגען, אז עס זאל מיט קיינעם גארנישט פאסירען, אז אלץ זאל זיין „אין ארדנונג". זיי מוזען שטעהען גרייט צו הילף „אויף יעדען רוף" אזוי צוזאגען, עס טרעפט גאנץ אפט, אז דעלעגאטען און געסט פערגאלאפירען זיך, „פערבלאנדזשען" און ווערען פערפאלען: מע געפינט זיי נאכדעם אין די פאליציי־ארעסטען אדער ערגעץ־אנדערשוואו — און עס קאסט נישט ווייניג מיהע ביז מען קריגט זיי ארויס פון דארטען בשלום.

א חוץ אט די צעהנדליגער און צעהנדליגער טויזענדער אזוי צוזאגען אפיציעלע, פערבעטענע און געוואונשענע אנטיילנעהמער אין די קאנווענשאנס איז פעראן נאך א עלעמענט, א אומגעוואונשענער, וועלכער קומט אומגעבעטענערהייט. אבער ער קומט רעגעלמעסיג און פינקטליך, דאס זענען די הערען גנבים, וועלכע ווארטען נישט, כידוע, אין ערגעץ אין קיינמאל נישט אויף קיין איינלאדונגען. זיי זענען די איינציגע, וואס שטעהען „איבער די פארטייען", די זיי מאכען קיין אונטערשיד נישט צווישען דעמאקראטען און רעפובליקאנער — זיי קומען צו די און צו יענע אויף די קאנווענשאנס. מיט זיי צוזאמען קומען אבער אויך גאנצע מחנות פאליציי־אגענטען. דעטעקטיוס פון פערשידענע אמעריקאנער שטעט — אויך א פאר טויזענד מאן.

ווי מ'זעהט, איז אזא קאנווענשאן באמת א וועלט־יאריד אין ריכטיגען זין פון ווארט; ס'איז דא לעבעדיג און פרעהליך און אזוי ליארעמדיג און טומעלדיג, אז א אייראפעער, וועלכער האט עס נישט געזעהן מיט זיינע אויגען און נישט געהערט מיט זיינע אייגענע אויערען, קען זיך דעם מינדעסטען בעגריף נישט מאכען וועגען דעם געוואלטיגען הו־הא פון דעם דאזיגען קאלאסאלען פאליטישען יאריד, פערשטעהט זיך, אז מ'קוקט דא נישט אויף עלעגאנץ און עטיקעטע און אויף נאך אזעלכע נארישקייטען. דא געהט צו אלצדינג איינפאך און נאטירליך און — עכט־דעמאקראטיש.

בעת די בעראטונגען אויף דער קאנווענשאן — און פונקט קומט עס אויס אלע מאל אין די גרויסע היצען — זיצט מען דאס רוב האלב־אויסגעטון ווי ביי זיך אין דער היים אדער אין די ווארשטאטען ביי דער ארבייט. בעת דער דעמאקראטישער קאנווענשאן אין באלטימארע אין יאהר 1912 איז גלייך ביים אנהויב פון די בעראטונגען אריינגעטראגען געווארען א פארשלאג, אז אלע אנטיילנעהמער אין קאנווענשאן, פון פארזיצער ביז'ן לעצטען גאסט, זאל אראפנעהמען פון זיך די מאריינארקעס מיט די וועסטען. דער פארשלאג איז איינשטימיג אנגענומען געווארען — און די „גאנצע" קאנווענשאן האט אראפגעווארפען פון זיך דעם באלאסט פון די מארינארקעס און קאמיזעלקעס און איז געבליבען זיצען „אין נעגליזשע".

די קאנווענשאן גופא קומט פאר אין א ריזיגען זאל, וואו עס געהען אריין לכל הפחות א 10—12 טויזענד מאן. דאס איז די געוועהנליכע, נארמאלע צאהל מענשען, וועלכע בעטייליגען זיך אין די בעראטונגען. דער הו־הא, דער טומעל און טאראראם וואס הערשט כסדר אין דעם בעראטונגס־זאל, איז גאר אין לשער. די לופט ציטערט פון דעם שרעקליכען רעש, פון די קולות און געשרייען, וועלכע טראגען זיך אהן אנ'אויפהער פון אלע זייטען, עס מישען זיך דא „קלאנגען און טענער" פון אזא געוואלטיגקייט און אזא דערשיטערונגס־קראפט, אז ווי וואלט באמת געקענט איינוואקפען די ווענד פון א שטאט ווי יריחו. עס מישען זיך געזאנג און די שוידערליכע מוזיק פון א 5—6 ארקעסטערס, וועלכע שפילען אלע איינאיינעם, מיט די געשרייען און געפילדערס, מיט דעם געקלאפעריי און טומלעריי פון טויזענדער — און דאס אלץ איז די „מעלאדיע" פון א נאציאנאלער קאנווענשאן, וואס קלינגט אזוי, אנגענעהם אין די אויערען פון די יענקיס, וועלכע קומען אהער זיך אויסלעבען אויף א רעכט פרימיטיווען אופן. דא אין דעם זאל אין דעם טומעל, האנדעלט מען און מען שאכערט, דא אגיטירט מען און מען דעמאנסטריט, דא פערקויפט מען שטימען און מען קויפט, דא ווערען אפגעמאכט אלערליי געשעפטען — אויפ'ן חשבון פון דעם אדער יענעם קאנדידאט אויפ'ן פרעזידענטען־אמט.

דען די נאציאנאלע קאנווענשאנס זענען אין תוך גענומען נישט מעהר ווי איין גרויסער שאכער־מאכער צווישען די איינצעלנע גרופירונגען און דעלעגאציעס. דא קען מען ערשט זעהען, אויף וואס פאר א מאראלישער „הויך" עס שטעהט דער ענין וואהלען אין אמעריקע. דא ווערט ערשט קלאר, ווי דער ווילען פון פאלק ווערט געפעלשט, וואס פאר א קארופציע עס הערשט אין אמעריקאנער פאליטישען לעבען און וואס פאר א כוח עס האט די „פארטיי־מאשין" און דער „באס", דער אלמעכטיגער אנפיהרער פון דער דאזיגער „מאשין". אט זיי, דער „באס" און זיינע יוצר־משרתים, זיינע טויזענד פלינקע דינער און מיטהעלפער — זיי בעהערשען אלץ און אלעמען, זיי דיקטירן, זיי בעפעהלען, זיי בעשטימען די קאנדידאטען, זיי רעגירען, זיי זענען די וואהל־מאכערס און פרעזידענטען־מאכערס, אלץ ליגט אין די הענד פון די אזוי־גערופענע פראפעסיאנעלע פאליטיקער; די וועהלער־מאסען, דער עולם־גולם, זענען נישט מעהר ווי א בלינד ווערקצייג, שטיינער אויף א שאך־ברעט, וואס ווערען גערוקט אהין און אהער לויט וואונש, לויט בעדארף לויט דעם איינזעהען פון די פארטיי־פיהרער.

די דעלעגאציעס פון יעדען שטאט בעזונדער קומען אויף די קאנווענשאנס מיט זייערע קאנדידאטען. דאס הייסט נאך נישט, אז אלע 48 שטאטען שטעלען ארויס 48 בעזונדערע קאנדידאטען פאר'ן פרעזידענטען־אמט. עס האנדעלט זיך מעהרסטענטיילס וועגען א זעקס ביז אכט גדולים פון דער פארטיי און וועגען א צוויי־דריי פאליטיקער, וואס האבען זיך בעליבט געמאכט אין דעם אדער אין יענעם שטאט. אט ארום זייערע פערזאנען ווערט דאן געפיהרט דער „האנדעל" און דער קאמף.

געשאכערט און געהאנדעלט ווערט גאנץ אפט אין בעראטונגס־זאל. אדער די אייגענטליכע „טראנזאקציעס", די דינגעניש און אמפערניש און די ענדגילטיגע אפמאכונגען קומען פאר הינטער די קוליסען, אין די קאנפערענץ־צימערען און פריוואט־קאבינעטען פון די קאנווענשאן פיהרער און פארטיי־אטאמאנעס.

די אינטערעסאנטעסטע און וויכטיגסטע מאמענטען פון דער קאנווענשאן זענען די אבשטימונגען איבער די איינצעלנע ארויסגעשטעלטע קאנדידאטען און שליסליך די נאמינאציע. עס זענען געווען קאנדידאטען, וואס האבען בעקומען די נאמינאציע גלייך נאך דער ערשטער אפשטימונג, ווי צ.ב. בענדזשאמין העריסאן אין 1892 און וויליאם מעקינלי אין יאהר 1896, אנדערע ווידער זענען נאמינירט געווארען אלס קאנדידאטען ערשט נאך איניגע און פופציג אפשטימונגען אין משך פון איניגע טעג, וואודרא ווילסאן צ. ב. איז אין יאהר 1912 נאמינירט געווארען אלס פרעזידענטשאפט־קאנדידאט ערשט נאך דער 47־טער אפשטימונג, אין יאהר 1916 דאגעגען האט ער ביים קאנדידירען צום צווייטען מאל בעקומען די נאמינאציע גלייך נאך דער ערשטער אפשטימונג.

ווי אזוי ס'ווערט נאמינירט אויף דער קאנווענשאן און ווער עס זענען די פרעזידענטען־מאכערס — וועגען דעם אין קומענדיגען ארטיקעל.

משפט שלמה

(אראבישער פאלקלאר)

פון פישל קארנאווסקי

ערשטער קאפיטעל

אין א אראביש שטעטעל חאריה האבען געלעבט צוויי ברידער צווילינגען, איינער מוסה (משה) דער צווייטער עיסה (יהושע).

מוסה איז געווען ארעם און האט זיך נישט געקאנט קויפען א ווייב. עיסה איז געווען זעהר רייך און האט זיך געקענט ערלויבען אזא לוקסוס. און א ווייב האט עיסה געקויפט גראד פון א חשובער פאמיליע. דער פאטער איז געווען א חאג'נער איז עולה־רגל געווען אין מעקא אויפן הייליגן קבר פון מחמד און האט בעקומען דעם טיטול חאדז און דאס רעכט צו טראגען א ווייסען האנטוך אין מיטען פון דער רויטער פעסקע.

עיסה'ס כלה האט געהייסען פאטהמא.

פאטהמא איז געווען שעהן ווי די ליכטיגע זון. די פיגור איז געווען שלאנק ווי א פאלמע, איהר גאנג לייכט ווי א גאזעל.

און איז פאטהמא געגאנגען צוריק פון ברונען, אין די הויכע דזארע (וואסער־קרוג) פול מיט וואסער, געשטאנען ביי איהר אויף דעם קאפ אזוי זיכער ווי א טייל פון איהר קערפער, די בעוועגונגען פון איהרע אויס בראנז געטאקטע הענד און פיס, זענען געווען ריטמיש און לייכט, זי איז נישט געגאנגען נאר געשוועבט און אויך, נישט איין טראפען וואסער האט זיך פערגאסען פון דעם הויכען און פולען קרוג, פון דער דזארע.

עיסה האט בעצאהלט פאטהמא'ס פאטער, דעם חאג', פיר הונדערט פונט מזומנים.

קרובים האט געהאט פאטהמא, בלויז מאנסבילען, איבער הונדערט, און פון יעדען קרוב בעזונדער האט עיסה געדארפט אויסקויפען זיין ווייב דורך באקשיש, א מתנה, לויט דעם פערלאנג פון יעדען: א זייגער, א מלבוש אדער גאר מזומנים, א צעהן פונט, פינף פונט, ווי מען קען אויסהאנדלען, און קליינלין קען מען נישט זיין: פאטהמא איז דאך שעהן, אויך פון גרויס יחוס. און מתנות האט עיסה געקויפט זיין כלה: איניגע רינגען מיט טייערע שטיינער און א קייט פון אכט און צוואנציג זילבערנע מטבעות, וועלכע פאטהמא וועט טראגען נאך דער חתונה אויפ'ן קאפ איבער'ן צאלמא (איין ארט שלייער וועלכער פערדעקט דעם פנים) געגען א פרעמדען מאנסבילשען קוק.

א נייע הויז האט עיסה געבויט פון געהאקטע שטיינער מיט א פלאכען דאך, אויף וועלכען ער האט פערפלאנצט בלומען אין איין ווינקעל איינגעארדענט א אלטאנע, איינגאנצען ארומגעשלענגעלט מיט גרין. אין אנ'אנדער ווינקעל איז איינגעארדנט ווי בערגלעך פון גרויסע שטיינער מיט גראטעס פון וועלכע ס'זענען ארויסגעוואקסען פיל זארטען עדעלע קאקטוסען. און א הויכער פארקען פון געהאקטע שטיינער האט ארומגערינגעלט דעם הארעם און א טיפען ברונעם האט ער געגראבען און ארומגעמוירט

די חתונה איז געווען א רייכע, און א גרויסע פאסירונג אין שטעטעל, מיט פיר פויקען און אכט פלייטען. און די גאנצע וועגנד האט אראנזשירט ווישציגער צווישען אראבישע פערד און פליבקע קעמלען „א פאנטאזיע" לכבוד חתן כלה און זיבען טעג האבען געדויערט די יום טובים, און אזוי האט מען אריינגעפיהרט פאטהמאן אין איהר נייעם הויז צום מאן.

מיט דעם גאנצען האזארד פון אראבישען כאראקטער איז עיסה אריין אין הוצאות ביז ער איז געבליבען אהן געלד, דערפאר אבער האט ער געהאנדעלט א ווייב.

און שעהן איז געווען פאטהמא ווי די ליכטיגע זון און שלעכט ווי א גיפטיגע שלאנג.

איהר כאראקטער האט נישט געקענט פערטראגען א גלייכען צו איהר און בפרט נאך א העראיבער איהר דערפאר האט פאטהמא נישט געהאט קיין פריינדינס, און עיסה האט געליטען, ווייל פאטהמא האט געוואלט הערשען איבער איהם אנשטאט צו זיין זיינע אונטערטעניגע.

זיך קעגענשטעלען האט ער מורא געהאט, טאמער אנטלויפט די שטאלצע פאטהמא צו איהר פאטער דעם חאדז, און הונדערט קרובים מאנסבילען וועלען זיין הונדערט עדות או א ווייב ענטלויפט פון מאן איז דאס ווייב גערעכט און הונדערט פרישע באקשישען וועט עיסה מוזען געבען ווען ער וועט זי וועלען ברענגען אהיים.

צווייטער קאפיטעל

דער עמיר האט ערקלערט קריג אנ'אפיקורסישע שבט און אלע גלויביגע גערופען אין קריג. מוסה און עיסה וועלכע זענען געווען א צווילינג און אזוי עהנליך ווי צוויי טראפען וואסער, זענען אויך אוועק אין הייליגען קריג. און א גאנצע לאנגע צייט איז פון זיי קיין ידיעות נישט געווען, די שטאלצע פאטהמא וואס איהר כאראקטער האט נישט פערטראגען א צווייטע זאל זיין גלייך צו איהר און האט נישט געהאט קיין פריינדינס, האט זיך אנגעהויבען פילען איינזאם און א בענקעניש האט געדריקט אין איהר הארצען. עס האט געגאנגט וואס ווייטער מעהר. און געפיהלט האט זי, אז זי איז מיט איהר פוסטע ישמאלץ און שלעכצקייט בעגאנגען א זינד געגען איהר מאן, וועלכער איז געשיקט צו איהר פון אללה. אפט פלעגט זי געהען אין מעטשעט אויסגיסען איהר ביטער הארץ און בעטען ביי אללה, ער זאל איהר אנשטאט א שטיינערנע הארץ געבען א מענשליכע, דען פון איהר שלעכצקייט לײדען פיל מענשען נאכמעהר פון אלעם לײדט זי אליין. און א נדר האט זי אויף זיך גענומען; זאל נאר דער מאן געזונד אהיימקומען, וועט זי זיין זיין אונטערטעניג ווייב, און א שטילער רוהיגער פרייד...

(ווייטער זעה 20־טע זייט)

דאס לייכטע מוסר'ז

פון לעא קעניג

אז אנטיסעמיטיזם איז א זעהר טאמפאריע און נאך מעהר נוצליכע סחורה אין מאנכע לענדער ביים רוב רעאקציאנערע בעוועגונגען און פארטייען, ווייסען מיר שוין גאנץ גוט, ווייסען מיר שוין צו גוט.

טיישט געבילדעטע און נישט אויפגעקלערטע יחידים און מאסען איז לייכט אויפצורייצען אויפ'ן שכן, אז ער און ער אליין איז שולדיג אין זייגע צרות. צו פארשטעהן די גרונד־סיבות פון א סאציאלען און עקאנאמישען קריזיס דארף מען זיך פערטיפען, דארף נעהמען א שטיקעל צייט, און אויפ'ן שכן אויסצולאזען דעם גאנצען כעס און טרומצאר'ן איז פיל לייכטער און פרימיטיווער.

ס'רוב מענשען קענען נישט זעהן ווייטער פון זייערע נעזער.

און דאס פערשטעהן אזוי גוט די אלע פינסטערע פאליטישע דעמאגאגען. דערפאר איז אנטיסעמיטיזם פאר זיי אזא טאמפאריער און נוצליכער ארטיקעל. און ס'איז שוין א אקסיאמא דאס ווען זיי האבען נישט דעם יודישען שכן אויף וועמען צו דירציען „זייערע" מאסען, וואלטען זיי אויסגעפינען אנ'אנדער שוואכען און פרעמדליכען שכן, אויף וועמען ארויפצוווארפען אלע צרות און אומגליקען.

„אנטיסעמיטיזם איז דער סאציאליזם פון נאראנים" — האט בעבעל געזאגט. דאס איז א געוואלדיגער אמת. אבער מען דארף אויך צוגעבען, אז אנטיסעמיטיזם איז די סטראטעגיע פון רעאקציאנערע דעמאגאגען, ווייל זיי פערשטעהען מיט איהם אפצונארען די גרויסע נישט בעוואוסטזיניגע מאסען!

און ס'איז א סטראטעגיע, וועלכע גילט ס'רוב. גילט צו גוט.

עס קאן קיין ספק נישט זיין, אז דער ווילדער אנטיסעמיטיזם האט זעהר פיל געהאלפען היטלער'ן צו בעזיגען דייטשלאנד.

ער האט אין דעם שטיק פון די הונגעריגע און אויסגעמוטשעטע דייטשע מאסען ארויסגעווארפען א שוואכען שכן צום פערצוקען. און ער האט זיי מיט די עטליכע טויזענד יודישע פרנסות איינגענומען און איינגעשטילט אויף א צייט.

און לײדער מוזען מיר צוגעבען, אז אויך דער ענגלישער מאזלי איז פיל ערפאלגרייכער געווארען פון זינט ער איז געווארען שטארק אנטיסעמיטיש. מיט זיינע „טהעארעטישע" רעדעס וועגען פאשיזם און טאטאליטאריזם, און אפילו מיט זיינע שווארצע אוניפארמען, האט ער דעם ענגלישען עולם נישט געקענט נעהמען. אבער ווי נאר ער האט זיך געווארפען אויף דעם יודישען מיטבירגער אלס קרבן, איז זיין איינפלוס אויף די נידעריגערע ענגלישע מיטעלע קלאסען געווארען אהן אנ'שיעור שטארקער.

פון אנפאנג פון זיין פאשיסטישער טעטיגקייט איז די ארבייטסלאזיגקייט אין ענגלאנד געווען שטארקער ווי איצט; און דאך האט ער איצט מעהר ערפאלג.

און דאס ערקלערט זיך דערמיט, וואס ער איז געקומען צום שכל, און איז געווארען אזא פערברענטער אנטיסעמיט.

ער האט אנגענומען א טאקטיק, וועלכע איז ס'רוב ערפאלגרייך. ער האט געגעבען א קרבן פאר די זאאלאגישע אפעטיטען פון די קליין־בירגערליכע מאסען.

ער האט אנגעהויבען טייטען אויפ'ן שכן.

און אויף דעם האט מען זיך, אייגענטליך, גערקאנט רעכטען. ערפאלג איז די הויפט ציל פון יעדען פאליטיקער. און וועהר שמועסט פון א פאליטיקער, וואס שטרעבט צו זיין א דיקטאטאר און „פיהרער". און ער איז שטענדיג גרייט אנצונעהמען די טאקטיק, די סטראטעגיע, וועלכע וועט איהם ווי אמשנעלסטען פיהרען צו זיין ציל.

מען האט זיך דערויף געקאנט ריכטען. מיר זענען קיינמאל נישט געווען פון די, וואס האבען געטענה'ט, אז „דא קען עס נישט געשעהען".

אין די מעהר־ווייניגער זעלבע אומשטענדען און סאציאלע בעדינגונגען חזר'ן זיך איבער אין אלע לענדער, די זעלבע ערשיינונגען.

אין די לענדער, וואו ס'איז שוין געשעהען, האט מען אויך אמאל גע'טענה'ט „עס קאן דא נישט געשעהען".

און ווי פיינליך און בעליידיגענד ס'זאל נישט זיין, מוז מען דאך מודה זיין, אז מען האט זיך געקענט ריכטען, אז אויך אין ענגלאנד זאל א פאשיסטישער אנטיסעמיטיזם זיך צופלאקערען, אז אויך אין ענגלאנד זאלען פאשיסטישע גרופען פרובען טעראריזירען יודישע בירגער. קיין זאך ווערט נישט אזוי פלאניאירט און נאכגעמאכט ווי ערפאלגען.

אז עס גילט אין אנדערע מדינות, פארוואס זאלען זיך דא נישט געפונען קיין שטארקע בעלנים אויף די זעלבע עקספערימענטען?

וואס אבער אונז איבערראשט און וואונדערט זיך אביסעל, איז די „כאלאטנע" און אנעמישע בעציהונג פון דער איצטיגער ענגלישער רעגירונג און פונם איצטיגען ענגלישען אינערך־מיניסטער צו די פאשיסטישע אנטי־יודישע עקסצעסען, וועלכע זענען אמת, לעת עתה, נאך מילדע, אבער וועלכע קענען זיך פערשטארקען, אויב מען זאל זיך צו זיי טאקע אזוי פלעגמאטיש קאלטבלוטיג בעציהען.

און עס וואונדערט אונז טאקע, ווייל מיר זענען אזעלכע געוואלדיגע מאמינים אין דעם אידעאליזם פון דער נאציאנאלער רעגירונג און אין סיר דזשאהן סיימאנס ליבעראליזם.

אונז וואונדערט עס פאר, ווייל עס שטעלט זיך די פראגע:

נאך וואס דארף איצט ענגלאנד האבען אט דעם אנטיסעמיטיזם, וועלכער איז ס'רוב א בולט'ער בעוויז אויף דער נישט סטאבילער לאגע פון א מלוכה?

דעם ענגלישען פרעסטיזש, און דעם פרעסטיזש פון דער מעכטיגסטער אימפעריע אין דער וועלט (פון וועלכע מען רעדט לעצטענס אזוי פיל פערשידענעס) וועלען אט די פאשיסטישע אנטי־יודישע עקסצעסען אוודאי נישט צוהעלפען.

וועט מען אין אויסלאנד נישט אויסטייטשען אט די ערשיינונג, אז אויך ענגלאנד דארף שוין אנקומען צו דער סטראטעגיע פון אנטיסעמיטיזם.

פאר וואס־זשע קומט אט די רעגירונג מיט אזא לייכט מוסר זאגען די ענגלישע פאשיסטען?

דענען שוין דא אזעלכע מעכטיגע רעאקציאנערע איינפלוסען אויך אין ענגלאנד, וואס גלויבען, אז א מילדער אנטיסעמיטיזם קען נישט שאטען.

די געזעלשאפטליכע מיינונג (אין אייראפא בכלל) ווארט אויף א פיל שטארקערער רעדע פונם ענגלישען אינערן־מיניסטער וועגען דעם פיינליכען ענין, און אפשר טאקע פון מר. באלדווין אליין, וועלכער איז, דוכט זיך אונז, פיל ליבעראלער פונם ליבעראל סיר דזשאהן סיימאן.

ד"ר הערצל און די אראבער

פון ראובן ברייגין

זעהר אפט שטעלט זיך די פראגע: ווי וואלט געווען די בעציהונג פון הערצל'ען, אינם פאל ווען ער וואלט נאך געלעבט און וואלט נאך געשטאנען אין דער שפיץ פון דער ציוניסטישער וועלט־ארגאניזאציע, צו דער אראבער־פראגע און ווי וואלט ער געהאנדעלט אין דעם איצטיגען טרויעריגען מאמענט?

עס איז שווער צו געבען א קלארען ענטפער אויף דער פראגע. איין זאך ווייסען מיר בעשטימט, אז הערצל האט נישט געקאנט בלייבען שטעהן אויף איין פערגליווערטען פונקט. ער האט געלערנט פון יעדער פאליטישער געשעהעניש. זיין בויגזאמער גייסט, זיין בעוועגליכע נאטור, ווי אויך זיין רייכע און לעבעדיגע פאנטאזיע האבען איהם געמאכט דערפינדעריש אין יעדער שווערער פאליטישער סיטואציע. ער וואלט געהאט דעם מוט צו בייטען זיין פאליטישע טאקטיק לויט זיין טיפסטער איבערצייגונג אין אזא טראגישען מאמענט, וואס עס לעבט דורך די יודישע בעפעלקערונג אין ארץ ישראל. דאך ווייסען מיר נישט, ווי וואלט הערצל, אלס פיהרער און אלס דער גרינדער און בעגרינדער פונם פאליטישען ציוניזם, געהאנדעלט אין דעם איצטיגען פאל.

אונזער ענטפער קען אבער זיין א גאנץ בעשטימטער און א פעסט־בעגרינדעטער אויף ווירקליכע פאקטען, ווען מיר זאלען שטעלען די פראגע וועגען דער פערגאנגענהייט אנשטאט וועגען דער צוקונפט — דאס הייסט: ווי זענען געווען די בעציהונגען פון הערצל'ען צו די אראבער אין דער צייט ווען ער איז געשטאנען אין דער שפיץ פון דער ציוניסטישער בעוועגונג און האט אליין געהאט אין זיינע הענט און איז געווען פעראנטווארטליך מיט זיין גאנצער פערזענליכקייט פאר יעדען פאליטישען שריט, וואס ער האט געמאכט?

מען מוז דא פעסטשטעלען, אז מיט עטליכע און דרייסיג יאהר צוריק, דאס הייסט, אין דער צייט, ווען הערצל האט נאך געלעבט, האט קיינער פון די ערשטע ציוניסטען, אפילו נישט הערצל אליין, קיין אהנונג נישט געהאט פון דער מעגליכקייט פון אנ'אראביש־נאציאנאלער בעוועגונג.

קיינער פון די פיהרענדע גייסטער אין דער ערשטער עפאכע פונם פאליטישען ציוניזם האט נישט א טראכט געטון וועגען דער מעגליכקייט פון א פערביטערטען קאמף, וואס די ציוניסטען וועלען מוזען אמאל אנפיהרען געגען די אראבער, אדער ריכטיגער געזאגט: די אראבער קעגען אונז.

דער פאליטישער ציוניזם איז דאן געווען אָריענטירט אין זיין טעגליכער ארבייט אויף טערקיי. צו יענער צייט האבען די אראבער אין ארץ ישראל קיין פאליטישע ראלע נישט געשפילט און קיינעם איז דאן נישט איינגעפאלען דער געדאנק, אז מיר, ציוניסטען, וועלען מוזען זיך אריענטירען אויף ענגלאנד נאך אין אנדערע צייטען און אז די אראבער וועלען געשטיצט ווערען אין זייער קאמף געגען ענגלאנד און געגען די יודען פון געוויסע פינסטערע פאשיסטישע כוחות.

און נישט נאר עפענטליך האבען די ציוניסטען נישט בעהאנדעלט די „אראבישע פראגע", וועלכע איז דאן, איבערהויפט, נאך קיין פראגע, קיין פראבלעם נישט געווען, נישט נאר געפינט איהר נישט אין די עפענטליכע רעדעס, נישט פון הערצל'ען און נישט פון נארדוי'ן אויף די ציוניסטישע קאנגרעסען אחוץ אין די ציוניסטישע ווערק פון די 2 אויבענאנגערופענע ציוניסטישע פיהרער אפילו נישט א וואונק וועגען דער מעגליכקייט פון א צוזאמענשטויסונג פון אראבער מיט די יודען, נאר אפילו אין די געשלאסענע קרייזען פון די הויפט־פיגורען אונטער געשלאסענע טירען האט מען אויך נישט מיט אנ'איינצעלנעם ווארט בעריהרט די מעגליך־פיינדליכע בעציהונגען פון די אראבער צו די יודען.

מיט א קנאפען יאהר פאר הערצל'ס טויט האב איך מיט איהם געהאט א לאנגען געשפרעך וועגען זיין דעמאלדיגער פאליטיש־ציוניסטישער טאקטיק. דעם גרעסטען טייל פון אונזער דעמאלדיגען געשפרעך האב איך דאן איבערגעגעבען אין דער העברעאישער טעגליכער פרעסע, אבער א געוויסען טייל פון אונזער דעמאלדיגען געשפרעך, וועלכען איך האב דאן פערצייכענט אויפ'ן ארט, איז געווען אונמעגליך צו פערעפענטליכען. דאס איז געווען דער טייל, אין וועלכען איך האב געהאט בעריהרט די „אראבישע פראגע", וועלכע האט מיך שוין דאן שטארק בעאומרוהיגט. איך האב געפרעגט ביי הערצל'ן גאנץ פשוט: ווי זעהט ער די מעגליכקייט צו פערווירקליכען ווען עס איז די „באזעלער פראָגראם" אין ארץ ישראל, דאס הייסט: „צו שאפען אנ'עפענטליך־רעכטליך געזיכערטע היים אין פאלעסטינא", אפילו אין דעם פאל, ווען עס זאל איהם אפגיליקן צו בעקומען די פאליטישע מעגליכקייט דערפאר, ווייל וואס וועט ער טון מיט די אראבער, וועלכע זענען צו יענער צייט געווען כמעט צוואנציג מאל אזוי גרויס ווי די יודישע בעפעלקערונג?

הערצל האט מיך שטארק אנגעקוקט מיט זיין דורכדרינגענדען בליק. זיין ענטפער איז געווען: „זאלען מיר נאר בעקומען א קאנצעסיע ביי דער טערקישער רעגירונג צו בויען אייזענבאהנען, וועט אונז אזא קאנצעסיע געבען די מעגליכקייט זיך צו בעפרייען פון א גרויסען טייל אראבער".

אויף מיין פראגע, ווי וועט ער דאס דאן מאכען? האט הערצל קורץ און בעשטימט געענטפערט: מיר וועלען ארויסשטעלען א פונקט אין דער קאנצעסיע, א פונקט, וואס איז זעלבסטפערשטענדליך, נעמליך, אז אונז וועט געגעבען ווערען דאס רעכט אפצוקויפען אין דער לענג און אין דער ברייט פון די אייזענבאהן־ליניעס דעם אראבישען באדען. די טערקישע רעגירונג, וועלכע וועט זיך נויטיגען אין אונזער קאפיטאל וועט גאנץ איינפאך צווינגען די אראבער צו פערקויפען אונז זייער באדען". עס האט מיך איבערראשט צו הערען פון הערצל'ס מויל אזא ענטפער און איך האב אויסגערופען: „און וואו איז דער יושר־געפיהל פאר אזא צוואנג"? הערצל האט רוהיג געענטפערט: „און וואו איז דער יושר, אז יודען זאלען דערשטיקט ווערען אין די פאגראם־לענדער?"

ביים ווייטערדיגען געשפרעך וועגען די אראבער האב איך זיך לייכט געקאנט איבערצייגען, אז הערצל האט איבערהויפט זיך נישט פערטראכט וועגען די אראבער און זייער מעגליכען ווידערשטאנד געגען די פאליטיש־ציוניסטישע שטרעבונגען, לויט זיין דעמאלדיגער ציוניסטישער בעגעמונג האט ער נישט געקאנט איינזעהן, פארוואס זאלען די אראבער, וועלכע וועלען גאנץ בעשטימט נאר פראפיטירען עקאנאמיש און געווינען אויך אין זייער סאציאלער שטעלונג אין אנ'אויפגעבויטען ארץ־ישראל אלס א יודישע היים — פארוואס זאלען זיי אונז בעקעמפען.

אין די דריי בענדער פון הערצל'ס „טאגביכער" וועלכע ענטהאלטען 1,929 זייטען, געפינען זיך נאר עטליכע צייל'ן וועגען די אראבער.

אינם ערשטען באנד, זייט 515, פערצייכענט הערצל אז ר'האט געלעזען דעם מעמאראנדום פונם רייזענדען איבער אראביען, ד"ר גלאזער, וועלכען ער האט דערלאנגט דעם באראן הירש אינם יאהר 1890 און ער הערצל מאכט די פאלגענדע בעמערקונג: „ער (דער דר. גלאזער) מאכט חוץ אונמעגליכען פארשלאג, אז מען זאל וועהלען דעם דרום־טייל פון אראביען אלס א טעריטאריע פון א יודישער מדינה, אבער דער אופן, ווי ער מאטיווירט דעם קאלאניזאציאנס־געדאנק, איז אויסגעצייכנעט".

אלזא, מיט די פאר קורצע שורות, וואס זאגט אייגענטליך גארנישט, האט הערצל אפגע'פטר'ט דעם מעמאראנדום פון ד"ר גלאזער וועגען אראביען אלס א טעריטאריע פאר דער יודישער מדינה.

אינם צווייטען באנד פון די „טאג־ביכער" געפינען מיר פאלגענדע שטעלע: „דער מוטעסאריף פון ירושלים איז א מענש, וועלכער לאזט זיך רייד־דען, און ער האט אליעזר בן יהודה'ן געפרעגט, ווארום טוט ער נישט ארויס אנ'אראביש בלאט. איך האב געפרעגט בן־יהודה'ן וויפיל געלד ברויכט ער דערצו? זיין ענטפער איז געווען: 2000 פראנק יעהרליך. דערויף האב איך איהם געזאגט, אז ער זאל מיר אין מיטען מאי שרייבען וועגען דער זאך. איך וועל איהם פיליינט דעם ביטראג פערשאפען".

פון הערצל'ס געשפרעך מיט בן־יהודה'ן וועגען אנ'אראבישער וואכען־שריפט איז פאקטיש געווארען. די אורזאך דערפון ווערט נישט אנגעגעבען. יעדענפאלס, בעווייזט עס, אז הערצל האט נישט איינגעזעהן די נויטווענדיגקייט פאר דער ציוניסטישער בעוועגונג צו גרינדען אנ'אראבישען בלאט. שוין דער פאקט אליין, אז ביי הערצל'ען איז חוכט געווען, אז אליעזר בן־יהודה זאל שטעהן אין דער שפיץ פון אזא בלאט, בעווייזט, אז דער גרינדער פונם פאליטישען ציוניזם האט זיך נישט פערטראכט וועגען דעם אראבישען פראבלעם אין ארץ־ישראל. ביי אנ'ערנסטער בעציהונג צו דעם פראבלעם וואלט הערצל, מיט זיין שארפען בליק אויף זאכען און אויף מענשען געוועזען גלייך בעגריפען, אז בן־יהודה איז נישט דער מאן דערצו.

אינם ערשטען באנד, זייטעל 517, געפינען מיר פאלגענדען אינטערעסאנטען נאטיץ: „היינט פערבראכט דעם נאכמיטאג ביי נעוולינסקין. ער האט אין קארלסבאד גערעדט מיט דעם קעניג מילאן וועגען מיין זאך. מילאן גלויבט, אז איך פערזעה די שוועריגקייטען, וועלכע פראנקרייך וועט מאכען. פראנקרייך שטרעבט צו בעקומען א פראטעקטאראט איבער סיריען און גלייכצייטיג צו שאפען אנ'אראבישען קייזערהרייך. נעוולינסקי בעהויפטעט, אז דער קעניג מילאן האט מיין בוך (דער יודענשטאט) אין פאריז בעקומען און האט וועגען דעם אויספיהרליך גערעדט מיט פראנצויזישע פאליטיקער.

„נעוולינסקי האט ווייטער גערעדט אין קארלסבאד נאך אמאל מיט דעם פירשט פערדינאנד, וועלכער איז געוועזען אין וויען דער הויפט־רעדאקטאר פון דער „אויסלענדישער קארעספאנדענץ"") האט פאר איהם געשפראכען, אבער ער בעריהרט נישט מיט קיין איינצעלנעם ווארט די דעמאלסדיגע טאט־זאך, אז פראנקרייך שטרעבט צו גרינדען אנ'אראביש קייזער־רייך.

די לעצטע חדשים פאר זיין טויט האט הערצל זיך אנגעהויבען צו אינטערעסירען מיט דער אראבישער פסיכאלאגיע און מיט זייער טאג־טעגליכען לעבען. ער האט אנגעהויבען בעגרייפען די נויטווענדיגקייט צו שאפען אין ארץ־ישראל אנ'אראביש־ציוניסטישע פרעסע, וואס איז דאן געווען פערבונדען מיט די גרעסטע שוועריגקייטען מצד דער טערקישער צענזור.

דער אומדערווארטעטער טויט האט געמאכט א סוף צו די נייע געדאנקען פון הערצל'ען וועגען די מיטלען, וואס מוזען גענומען ווערען, אום צו געווינען די סימפאטיע פון דער אראבישער בעפעלקערונג.

מיר געפינען אין די טאג־ביכער פון נאפאלעאן דעם ערשטען פאלגענדע שטעלע: „ריכטיג אויסשטודירען און אויספארשען אונזער שונא איז שוין אן־און־פאר־זיך א האלבער נצחון."

געשיכטע פון יודען אין לאָדז

די ראָל פון די יודען אין לאָדזער ווירטשאַפטליכען לעבען

פון ד״ר פ. פרידמאַן

(נאָכדרוק פערבאָטען)

די ראָל פון יודען אין ווירטשאַפטליכען לעבען פון לאָדז, איז נישט געווען קיין פּראָפּאָרציאָנעלע אין פערהעלטעניש צו דעם פּראָצענט, וואָס זיי האָבען אויסגעמאַכט צווישען דער שטאָטישער בעפעלקערונג. דער פּראָצענט פון דער יודישער בעפעלקערונג אין לאָדז איז, אין די יאָהרען 1793 — 1863 אונטערגעלעגען א גענוג ערנסטער וואַקלונג, וועלכער מיר האָבען צו פריהער, אויף אַן׳אַנדער אָרט געגנוי ארומגערעדט. די וואַקלונגען פון דעם יודישען פּראָצענט אין לאָדז, זענען געווען א פועל־יוצא פון בפרטיות׳דיגע סיבות: די ענטוויקלונג פון לאָדז איז אַן׳אוניקאַט, וואָס האָט קיין גלייכען נישט אין פּוילען און דער אויסערגעוועהנליכער פליסיגער שטראָם פון דער אויסלענדישער אריינוואַנדערונג (פון קריסטליכע דייטשען) האָט איבערגעשטיגען דער כוואַליע פון דער יודישער אריינוואַנדערונג קיין לאָדז. אין נאָרמאַלע פערהעלטנעסען — אָהן דעם הינטערגרונד פון דער דייטשער אימיגראַציע — וואָלט דער צרוואוקס פון דער יודישער בעפעלקערונג, וועלכען מיר בעגעגענען אין לאָדז, געמאַכט גילטען פאַר א זעהר בעדייטענדיגען: במשך 70 יאָהר (1793—1863 איז די יודישע בעפעלקערונג געוואַקסען אויף 3596 מיט 3 צעהנטעל פּראָצענט. ווי מיר האָבען שוין אויף אַן׳אַנדער אָרט בעצייכענט, איז דער בעדייט פון יודען אין ווירטשאַפטליכען לעבען פון לאָדז, טראָץ זייער קוואַנטיטאַטיוו קליינער „וואָג", אין דער אינדוסטריע - שפּאַטע געוועזען זעהר אַנ׳ערנסטער. אזוי, למשל, איז דער בעדייט פון יודען, אין די יאָהרען 1840—1847, ווען זיי האָבען נאָר אויסגעמאַכט 8—10 פּראָצענט פון דער שטאָטישער בעפעלקערונג, געווען נישט קיין קלענערער, ווי אין די יאָהרען 1820—1823, ווען זיי האָבען שוין אויסגעמאַכט 33—36 פּראָצענט פון דער אלגעמיינער בעפעלקערונג. עס איז גענוג בלויז צו דערמאָהנען די ראָל, וועלכע עס האָבען געשפּילט די יודישע סוחרים און פערלעגער (לויג־פאַבריקאַנטען) אין דער צייט פון אינדוסטריעלען קריזיס אין די יאָהרען 1840—1847.

די ערנסטסטע איז געווען די ראָל פון יודען אינם לאָדזער האַנדעל און אין די קרובה׳שע צווייגען (למשל גאַרקיבעריי). אין די דאָזיגע געביטען האָבען יודען אין יאָהר 1821 אויסגעמאַכט קרוב 100 פּראָצענט און אין 1861 — 70—80 פּראָצענט פון דער גאַנצער האַנדעלטעטיגער בעפעלקערונג. דער האַנדעלס־ און פינאַנץ־בעדייט פון יודען, הויבט זיך בפרט מיטן אנהויב פון דער אינדוסטריע־עפּאָכע אין לאָדז. ערב דער אינדוסטריע־קאָלאָניזאַציע, איז לאָדז געווען א שטעטעלע, זעהר אָרעם אין קאַפּיטאַלען. הגם ס׳פעהלען אונז דירעקטע ידיעות, ווע־גען דעם פערמעגענס־שטאַנד פון די לאָדזער בע־וואוינער, פערמאָגען מיר אָבער געוויסע אומדירעקטע ידיעות, וועלכע גיבען אונז פאָלשטענדיג בילד: אין 1826 האָט לאָדז פערמאָגט 106 הילצערנע הייזלעך. די בלל־סומע, אויף וויפיל אלע לאָדזער בנינים זע־נען פערזיכערט געווען אין די פייער־געזעלשאַפט, האָט אין דעם יאָהר בעטראָפען 92100 פּוילישע גילדען. דער פּראָיעקט צום עטאַט פון דער לאָדזער עקאָנאָמישער קאַסע פאַר די יאָהרען 1821—1823, האָט פאָרגעזעהען א הכנסה און א הוצאה פון 2583 פּוילישע גילדען מיט 22 און א האַלבען גראָשען. אין דעמזעלבען 1821־טען יאָהר האָט דער א. ג. „פּאַרימנע" - שטייער פון 104 לאָדזער הייזער בע־טראָפען 526 פ״ג מיט 28 גר. וואָס עס מאַכט אויס אין דורכשניט, פון א הויז ארום 5 פ״ג. קאָנסומ־ציע־שטייער ווידער, האָבען די לאָדזער איינוואוי־נער געצאָהלט 3754 פ״ג. בכן איז לאָדז ביי דער שוועל פון דער אינדוסטריע־עפּאָכע, געווען אַן׳־אָרים שטעטעלע, וועלכעס האָט זיין טעקסטיל־אינ־דוסטריע וואוקס, אין א גרויסער מאָס, צו פערדאַנקען דער פינאַנציעלער הילף פון דער רעגירונג. די רעגירונג האָט דער לאָדזער אינדוסטריע ערטיילט בעדייטענדיגע מאַטעריעלע הילף, סיי אין נאַטור (בחנמ׳דיגען באָדען, בוי־פּלעצער און האָלץ) סיי אין מזומן. אויף צו בויען הייזער פאַר די אימי־גראַנטען, רעגירונגס־געבייעדעס און אינדוסטריע־אינסטאַלאַציעס, האָט די רעגירונג במשך די יאָה־רען 1823—1828, אויסגעגעבען ארום 350 טויזענד פ״ג. די רעגירונגס־הלוואות פאַר 8 גרעסערע לאָד־זער אינדוסטריעלער, זענען אין 1830, דערגאַנגען צו א סכום פון אַנ׳ערך 450 טויזענד פ״ג. א מאַסע אונטערשטיצונגען און פערפאַלענע הלוואות, ווי אויך ליצענצען אויף אריינצופיהרען גאַרן און טעק־סטיל־סחורות אָהן צאָל־אָפּצאָהל, וואָס עס האָבען בעקומען בפרטיות׳דיגע אימיגראַנטען, לאָזען זיך נישט בערעכענען, צוליבען דוחק פון מאַטעריאַלען. — עס וועט אָבער גענוג זיין צו זאָגען, אז איינער פון די פערמעגליכסטע פאַבריקאַנטען, טיטוס קאָפּיש, האָט בעקומען א צאָל־בעפרייאונג, וואָס האָט אויסגעמאַכט איבער א האַלבען מיליאָן פּוילישע גילדען. אָבער די פריגעבינגע רעגירונגס־האַנד איז שוין צו קורץ געווען. די אויסלענדישע איינוואַנדערער, האָ־בען זיך בסדר געפונען אין געלד־דאגות און האָ־בען בסדר אונטערגעריכען אויף נויט, ארבייטס־לאָזיגקייט און אויף דעם „שוואַכען אָפּגאַנג פון זיי־ערע סחורות". זיי האָבען רק געדראָהט, אז זיי האָ־בען בדעה „אָפּצוטראָגען זיך פון דער היגער שטאָט" און מעהר ווי איינמאָל האָבען זיי אויך די דראָהונג אדורכגעפיהרט, ענטלויפענדיג „אין דער נאַכט־צייט אויף א סודות׳דיגען אופן" אין אַנדערע פאַבריק־שטעט. די רעגירונג האָט דעמאָלט געפּרובט אריינ־ציבערענגען פון אויסלאַנד סוחרים און אונטערנעה־מערס מיט גרעסערע קאַפּיטאַלען. אָבער די לעצטע האָבען על פי רוב, מיסגעברויכט מיט דעם צוטרוי פון דער רעגירונג. די „גרויסע פאַבריקאַנטען" ווידער מען די רעגירונג האָט דערטיילט בעדייטענדיגע פי־נאַנציעלע אונטערשטיצונגען, האָבען נאָכדעם, ווי זיי האָבען שוין געהאַט אויסגעשעפּט אלע רעגירונגס־אונטערשטיצונגען, פערלאָזט לאָדז, האָבען איבער־געביטען זייער בערוף, אָדער האָבען איינפאַך באַנ־קראָטירט. אויך די פּרובען אריינצוציהען אין דער לאָדזער אינדוסטריע, פריצישע קאַפּיטאַלען, ווי אויך די פּרובען צו שאַפען מוניציפּאַלע אונטערנעהמונ־גען, האָבען פעהל־געשלאָגען. אין דער אָטאָ לאַגע האָבען געגעבען די רעגירונגס־קאַפּיטאַלען אנגעהויבען צו שפּילען א בעדייטענדיגע ראָל, סיי אָרטיגע, סיי פרעמדע, יודישע קאַפּיטאַלען. פון צווישען דער אָרטיגער בעפעלקערונג האָט די יודישע געקענט אָ[…] ריינגעהן בכלל אין חשבון, אין דער אונטערשטיצונ[…] פון דער נייערנטשטאַנענער אינדוסטריע, מיט זייערע קאַפּיטאַלען, ווייל צווישען דער קריסטליכער בעפעל[…] קערונג האָט געפעהלט דער עלעמענט, וואָס האָ[…] געהאַט א חוש פאַר האַנדעל, און איהר קאַפּיטאַל איז, על פי רוב, לאָקירט געווען אין אומבעוועגליכ[…] קייטען (אין אַקער־באָדען, אין וועלדער און אין[…] שטאָטישע רעאַליטעטען). נאָר יודען האָבען פער[…] מאָגט בעדייטענדיגע אומזאַץ־קאַפּיטאַלען אי[…] מזומן און אין סחורה. בכלל האָבען יודען גענאָלטען אין די אויגען פון דער בעפעלקערונג און ביי דע[…] מאַכט (אין 1822) „פאַר כמעט דעם פערמעגליכ[…] סטען קלאַס פון די איינוואוינער". שוין אין ד[…] ערשטע יאָהרען פון דער אינדוסטריעס ענטשטעהונ[…] פינאַנסירען עטליכע יודישע סוחרים ווי למשל, לו[…] בחאַנאָווסקי, די אויסלענדישע בעלי־מלאכות. אין 1830, איז זיך דער לאָדזער וועבער־צעך גאַנץ היי[…] משתדל ביי דער מאַכט פאַר דעם יודישען סוחר[…] ליינער, ליבערנער, וועמעס ראָל אין דער פינאַנס[…] רונג פון דעם קליין־טעקסטיל אינדוסטריע — ווי[…] עס דרינגט ארויס מאַקע פון דעם ענין — האָט ג[…] מוזט זיין א זעהר בעדייטענדיגע אין אין די 40־גע[…] יאָהרען, איז די קרעדיטס־אָפּהענגיגקייט פון ד[…] קלענערע וועבערס אַן די יודישע סוחרים שוין […] פולשטענדיגע.

שוין אין די 20־גער יאָהרען, הייבט זיך אָן […] וואַקסאַמאַל שטאַרקערע איינוואַנדערונג פון יודיש[…] פרעמד־אָרטיגע קאַפּיטאַלען (רייכהערץ. דער ראַוו[…] כוחר מאַמראַט, לאַנדע א״א) און אין די 40. אי[…] 50־גער יאָהרען, נעהמט אָן די איינוואַנדערונג אַ[…] א מאַסען־כאַראַקטער.

כ׳בין א פאַבריקאַנט פון שטאָפען!...

נאַכווייהען פון א פענסיאָנאַט

איבערדערצעהלט פון י. אָפּערזשאַנעק

יודען, איך וואָרען איינך: פאָהרט נישט אין קיין פענסיאָנאַטען! טאָמער יאָ, זאָלט איהר פאָהרען אליין אָהן אייערע ווייבער און טאָמער זענט איהר הם ושלום א געכאַפּטער אויף דער מעשה און איהר גייט מיט אייער חלק שני, זאָלט איהר פאָהרען אין א יודען־ריינעם פענסיאָנאַט. טאָמער נישט, מאָמער וועט איהר מיך נישט פאָלגען, וועט איהר א״ה האָבען אזא מפּלה ווי איך האָב געהאַט.

הערט, רבותי, וואָס פאַרא מפּלה איך האָב גע־האַט:

ווי איהר קוקט מיך אָן, מיינט איר דאָך מסתמא, אז איך בין א ריז, א גבור, אז איך קען אויזען ברע־כען, אויב איהר מיינט אזוי, האָט איהר במחילה א גרויסען טעות. איך בין, נישט פאַר איך געראָכט, אויף גרויסע געהאַקטע צרות, ס׳הייסט, קיין חילה מסובן בין איך חלילה נישט, כ׳האָב נאָר איין צרה — דעם מאָגען! אָט־איז ער א מאָגען ווי אלע מאָ־גענס, א שטילער, א בעשיידענער, נישט קיין צע־פּיעשטשעטער, נעמטי־וואָס מען גיט איהם, רעדט זיך נישט איין: דאָס יאָ און יענץ נישט, ער איז א שמח בחלקו — גאָר נישט קשה פון א מאָגען!... אלא וואָס דען? איין קליינקייט: — ער איז א ברענער, ער טוט דאָס אייגענע, וואָס לאָדזער פאַבריקאַנטען טון — ער ברענט!... נישט ווי, נישט וועהן, נעמט ער ברענען. ווי נאָר עס ברענט אויס די שרפה, טע־לעפאָנ׳ר איך נישט נאָך די פייערלעשער, נאָר איך אליין נעם לעשען מיט סאָדקע, מיט מאַגנעזיע און אַנדערע לעש־מיטלען און היות ווי די אסעקוראַציע־געזעלשאַפטען ווילען נישט קיין מאָגענס אסעקורי־רען, האַלט ביי מיר אין איין ברענען און איך בין אויף געהאַקטע צרות.

אנימעלטען, בעת אזא שרפה, זאָגט צו מיר מיין יודענע:

— הערצקע׳שי קרוין, וואָס וועט דער סוף זיין מיט דיין ברענען? ביי אַנדערע מענער ברענט אונ־טער די הענד און דיר ברענט גאָר אין מאָגען...

— נו. וואָס זאָל איך טון?

— וואָס הייסט? מוזט געהן צו א דאָקטאָר, זאָל ער דיך „זבאַדעץ", וואָס דו האָסט דאָרט אין מאָ־גען.

האָב איך געפאָלגט מיין יודענע און אוועק צו א דאָקטאָר א ספּעציאַליסט אויף ברען־מאַטעריאַלען. האָט מיך דער חאָכמער „זבאַדעט", געטאַפּט און געהאָרכט, געקלאַפּט און געקוועטשט און נאָך דעם האָרכען, קלאַפּען, קוועטשען, נעמט ער מיך אויס־פרעגען:

— ווי אַלט זענט איהר?

— צו וואָס דאַרפט איהר דאָס וויסען? ווי קומט אָט איך, א פּאַטש צו גוט שבת? פאַר וואָס פרעג איך אייך נישט, ווי אַלט איהר זענט?

— זענט איהר פערהייראַט?

— א שיינע שאלה כ׳לעבען פון א דאָקטאָר. ווען איך וואָלט געווען א בחור, וואָלט איך געבראַכט פון ליבע... פאַניע דאָקטאָר, האָט איהר שוין אמאָל בע־געגענט א בחור מיט א מאָגען? אלע צרות און שלים־טשעפען זיך צו אונז, פערהייראַטע מענער.

— קינדער האָט איהר?

— וואָס פרעגט איהר? אז מ׳האָט א ווייב, האָט מען קינדער?

— לעבט איהר נאָרמאַל?

— וואָס הייסט ביי אייך נאָרמאַל?

— צי עסט איהר צו דער צייט?

— א שאלה.

— ווען?

— נאָכ׳ן דאַווענען.

— ווען דאַווענט איהר?

— פערשידען.

נאָך דער אויספאָרשונג, לעגט ער אוועק די סלו־כאַווקע, מיט וועלכער ער האָט מיך בעהאָרכט, און דאָס קלעפּערל, מיט וועלכען ער האָט מיך בעקלאַפּט און צום סוף זאָגט ער צו מיר:

— פּיטער, אייער ברענעניץ נעמט זיך דערפון, וואָס אין אייער מאָגען געפינט זיך צופיל זויער־שטאָ־פען, דאָס ערשטע, וואָס איהר דאַרפט טון — איז א דיעטע.

— פּאַניע דאָקטאָר, מיט וואָס עסט מען דאָס?

האָט ער מיר פערשריבען א צעטעל, וואָס איך דאַרף עסען, הערט זשע, וואָס ער האָט מיך געהייסען עסען:

אויף פריהשטיק א טראַמאַווקע מיט א גלאָז טיי אָהן צוקער.

אויף מיטאָג א מאָגער יאַכעל פון א קורטשאַק, גרייפּלעך, יונגע מערעלעך, א פליטעלע, נישט גע־צוקערטען קאָמפּאָט. נישט געפרעגעלטס, נישט קיין הערינג, נישט קיין שנאַפּסעל — במעט גאָרנישט.

האָב איך אויסגעהערט מיט קאָפּ, און ווי נאָר איך בין ארויסגעגאַנגען פון דאָקטאָר, בין איך גלייך אריין אין א באַר, אראָפּגעכאַפּט א גלעזעלע „ריי־נעם" און פערביסען מיט א גוט שטיקעל הערינג, איך זאָג אייך, אז נאָך קיינמאָל, האָט מיר א גלעזעלע בראָנפען אזוי געשמעקט ווי דאָס מאָל. אלע טעמים האָב איך געפיהלט אין דעם שטיקעל הערינג...

נו, מיינט איהר, ווער האָט אויסגעפיהרט? מסתמא דער דאָקטאָר. דער סוף איז געווען, אז איך האָב געמוזט אָנהויבען לעבען אויף א דיעטע.

געווען איז עס פאַר־יאָהרען זומער, זאָגט צו מיר מיין ווייבעל:

— הערצקע׳שע, איך האָב שוין נישט קיין כח צו דיין ברענעריי, פאָלג מיך און געה איבער אויף א דיעטע. דאָס בעסטע וועט זיין, אז דו וועסט אוועק־פאָהרען אין א פענסיאָנאַט פאַר דיעטיקער. דאָרט וועסט דיך צוגעוואוינען און וועסט שוין בלייבען דערביי.

האָב איך געפאָלגט מיין יודענע, נאָר ווי פאָהרט מען עס אליין אין א פענסיאָנאַט? ווי קען מען זיין אזא דבר־אחר, פאָהרען אין א פענסיאָנאַט און דאָס ווייבעל איבערלאָזען אין דער שטאָט? ראשית וועט מיר נישט בעקומען דער גאַנצער פענסיאָנאַט, והשנית, איז עס סתם א געפעהרליכע זאַך, איבערצולאָזען א ווייב מיט די פיר ווענד... מאַלע וואָס ס׳קען זיך מאַכען!...

נו, האָב איך מיין יודענע מיטגענומען אין פענ־סיאָנאַט אריין, און דאָ הויבט זיך אָן ס׳געדיכטע!

דער פענסיאָנאַט איז נישט געווען יודען־ריין, ד. ה. צווישען דעם עולם האָט זיך געפונען איין שגץ, נו, פערשטייט זיך, אז מיין ווייבעל זאָל גע־זונד זיין, האָט איהם, דעם שיגעץ, הייסט עס — באַלד דערהאַפּט. זיי האָבען זיך באַלד שטאַרק „פּושיאַזשנעט". זי איז מיט דעם ערל געוואָרען סנעפּעל ב׳סנעפּעל, ער האָט איהר דערצעהלט וויצען, און זיי האָבען זיך „טעהאַלטען ביי די זייטען"...

אָבער דאָס אלץ וואָלט מיך נישט געאַרט, מיט וועמען רעדט האָט זי זיך געזאָלט באַוויען, אפשר מיט מיר? „נא לאַניע נאַטורי" מיט אַנ׳אייגענעם מאַן? מ׳דאַרף דאָך זיין משוגע!... דאָס אלץ וואָלט מיך נישט געאַרט, ווען זי וואָלט מיט איהם נישט גערעדט וועגען מיין פרנסה.

אנימעלטען, פרעגט ער זי:

— וואָס האָט אייער מאַן?

— „מאַי מאָנזש מאַ שטאָפען" — האָט זי גע־ענטפערט.

— שטאָפען? שוין לאַנג?

— אהאַ, א צעהן יאָהר.

— אזוי, צעהן יאָהר?

— „א וו׳דאָמו קטאָ יעסט?"

— „וו׳דאָמו מאַמי טעשטשאָווע גיערוסאָמאָן",

— א שוויגער, וואָס רירט זיך נישט פון אָרט.

נאָך א חודש זיין אויף דיעטע, בין איך אהיימ־געקומען פון פענסיאָנאַט אַנ׳אויסגעראַכטער לולב, הויט און ביין, קוים געהאַט די נשמה אין זיך. כ׳־האָב מיך אָפּגעוואוינט פון עסען. פריהער האָט מיך געברענט נאָכן אויפעסען א פיהטעל מעבראָטען טעג־זעם, און איצט — נאָך מאָנע־קאַשע מיט מילך...

אָבער נישט דאָס בין איך אויסען צו דער־צעהלען. איך וויל אייך נאָר דערציהלען פון מיינע נאָכווייהען פון פענסיאָנאַט, הערט־זשע, וואָס עס איז געווען:

אין עטליכע חדשים שפּעטער, בעקום איך צו־געשיקט א „וועזוואַניע", כ׳זאָל מיך תיכף ומיד צו שטעלען צום אוזשאַנד סקאַרבאָווי וועגען א „וויאַש־ניעניע".

— וויאַשניעניע? וואָס פאַר א געשעפטען האָט איך מיטן אוזשאַנד סקאַרבאָווי? וואָס בין איך א פאַבריקאַנט צי א סוחר? אז סך־הכל בין איך א שדכן. טאַ, וואָס פאַר א „וויאַשניעניעס" האָט א שדכן צו געבען דעם אוזשאַנד סקאַרבאָווי?

געקומען אהין, פרעגט מיך דער אָדון בפּקרך:

— א פּאַטענט האָט איהר? ביכער פיהרט איהר? ווי לאַנג פאַבריצירט איהר?

— ווער, איך?

— נאָר ווער דען, אפשר איך? — איז דער אָד[…] געוואָרען אין כעס.

— ווער האָט דאָס געזאָגט, אז איך פאַבריציר[…]

— איהר אליין.

— איך? דאָס איז נישט אמת. ווי אזוי האָ[…] איך עס געקענט זאָגען, איך בין דאָך נאָר פון בער[…] א... א... שדכן.

— „צאַ פּאַן מובי? צאַ טאָ יעסט זאַ אינט[…] רעס?"

— שאַטכאַן... שאַטכאַן... טאַקי צאַ דאָבי פּאַ[…] ניענסי יאַ מענושאַטקי...

— „צאַ פּאַן גאַדאַ?" — האָט זיך דער אָד[…] צעקאָכט. „פּשעטשעש זשאָנאַ סאַמאַ פּאָוויעדזשאַ[…] לאַ". זשע... זשע...

דערהערט „זשאָנאַ", איז עס מיר אַריין אין קאָ[…] איך האָב איהם גענומען אויפען צימבעל, האָט ד[…] מיר טעוויזען א גאַנצע מגילה, אין וועלכער ס׳שטע[…] הפּירויש שוואַרץ אויף ווייס. אז יאַקאָ מיין יודענ[…] זאָל לעבען און געזונד זיין, האָט „וויראַזשנע,, וויאַ[…] ניעט דעם מעקוועסטראַטאָר סוואַשעק, אז איך האָ[…] שטאָפען, שוין 10 יאָהר ווי איך האָב די שטאָפ[…] און א אין אין דער היים האָב איך „גיערוכאָמאָ[…] מישי", דאָס הייסט, אז איך פיהר אַנ׳אינלענד[…] פאַבריקאַציע, קיין ביכער פיהר איך נישט. כ׳צא[…] נישט קיין אַבראָטאָווע און דאָכאָדאָווע, האָב א[…] הייסט עס, 10 יאָהר נענאַרט דעם סקאַרב, דערפאַ[…] גו, דערפאַר ווייסט איהר דאָך שוין, וואָס עס קומ[…]

ס׳האָט נישט געהאָלפען מיין רעדען, מיין או[…] ווייזען, אז איך בין לא עליכם, א דלות אויף זיב[…] פּאָלעס, אז איך בין אַנ׳עני ואביון מגוזלו. א ס[…] פון זיין ליפּען נאָמען. עס האָט נישט געהאָלפען מ[…] „וויאַשניען", אז איך בין א „זאַוואַראָוויע" שד[…] איך האָב געזאָגט הוידעס און ער האָט געענטפער[…] בוידעס, און איך האָב צו זינגען און צו זאָגען ג[…] פּיזן הייטטיגען טאָג. נאָך היינט קומט מען מאַנ[…] רעווויזיעס, צי כ׳האָב נישט אמאָל „פּערשטשע[…] מיינע „שטאָפען" און וואָס ס׳הערט זיך מיט מ[…] גע „גיערוכאָמאָשטשעס"...

דאָס אלץ האָב איך צו פערדאַנקען מיין ברענ[…] דיגען מאָגען, און מיין יודענעס „סלאַבאָשטש" […] שקצים. דעריבער זאָג איך:

טאָמער פאָהרט איהר אין א פענסיאָנאַט, פאָה[…] אליין אָהן א ווייב און טאָמער נעהמט איהר מיט […] צו ווייב, טאָ פאָהרט א.ן א יודען ריינעם פענסיאָנ[…] אָהן שקצים.

ליטעראַרישע נאָטיצן

„אַבעלאַר און העלואיז" ה. לייוויק'ס דראַמאַטישע פּאָעמע

פון ש. ניגער

„אַבעלאַר און העלואיז", ה. לייוויק'ס דראַמאַטישע פּאָעמע אין דריי סצענעס איז, לויט דעם איינדרוק, וואָס עס מאַכט, מעהר ליריש, ווי דראַמאַטיש, און אויך דאָ איז עס אַ מין ליריק, וואָס ריין־אינדיווידועלע איבערלעבונגען גיסען זיך צונויף מיטן שטראָם פון סאָציאַלער אומרוה.

אויף דערזעלביגער טעמע האָט ה. לייוויק אַמאָל פערעפענטליכט אַ סעריע לידער (אין דער „צוקונפט"), און ווי ווייט איך קאָן זיך דערמאָהנען, האָבען זיי געמאַכט אויף מיר אַ שטאַרקערן, אַ פּורלערן און אַ מעהר אינטימליכען איינדרוק, ווי די דראַמאַטישע פּאָעמע, וואָס איז אָפּגעדרוקט אין „זאַמעלביכער". אין דער פּאָעמע האָט זיך לייוויק נישט באַנוגענט מיט דעם גרונט־מאָטיוו פון דער אַבעלאַר און העלואיז־געשיכטע. ער האָט אין איהר אַריינגעפלאָכטען אַנדערע מאָטיווען אויך, איז זי שוין נישט אַזוי גאַנץ און נישט אַזוי דורכזיכטיג, אָבער אייניגע שטעלען אין איהר גיבען אַ נייעם און שאַרפען אויסדרוק לייוויקס אַלטע און אייביגע זוכענישען. פולער, ווי ערגעץ אַנדערשוואו, קומט דאָ צום אויסדרוק לייוויקס טראַגישע דערפאַהרונג, אַז „יעדערנס לעבען איז פיינליך": אויף אַ נייעם אופן ווערט דאָ פערקערפּערט די אידעע פון נישט־קערפּערליכער ליבע, פון יענער אַסקעטישער ליבע, וועלכע שטילט איהר הונגער מיט איהר גרויסער טרייהייט און וועלכע פערענגט דערצו, אַז אייטעמס פיין זאָל זיין דער פיין אויך פון דיים אַנדערען, אַ ליבע וואָס איז פריי פון יעדען איינענוץ און עגאָאיזם — אַ ראָמאַנטישע ליבע, וואָס „רייצט יעדען אויף". ווי עס זאָגט פאָטער גרעגאָרי, דער אַכזר, דער היפך פון אַבעלאַר — „מיט איהר פער'עקשנ'טקייט און דויער, מיט איהר טריהייט". אַ ליבע וואָס האָט אויפגעהערט צו זיין מענשליכע ליבע און איז געוואָרען עפּעס אַ מין גאָטעס־דינסט שיער נישט אַ רעליגיע, אַ רעליגיע פון זעלבסט־פּייניגונג און זעלבסט־אָפּפערונג... ווי זאָגט העלואיז, וועלכע פערשטעלט זיך פאַר אַ שטומען מאָנאַך און אַנטפּלעקט זיך פלוצלונג פאַר דעם געפּייניגטען אַבעלאַר:

דורך אַלע קאַלטע וועגען האָב איך גערופען
די פייערדיגע כוחות פון דער וועלט, זיי זאָלען קומען
בעהעפטען זיך אין דיר, אַבעלאַר —
און זאָלען העלפען טראָגען דיר דיין אויסדערוועלטקייט
און מיין הילף האָב איך דיר געשיקט אינגאַנצען:
איך האָב די פולקייט פון מיין ברוסט פערמאַגערט,
כדי עס זאָל מיך קיינער נישט באַגעהרען,
און קיינער זאָל נישט וועלען מיך באַריהרען:
כ'האָב אָפּגעשניטען מיינע לאַנגע האָר.
און מיטן זעלבען מעסער רוהיג און געדולדיג
געשניטען מיינע יאָהרען, ווי מען שניידט אָפּ זאַנגען,
א. א. וו.

זי האָט איהרע יאָהרען געבראַכט צו איהם, איהר גאָט, ווי מען ברענגט אַ קרבן, אָבער — ער קאָן זי נישט נעהמען. זיינע פיינד, די, וואָס זענען געווען אייפערזיכטיג צו איהם, האָבען איהם לאַנג שוין קערפּערליך פערקריפּעלט, „געשענדעט". און זיי הערען איהם נישט אויף צו פּייניגען. עס קומט אַ מאָמענט, ווען עס דוכט זיך, אַז ער קאָן עס שוין מעהר נישט אויסהאַלטען, ער וויל שטאַרבען. „דערלייז מיך פון מיין גוף", בעט ער זיך ביי העלואיז... „און וואָס זאָל איך מיט מיין גוף דעמאָלסט טון?" פרעגט זי. ענטפערט ער:

וועסט טראָגען מיך און זיך,
און דאָס וועט זיין דער זינען,
באַזונדער טאָר אַ מענש נישט לעבען
און איינער מוז זיך אויפלעזען אין צווייטען:
ביזט נישט מיין ווייב געוואָרען, זיי מיין מאַמע־ערד
און נעהם מיך ווי די מאַמע־ערד אַריין אין זיך.

און אַט אַזוי נעהמט דער מאָטיוו פון ליבע און ליידען איבער אין אַ'אַנדער מאָטיוו, — אין דעם מאָטיוו פון אויפלייזונג, ווי אַ וועג צו אויסלייזונג. אַבעלאַר און העלואיז הערען אויף ביסלעכווייז צו זיין לעבעדיגע און לייד־טראָגענדע מענשען און זיי ווערען סימבאָלען — סימבאָלען פון דער וועלטס לײַדען און דער וועלטס בענקשאַפט נאָך גאולה (ווידער לייוויקס אַ מאָטיוו). אַבעלאַר הויבט אָן ריידען וועגען דעם פאָטער גרעגאָרי, זיין פייניגער, ווי וועגען איינעם פון דער וועלטס פייניגער, ווי וועגען איינעם, פון וועלכען אַלע, נישט נאָר ער און העלואיז, מוזען זיך באַפרייען. ער זאָגט:

מיין פייניגער — יין שענדער איז אַ פאָטער איצט
אַ הייליגער,
אַ מדריך און אַ לייטערער פון מיין נשמה.
ער זאָגט, אַז די השגחה, האָט געוואָלט אַזוי.

אָ, ענטפער מיר, השגחה, פאַרוואָס לאָזטו יעדען לומפּ
צו ריידען אין דיין נאָמען? פאַרוואָס זאָגסטו נישט
אַליין אַרויס, אין וואָס בעשטייט דיין ווילען? —
דו שווייגסט, ווי אַט דער דיל, אויף וועלכען איך ליג,
דו שווייגסט, ווי אַט די ווענט, וואָס היטען מיך:
און איצטער וואָלסטו נישט בעדאַרפט מעהר שווייגען.
עס מוז דאָך זיין אַ רגע, ווען אַפילו שטיין
זאָל עפענען אַ מויל און נעהמען ריידען,
און נישט נאָר ריידען — שרייען, פּראָטעסטירען,
און אויפברעכען און אויפשטורמען די נאַכט.
און אויב עס איז נישט אַזאַ רגע איצט,
ווען שענדער טראָגט אויף זיך די קרוין פון צדיק
און דער געשענדטער — דעם צאָרן פון אַ רשע, —
איז ווען־זשע אַנדערש קאָן די רגע אָנשטיין?

און אַט אַזוי וואַקסט אַבעלאַרס פערזענליכער פּראָטעסט און ווערט אַ רעוואָלט געגען דעם גאַנצען סדר־העולם. די קייטען, וואָס העלואיז טראָגט אויף זיך, כדי צו פייניגען זיך גלייך מיט איהר געליבטען און כדי צו זיין זיכער מיט דעם חרם, וואָס זי האָט אַרויפגעלייגט אויף איהר גוף — ווערען די קייטען פון דער וועלט —

פאַר מאַגאַסטירען וועגט און אויך פאַר ווענט פון וועלט
נישט ליכט פון גוף זאָל אויפשיינען,
און ביינערדיגע פויסטען זאָלען קלאַפּען, קלאַפּען
נאָר ביי זער גלאַנץ פון קייטען, האַרטע רינגען
אין רשעות'דיגען שטערען פון דער וועלט!

דאָס איז אומגעריכט־שעהן. פונקט אַזוי שיינען און שטאַרק דעצען די ווערטער פון העלואיז:

זאָל רשעות זאָגען וואָס זי וויל! אין אונז
וועט סיי־ווי־סיי צו איהר נישט זיין קיין אַנדער
ענטפער.
ווי נאָר פעראַכטונג און פערדאַמונג,
און אונזער כוח איז געווען און איז נאָך מעהרער
איצט
עקשנות, אויסדויער און שטאָלץ.
אַמאָל אָבער וועט אָנשטיין אַ מינוט אַבעלאַר,
אין אויסדויער אין אונזער האַרץ וועט אויפרייסען
און אָפּהילכען פון איין עק וועלט ביז צווייטען
וועט אונזער רוף נאָך משפּט, —
זיי שטאַרק און גלויב אין דעם.

אַבעלאַר איז שטאַרק. ער גלויבט, „דיין ווילען" זאָגט ער צו איהר „איז פאַר מיר געבאָט, דיין ליבשאַפט איז פאַר מיר — געוויסען. געוויסען און נבואה וועגען וועלט און מענטש. אַ מענש אַ נייער און אַ גערעכטער זאָל קומען! און מיר זענען די טרעפּ פאַר זיינע פיס", און אַט אַזוי ווערט וואָס ווייטער אַלץ מעהר און מעהר פון ליבשאַפט — געוויסען, פון עמאָציע — מאָראַל, פון ריין־פערזענליכער דראַמע — וועלט־דראַמע, ביז עס קומט דערצו, אַז העלואיז קאָן שוין זאָגען צום פאָטער גרעגאָרי:

די ביידע גוף'ן זענען איינס,
די ביידע גוף'ן זענען מעכטיג,
אין זייער האַרטקייט וועט אַ יעדערער ווי דו,
זיין הענקערישען קאָפּ צעשמעטערען:
די ביידע גוף'ן זענען מעהר נישט גוף,
נאָר אויסגעקלאַמערטער צונויפגעשמידטער פויסט,
אַ וואָרנונג און אַ רוף און אַ דערמאָהנונג
פאַר גאַרער וועלט אויף אייביג־אייביג...

העלואיז הערט אויף צו זיין נאָר דער סימבאָל פון ליבע, פון טריהייט, זי ווערט אויך דער צייכען פון מאַנונג, פון דערמאָהנונג, פון אחריות, פון שטראָף. „פאַר יעדען טרעהר אַבעלאַרס" זאָגט זי צו פאָטער גרעגאָרי — „פאַר יעדען קרעכץ פון ווייטאָג און הערניעדערונג, וואָס דו האָסט אונז פערשאַפט, פאַר יעדען טראָפּען בלוט — אַ חשבון וועסט געבען." איהר ווייסט ער דעם חשבון מוזען געבען:

פון אומעטום, אַוואו איך וועל נישט זיין,
מיין אויג וועט זעהן, מיין אויג וועט אַכטונג געבען
און אין מיין האַרץ וועט אַלץ פערשריבען ווערען.

די דראַמע פון ליבע איז פערוואַנדעלט געוואָרען אין דער דראַמע פון אַלע לייוויקס דראַמעס — אין דער דראַמע פון געוויסען. דער קריסטליכער אַסקעטיזם איז אויפגעלעזט געוואָרען אין יודישע נביאות. די אַלטע אַבעלאַר און העלואיז־געשיכטע איז מעהר נישט קיין קאַטוילישע לעגענדע: עס איז אַ יודישער מיטאָס... אַ נייער רינג אין דער לאַנגער קייט פון ה' לייוויקס יודיש־מעטאַפיזישע שאַפונגען. אָבער נישט קיין דראַמאַטישער — אַ לירישער רינג. די „דראַמאַטיס פערסאָנע", אַבעלאַר און העלואיז, זענען געוואָרען איבערמענשליך, איז זייער בלוט צו דין פאַר מענשליכען דראַמאַטיזם. דאָס איז דאָס בלויע בלוט פון ליריק.

הונגער...

א. יאַכימאָוויטש

די קליינע המוציאים
פערשלינגען,
וואָס די מאַמע
האָט פערטיילט —
האָט דער הונגער,
ווידער אויפסניי
גענומען זינגען,
פאַר די אויגען.
האָבען פייער - רינגען
זיך גענומען דרייען,
און אין די אויערען,
ווי ס'וואָלט קלינגען,
אין דעם איינגעווייד,
הערט נישט אויף ברומען
עס וואַקסט אַ טענה
געמישט מיט ווייז,
ס'ווילט שרייען,
און וויינען,
אָדער בּליפען,
נישט העלפען סיי־ווי־סיי.
איז מען געלאָפען —
געפלויגען —
אין גאַס,
מיט אַ געמיט, אַ שווערען,
ס'איז אויף קינדערישע ליפּען
אָפּגעשטאָרבען דער שפּאַס....
האָט מען גענומען קלערען,
וועגען דעם פערלאַנג,
וואָס האָט אָנגעהויבען
רייצען און לאַקען.

* * *

מיט שאַרפע בליקען,
וואָס האָבען זיך געריסען
דורך פענסטער - שויבען,
אויף געבעקס זיסען,
ווי ס'האָבען אומגעשטערט
געראַיעט פליגען,
מיט אַ רוישען,
מיט אַ זשומען,
אַלץ בעשמעקט,
אַלץ בעריהרט,
האָבען אויגען מיט קנאה,
זיך געוואָלט טוישען...
ס'האָבען צינגען,
צי גימענס
פון יונגען
אייגענע פליגע,
געלעקט...
ס'האָבען קונדייסים
זיך געשראָקען,
דאָך געטראַכט,
צו רויבען...
אויב זיך נישט סמיען.
טאָ, ווי לאַנג
איז דער שיעור
צו פיהרען די שלאַכט,
און פראַווען תעניתים...
נישט ס'איז אונזער ציל,
ס'איז ווייט נישט קיין שפּיל,
לאַנגזאַם צו ווערען מתים...

נשיאים נאָך רבּי'ס טויט

(סעריע, ווי אַזוי יודען האָבען זיך איינגעאָרדענט אהן אַ לאַנד)

פון מ. קליינמאַן

די קריסטליכע קירך האָט זיך נישט בעגנוגענט מיט איהר אָפיציעלער שטעלונג אין דער מלוכה, זי האָט זיך פערמאָסטען צו בעהערשען די מלוכה און צו זיך אונטערטעניג מאַכען אויך די פּאָליטישע מאַכט. דאָס האָט נישט געקאָנט העלפען צו פערשטאַרקען די צעגרודערטע אימפּעריע. די ערוואַרטעטע ישועה פאַר דער אימפּעריע איז פונם קריסטענטום נישט געקומען. פערקערט: די אימפּעריע האָט געפּוילט און נעפּוילט, ביז זי איז צעריסען געוואָרען אין צוויי טיילען: דער מערב־טייל, וועלכער האָט ארומגענומען מיטעל־מערב אייראָפּא און צפון־אַפריקא מיט דער מעטראָפּאָליע אין רוים, און דער מזרח־טייל, וועלכער האָט אַרומגענומען דרום־מזרח־אייראָפּא (היינט די באַלקאַן־שטאַטען), עגיפּטען, פּאַלעסטינא, סיריע און קליין־אַזיע מיט דער מעטראָפּאָליע אין דער אַלטער שטאָט ביצאַנץ, וועלכע איז לכבוד דעם קייזער קאָנסטאַנטין איבערגענאָמענט געוואָרען און הייסט זיך ביז איצט היינטיגען טאָג קאָנסטאַנטינאָפּאָל. אָבער אויך דאָס קריסטענטום איז צעריסען געוואָרען אויף צוויי טיילען: די מערב־קירך, וועלכע הייסט ביז אויף היינטיגען טאָג: די רוימיש־קאַטוילישע, אָדער סתם קאַטוילישע. און די מזרח־קירך, וועלכע רופט זיך: גריכיש־קאַטוילישע אָדער פּראַוואָסלאַווע (אין רוסיש).

ארץ־ישראל, ווי געזאָגט, איז אַריינגעפאַלען אין חלק פון דער ביזאַנטישער מלוכה. דאָ האָבען די קירכען־פירשטען נאָך מעהר געפּרישוועט אקעגען די יודען, ווי אין דער מערב־מלוכה. זיי האָבען זיך גער שטעלט אַלס הייליגע אויפגאַבע אויסצוּוואָרצלען דאָס יודענטום פון דער וועלט, אָבער פריהער פאַר אַלעם מען זאָל קיין זכר פון די יודען נישט בלייבען אין הייליגען לאַנד. און אַ פּשיטא שוין, אַז עס טאָר נישט דערלאָזט ווערען, אַז יודען זאָלען האָבען כאָטש אַ שאָטען פון זעלבסט־רעגירונג אין די מיניסטע מאָס פון נאַציאָנאַלען כבוד און פּרעסטיזש. דאָס נשיאות איז זיי געווען ווי אַ דאָרן אין אויג און זיי האָבען אומאויפהערליך געהעצט די רעגירונג צו פערניכטען דעם דאָזיגען אינסטיטוט, ביז זיי האָבען ענדליך דערלאַנגט זייער ציל. אָבער אויך געגען די אַנדערע יודישע קיבוצים, וואו נאָר יודען האָבען געהאַט עפּעס אַ שטיקעל זעלבסטשטענדיגקייט, אָדער אַפילו נאָר עפּעס וואָס אַ פּערזענליכע פּאָזיציע, האָבען זיי געהעצט אַקעגען זיי דאָס פאָלק און די הערשער ביז זיי האָבען דערגרייכט, אַז די קהלות זענען חרוב געוואָרען און די יודען פער־אַרימט און רואינירט געוואָרען. מאַנכע בישאָפען, וואָס זענען אין דער קירך פערשריבען אַלס הייליגע, האָבען בלוטדורשטיג געריצט די טידעריגסטע אינסטינקטען פון די מאַסען אקעגען יודען און האָבען פערפלוכט געבענטשט די בלוט־באָדען, וואָס יענע האָבען געמאַכט אויף יודען...

די יודען האָבען העראָאיש אויסגעהאַלטען די בלוטיגע אַטאַקעס אויף זיי און וואָס מעהר זיי זענען געפייניגט געוואָרען, אַלץ מעהר האָבען זיי זיך צוגעטשעפּעט צו זייער תורה און צו זייערע נאַציאָנאַלע אינסטיטוציעס. עס איז געוואָרען דאָס ערנסטע נאַציאָנאַלע פערברעכען, אַז אַ יוד זאָל ברעכען די דיסציפּלין פון דער נאַציאָנאַלער אָרגאַניזאַציע אָדער אַז ער זאָל געהן צו אַ משפּט נישט פאַר אַ יודישען ריכטער און לויט יודישען דין. און וויפיעל מען האָט נישט פערקלענערט די בעדייטונג און דעם פּרעסטיזש פון נשיא ביז מען האָט איהם אינגאַנצען אָפּגעשאַפט — ביי יודען איז ער אַליין געווען גער אַכטעט און געליבט און אָנערקענט אַלס דער פירשט פון ישראל.

כדי צו פערענדיגען דאָס קאַפּיטעל געבען מיר דאָ נאָך אַ קורצע כראָנאָלאָגיע פון די נשיאים נאָך רבי, ביז צום לעצטען פון דער הלל־דינאַסטיע.

נאָך רבּי'ס טויט, בערך אין יאָהר 200, האָט דאָס נשיאות איבערגענומען זיין זוהן, רבּי גמליאל דער דריטער. פון זיינע מעשים און כאַראַקטער ווייסען מיר זעהר ווייניג, פון די מימרות, וואָס ווערען איהם נאָכגעזאָגט, קאָן מען אַרויסלייענען, אַז ער האָט רוהיג פאָרטגעזעצט זיין פאָטערס אַרבייט און אויך פערענדיגט זיין אַרבייט פון אָפּשליסען די משנה.

נאָך איהם איז געוואָרען נשיא זיין זוהן רבי יהודה דער צווייטער. ער האָט איבערגעפיהרט די רעזידענץ פון נשיאות פון ציפּורי קיין טבריה, וועלכע איז געוואָרען אַ גרויסער צענטער פון תלמודישען שטודיום, אַ דאַנק דער ישיבה פון רבי יוחנן בן נפּחא. דער דאָזיגער נשיא איז געווען אַ גרויסע פּערזענליכקייט. כמעט אין דער דרגא פון זיין גרויסען זיידען, אַזוי אַז די חכמים פון זיין צייט האָבען אַפילו אויך איהם אָנגעהויבען רופען מיטן סתם נאָמען רבי. דאָס נשיאות האָט ער געפיהרט ביד רמה, סיי מיטן כוח פון זיין אָפיציעלען אַמט און סיי מיטן כוח פון זיין טרחמשער געלערנטקייט - אויטאָריטעט. פון זיינע תקנות ווייסען מיר, אַז ער האָט פיל געאַרבּעט צו פערבעסערען די ערציהונג און האָט שטאַרק פערברייטערט די נעץ פון די פאָלקס־שולען. ער האָט אויך געשטרעבט צו פערלייכטערען דעם עול פון די דינים, אָבער נישט שטענדיג איז איהם געלונגען צו בעווייזען דערצו זיין בית־דין. נאָר אין איין פאַל איז איהם געלונגען מתיר צו מאַכען גוי'אישען בוימעל...

זיין נאָכפאָלגער איז געווען רבי גמליאל דער פירטער, קיין גרויסער למדן איז ער אַפּנים נישט געווען און ער האָט דערפאַר אויסגעאיבט נאָר די פּאָליטישע און אַדמיניסטראַטיווע פונקציעס פונם נשיאות, לאָזענדיג דעם אויטאָריטעט פון בעל הלכה צו די עלטערע חכמים און ראש ישיבות פון זיין צייט. אַזוי האָבען זיך שוין געפיהרט אויך זיינע נאָכפאָלגער, ובפרט אַז די שטורמישע שאַפונגס צייט פון דער הלכה איז געווען שוין פאַראיבער: די משנה איז געווען געשלאָסען און זי איז געוואָרען דער העכסטער אויטאָריטעט. דערפאַר האָט כמעט אינגאַנצען אויפגעהערט די ראָל פון נשיא אין משא־ומתן של הלכה און פון דאַן אָן בעגעגענען מיר נאָר זעלטען אַ נשיא צווישען די חכמים פון תלמוד. ער בלייבט נאָר אַלס נאַציאָנאַל - פּאָליטישער פיהרער און פירשט פון זיין פאָלק, אָבער דאָס האָט נישט אויף אַ האָר פערמינדערט זיין בעדייטונג און פּאָפּולאַריטעט ביים פאָלק.

נאָך איהם איז געקומען צום נשיאות זיין זוהן רבי יהודה דער דריטער. דאָ ווערט איבערגעהאַקט דער פאָדעם פון דער גענעאַלאָגיע. דעם נעכסטען נשיא וואָס מיר בעגעגענען רופט מען הלל דער צווייטער אַפילו נישט רבּי הלל נאָר סתם הלל, ער איז אַפּנים נאָר קיין למדן נישט געווען און מיר ווייסען אויך נישט, צי איז ער געווען דער זוהן אָדער דער אייניקעל פון רבי יהודה דעם דריטען. אָבער אַן ערנסטער טוער איז דער נשיא הלל דער צווייטער דאָך געווען. ער האָט דאָס מתקן געווען דעם לוח, וועלכער דינט אונז ביז אויף היינטיגען טאָג: דאָ ווערט ווידער איבערגעהאַקט די גענעאַלאָגישע ליניע, און וואָס מיר ווייסען איז, אַז דער לעצטער נשיא האָט ווידער געהייסען רבי גמליאל (דער פינפטער אָדער דער זעקסטער) און אַז ער האָט זיך מוטיג אַקעגענגעשטעלט די גזירות פון ביצאַנץ און געגען דעם געזעץ האָט ער אויפגעשטעלט נייע שוהלען און געריכטעט לויטן יודישען דין אַפילו אין פּראָצעסען צווישען יודען און גוים. דערפאַר איז דער קיסר אויף איהם שטאַרק בייז געוואָרען. עס ווערט נישט דערמאָהנט צי עס איז געגען איהם פערפיהרט געוואָרען אַ דיסציפּלינאַר פּראָצעס און צי ער איז בעשטראָפט געוואָרען פאַר זיין רעוואָלוציאָנערער טאַט. מיר ווייסען נאָר, אַז נאָך זיין טויט האָט דער קיסר נישט געוואָלט מעהר בעשטעטיגען אַ נייעם נשיא און פון דעמאָלט אָן האָט אויפגעהערט צו עקזיסטירען דאָס אָפיציעלע נשיאות אין ארץ־ישראל. דאָס איז געווען אין יאָהר 426 לויט דער קריסטליכער רעכענונג.

(ווייטער — פרייטאָג)

ביים שאַך-ברעט

דערצעהלונג
נאָכן פראַנצויזישן

פון נ. פערלמאַן

— איך זאָג דיר לוסי, עס איז אַ מיאוסע זאַך. אַז אַ פרוי ווי דו זאָל זיך וויזיען צווישען מענשען מיט אַזאַ יונגאַטש ווי אָט דער אַלבערט.

— איך ווייס נישט וואָס דו ווילסט לעאָן — האָט לוסי געענטפערט — איך האַלט, אַז אַלבערט איז אַנ'אויסערגעוועהנליך שעהנער בחור.

— אוודאי, דו ווייסט נישט, וואָס איך וויל. און דו זאָגסט זיך עס אָפּ אין איין אָטעם: „אַנ'אויסערגעוועהנליך שעהנער בחור". אַ מאַן מיט אַזאַ נאָז!

— דיין איפערזוכט איז קינדיש. איך וואָלט וועלען וויסען, וואָס אימיצער קאָן אויסזעצען קעגען אַלבערטס נאָז.

— גאָרנישט, אַ חוץ וואָס זי זעהט מיר אויס ווי אַ טרומבע. אָבער וואָס מאַכט עס אויס, אפילו ער געפעלט דיר.

— אוודאי געפעלט ער מיר! אַ מאַן בעדאַרף נישט זיין שעהן. אָבער וואָס פערשטעהען מענער אין דעם, וואָס עס קאָן געפעלען אַ פרוי??

— אַ שעהנעם דאַנק. אָט דאָס טאַקע האָב איך געוואָלט הערען פון דיר. ער געפעלט דיר — גוט! מיר ביידע מוזען דאָך נישט חתונה האָבען. דו ביזט אוודאי פריי אויסצוקלייבען אַלבערטן פאַר אַ מאַן. נעהם דיר אויהם, חי מציאה!

לעאָן האָט אַ כאַפּ געטאָן מיט פעם זיין הוט און איז אַרויסגעלאָפען פון לוסיס הויז.

— און איך זאָג דיר לוסי — האָט אַלבערט געזאָגט — אַז עס איז אַ סקאַנדאַל, ווי אַזוי דו פערהאַלטסט זיך מיט אָט דעם לעאָנען. ער איז אַ מיאוס, שוידערליך מענטשעל, חוץ נאָך אַ געוואַלדיגער פרוויגען־יונגער.

— איך ווייס נישט וואָס דו ווילסט, אַלבערט — האָט לוסי געענטפערט — איך האַלט, אַז לעאָן איז אַנ'ערנסטער יונגערמאַן, אַ שטילער, אַנ'איידעלער.

— כאַראַ, אַ שטילער, אַנ'איידעלער... איך פערשטעה נישט, ווי אַזוי מען קאָן עס זיין אַזוי בלינד...

— איהר מענער וועט קיינמאָל נישט פערשטעהן, וואָס עס קומט פאָר אין אַ פרויס נשמה.

— מיין גאָט, איך פערשטעה טאַקע נישט, ווי אַזוי מען קאָן זאָגען אַ טוי וואָרט וועגען אַ מענדשען ווי לעאָן, אַ מענש, וואָס איז קיינמאָל נישט ניכטער, אַ מענש מיט וואָנצעס, וואָס שמעקען, שטענדיג מיט טאַבאַק.

— דיין איפערזוכט אַלבערט, איז קינדיש. אַ מאַן בעדאַרף נישט זיין שעהן, און קעגען לעאָנס וואָנצעס קאָן מען גאָרנישט אויסזעצען.

— אויב חקר אין ליבע...

— יאָ עס איז מיר ליב — איז איהם אַרויסגעפאַלען אין די רייד — און עס איז נישט שעהן פון דיר צו בעליידיגען אַזוי אַ מענשען נאָר דערפאַר, ווייל ער האָט אַ פּאָר וואָנצעס. וואָס די וועסט זיי קיינמאָל נישט קאָנען האָבען.

— עס איז זעהר שעהן פון דיר צו פערטיידיגען אַזוי דיין פריינד. אָבער מיר מוזען דאָך ביידע נישט חתונה האָבען. דו קאָנסט זיך איהם נעהמען, מיט די וואָנצעס, מיט אַלץ מיט אַנאַנד.

אַלבערט האָט אַ כאַפּ געטאָן מיט פעם זיין הוט און איז אַרויסגעלאָפען פון לוסיס הויז.

ווען אַלבערט און לעאָן האָבען, אין אַ פּאָר טעג אַרום זיך געטראָפען אין חעם קליינעם קאַפע־הויז, האָבען זיי זיך אָנגעקוקט ווי די זאַגנער.

— הער, — האָט לעאָן אָנגעהויבען, — דו בעגעהמסט זיך צו מיין כלה אַזוי, אַז עס איז פּשוט אַ שאַנדע....

— כאַראַ, דאָס איז גרויסאַרטיג -- האָט איהם אַלבערט איבערגעשלאָגען, — דיין, כלה! מיינסטו דערמיט אפשר לוסין, וואָס איז שוין יאָהרען־לאַנג פערלאָבט צו מיר?

— זי איז פערלאָבט צו דיר? האָסטו נישט קיין טעות? אָחוץ אפשר ווילסטו דערמיט זאָגען איך אַנ'ערנסט, אַז....

— אַז איך אַליין האָב אַ רעדט אויף איהר -- האָט אַלבערט זיך געאיילט צו זאָגען.

לעאָן האָט זיך אָנגעציטערען:

— דו טעהסט מיר שוין ? ווייט, אויב דו זאָגסט, אַז דו אַליין האָסט אַ רעכט אויף איהר....

— איך געה צו ווייט? דו געהסט צו ווייט!

די צוויי יחוסגליכע זענען געווען כמעט גרייט אַריינצופאַהרען איינער דעם אַנדערען אין די האָר, זיי האָבען זיך בעציילטענס בעהערשט. ביידע האָבען קאַנטיג, בעשלאָסען אָפּצוהיטען די הדרת־בעוודיגע העפליכקייט. זיי זענען געשטאַנען אַ מינוט צוויי, איינס אָנגעקוקען אַנדערען, די הענד אַהויטעטער און זיך אויפגענגעסען מיט די אויגען, נישט אויסרעדענדיג קיין וואָרט.

— אַזוי! — האָט אַלבערט ענדליך איבערהיגער־ריסען די שטילקייט — עס איז אַ שעהנע געשיכטע. עס זעהט אויס, ווי מיר ביידע וואָלטען געהאַט גוט וויסען רעכט אויף לוסין.

עס זעהט מיר אויך אַזוי אויס. ווילסטו אַזוי גוט זיין און מיר זאָגען, וואָס דו רעכענסט ווייטער צו טאָן? — האָט לעאָן געזאָגט.

— דאָס ווענדט זיך אָן דעם, ווי אַזוי דו וועסט זיך ווייטער אויפפיהרען. עס פערשטעהט זיך, ווען די וועסט זיך אָפּזאָגען פון לוסין....

— דאָס מענסטו זיך אַרויסשלאָגען פון קאָפּ,— האָט לעאָן אויהם נישט געלאָזט ענדיגען, — איך האָב ליב לוסין!

—אַזוי ווי איך. עס בלייבט, דעריבער אויך איינציגער אויסוועג.

— וואָס אַ שטיינער?

— זיך שלאָגען אין אַ דועל — האָט אַלבערט זיך גאַנץ רוהיג אָפּגעזאָגט — זאָלען די רעוואָלווערען פעסטימען, וועמען לוסי דאַרף געהערען.

— ביזט משוגע געוואָרען? אַ דועל גאָר? מיר לעבען אין מיטעלאַלטער אָדער אין היינטיגער ציים? דו האָסט נישט ליב לוסין, אויב דו קאָנסט גאָר מאַכען אַזאַ פאָרשלאַג. ווי קאָנסטו שטעלען אין געפאַהר די רעפּוטאַציע פון אַ יונג מיידעל, מאַכענדיג זי פאַר דער העלדין פון אַ דועל־סקאַנדאַל?

— ווייסטו וואָס? לאָמיר וואַרפען גורל.

—קיינמאָל אין דער וועלט נישט! לוסי בעדייט אַלץ פאַר מיר, זי איז מיין לעבען, מיין שיקזאַל. איך וועל קיינמאָל נישט חנרלאָזען מיט מיין אייגענעם ווילען, אַז דער בלינדער צופאַל זאָל בעשטימען מיין גאַנץ ווייטערדיגע לעבען. אויב עס איז מיר טאַקע בעשערט צו פערלירען לוסין, וויל איך פריהער זי פערטיידיגען מיט אַלע מיינע כחות, איך וויל קעמפען פאַר איהר.

— ווי אַזוי ווילסטו קעמפען? — האָט אַלבערט געפרעגט.

— לאָמיר עס אויסקעמפען מיט די פיסטען.

— פע, וו יוגראַב! — האָט אַלבערט זיך פערקרימט — צוליב אַזאַ איידעלער, צאַרטער פרוי ווי לוסי זיך אַריינלאָזען אין אַ וואולגאַרען געשלעג מיט די פיסטען? ניין. דו הייבסט נישט אָן צו פערשטעהן דאָס מיידעל און חנופאַר ביסטו די נאַקעט נישט ווערט.

ווידער זענען די צוויי קאָנקורענטען פערבליבען שטיל און זיך נאָר אָנגעקוקט מיט פינסטערע בליקען. עס איז געווען אַ שווער בעלאַדענע שטילקייט, וואָס האָט געזאָלט יעדער ווילע אויספּלאַצען אין אַ ווילדען שטורעם.

— וואַרט! — האָט אַלבערט פלוצלונג אויסגער־רופען און זיין אויפגעלויכטענער פּנים האָט עדות געזאָגט, אַז עס איז איהם איינגעפאַלען אַ גליקליכער פּלאַן, וואָס דאַרף זיי אַרויסבּרענגען פון דער פער־לעגענהייט — דו שפּילסט שאַך?

— שאַך גאָר? וואָס עפּעס אין מיטען דרינען?

— זעהסטו, דורך אַ שפּיל ווי שאַך, וואָס פאָדערט די גרעסטע אָנשטרענגונג פון אַלע גייסטיגע כוחות — דורך אַזאַ שפּיל בין איך גרייט צו קעמפען מיט דיר פאַר לוסיס ליבע.

לעאָן האָט אַ ווילע נאָכגעטראַכט.

— גוט, איך נעהם אָן.

געזעגנט און געטון: מען האָט גלייך געהייסען אַריינברענגען אַ שאַך־ברעט און די צוויי יחוסגליים האָבען זיך אַוועקגעזעצט שפּילען. יעדערער פון זיי האָט זיך געזאָגט מיט עקשנות, אַז ער מוז געווינען, יעדער צוג וועט מוזען זיין אַ מייסטער־צוג, לוסי דאָס גרויסע גליק פון זייער יוגענד, איז דאָ געשטאַנען אויף קאָן! לעאָן איז געווען אַ גוטער שפּילער. ער האָט געמאַכט אַ צוג, אָבער אַלבערט האָט דערזעהן די שאַרפזיניגקייט, מיט וועלכער זיין געגנער האָט אויסגעפיהרט שוין די ערשטע פאַר צוגען, און ער האָט געוואַוסט, ווי אַזוי אָפּצושוואַכען זיין פּלאַן, באָמבאַרדירענדיג איהם אין אַ געגען־אַטאַקע. לעאָן האָט זיך נישט געלאָזט טריינג שוואַכען. ער איז געוואָרען גערינג אויפגערעגט און וועקסעלנדיג פייער האָט ער אויסגערעכנט די אַלבערטס קאַמביניעשען אַ־ביי־זאַל, האָט אָבער אונטערגעהאַלטען דעם פערקנייטשע־טען שטעהן מיט ביידע הענד און זיך פערטראַכט.

האָט זיך נישט געלאָזט אַזוי טריינג גענומען. ער איז געוואָרען נאָך מעהר אָנגעריפּעטריג און איין וואָסערע פינף צוגען האָט ער אויסגעגעשטעלט אַלבערטס קע־גיגען אין אַ גאַנץ ערנסטע געפאַהר. אָבער דאָ האָט איהם לעאָן געפּאַקט און דער זייט מיט אַ לויפער. אַלבערט האָט אַנטשלאָסען די עלענבויגענס אַ ־ פון טיש, האָט אונטערגעהאַלטען דעם פערקנייטשטען

שטערען מיט ביידע הענד און זיך פערטראַכט איבער דעם צווייטען צוג. אין דעם צוג, האָט ער געפיהלט, איז אָפּגעהאַנגען זיין גאַנץ גליק. ער האָט לאַנג געטראַכט. און חער צוג, אויף וועלכען ער האָט זיך ענדליך בעשלאָסען, איז געווען אַזאַ מייסטער־צוג, אַז ער האָט איינגעזעצען צונישט געמאַכט לעאָנס אַלע קאָמבינאַציעס. און אַזוי האָט זיך ענטוויקעלט אַ פיבערדיגער, אַ פערביסענער שפּיל, וואָס צוויי אמת'ע ליבען פון שאַך־ברעט האָבען געקעמפט מיט אַלע זייערע כוחות צו געווינען די נאַ־ליבטע פרוי.

אין דער לעצטער מינוט האָט זיך לעאָן פער־טיידיגט אויף אַ גלענצענדיגען אופן און אַלבערט האָט נישט ווילענדיג אויסגערופען: „בראַוואָ!" אָבער אויך לעאָן האָט געמוזט אָנערקענען, אַז ער האָט פאַר זיך אַ געגנער, וואָס ער קאָן זיך ציברע־כען אויף איהם די ציין. די צוגען זענען געוואָרען אַלץ ראַפּינירטער, דאָס טראַכטען — אַלץ טיפער און אָנגעשטרענגטער. די צווישען־צייט פון איין צוג און צווייטען — אַלץ לענגער. יעדערער פון די געגנער האָט נאָכגעפאָלגט מיט בעגייסטערונג דעם אַנדערענס שאַרפע קאָמבינאַציעס. און צום סוף פון דעם שפּיל, וואָס האָט דאַכט זיך, נאָר קיינמאָל נישט געזאָלט זיך ענדיגען, זענען ביידע אויפאַמאָל אויפ־געשפּרונגען פון זייערע שטוהלען און האָבען אויס־גערופען מיט פרייד: „רעמי"! דערנאָך האָבען זיי זיך מיט געפיהל געדריקט די הענד.

און דאָ איז לוסי אַליין אַריינגעקומען אין קאַ־פע־הויז, זי האָט קוים געגלויבט איהרע אויגען.

— איך ווייס נישט וואָס דו ווילסט — האָט לעאָן געזאָגט, — אַלבערט איז חאָך אַ טייער בחור!

לוסי איז די ערשטע צייט געווען איבערראַשט צו מישט. עס זענען אָבער אַוועק וואָכען און חדשים און זי האָט, דורך די לאַנגע ווינטער־אָוועטרען, זיך ביסלעכווייז צוגעוועהנט צו דער נייער „קאָמבינאַציע". לעאָן און אַלבערט זענען איצט געזעסען יע־דען אָוונט אין דעם קליינעם קאַפע־הויז און האָבען געשפּילט שאַך. צוזאַמען מיט זיי, ביי זייער טיש, איז אויך געזעסען לוסי. זי האָט געקוקט, נישט פער־שטעהענדיג קיין זאַך אויפן שאַך־ברעט און האָט יע־דער ווילע פערשטיק מי געוואַלד אַ געניץ: די אויגען האָבען זיך איהר געקלעפּט פון שלאָף, זי האָט זיך אָבער געצוואונגען צו האַלטען זיי אָפען.

מאַן און פרוי / ביי פרימיטיווע פעלקער און ביי ציוויליזירטע פעלקער

פון מ. וו. גאָלדינגער

יעדע פאָרם פון צוזאַמענלעבען צווישען מאַן און פרוי, מיט אַנדערע ווערטער, יעדע פאָרם הייראַט איז נישט מעגליך אָהן אַ בעשטימטער געשלעכטליכער מאָראַל. דער פאַקט איז, אַז אַ גע־שלעכטליכע מאָראַל איז פערהאַן ביי אַלע מענש־ליכע געזעלשאַפטען, אפילו ביי די סאַמע פרימי־טיווסטע. עס איז געווען איינער פון די גרעסטע טעות'ן פון די אַמאָליגע רייזענדע און פאָרשער, וואָס האָבען זעהר ווייניג פערשטאַנען דעם לע־בענס־שטייגער פון די ווילדע מענשליכע שטאַמען, פאַרצושטעלען זייער געשלעכט־לעבען אַזוי ווי עס וואָלט אין דעם נישט געווען קיין שום סיסטעם, קיין שום געזעצמעסיגקייט -- קיין שום מאָראַל. די נייעסטע פאָרשער ווייסען שוין, ווי אומריכטיג דאָס איז. זיי ווייסען שוין, אַז דאָס וואָס עס קאָן זיך אויסווייזען אַ מענשען פון דער אייראָפּעאישער ציוויליזאַציע, ווי געשלעכטליכע אַנאַרכיע, אָדער צעלאָזענקייט, איז גאָרנישט אַזוי אין דער אמת'ן.

נישט בלויז הערשט אַ בעשטימטע געזעצמע־סיגקייט אין די געשלעכטליכע פערהעלטנישען פון די סאַמע ווילדסטע שבטים, נאָר אין בעשט מטע פאַלען איז אָט די געזעצמעסיגקייט נאָר שטרענ־גער, נאָך פערוויקעלטער, ווי ביי אונז. פערשטעהט זיך, אַז זיי — די ווילדע — האָבען זייערע בעגריפען און זייער צוגאַנג. די בעגריפען און צוגאַנג פון די פרימיטיווע מענשען קאָנען זיך אונז אויסווייזען פאַר מאָדנע, משונה אָדער „אונמאָראַליש". אָבער דאָס מיינט גאָרנישט. אונזערע מנהגים און געזעצען קאָנען אויסזעהן פונקט אַזוי משונה און אומאַנ־שטענדיג אין די אויגען פון די ווילדע.

ביי געוויסע שבטים פון אויסטראַליען און אפרי־קאַ, למשל, טאָר אַ מאַן זיך נישט טרעפען מיט זיין שוויגער, ער טאָר נישט רעדען צו איהר, גאָרנישט נעמען פון איהר האַנד און אַזוי ווייטער. אין אונ־זערע אויגען קוקט דאָס אויס זעהר מאָדנע, רופט אַרויס אַ געלעכטער. אָבער ווען מען דערציילט זיי, אַז אין אייראָפּאַ מעג אַ מאַן וואוינען אונטער איין דאַך מיט זיין שוויגער, ווערען זיי פּשוט אויפגע־ציטערט. דאָס איז פאַר זיי אומפערשטענדליך. ווייל דאָס איז פאַר זיי די העכסטע פאָרם פון אומאַנ־שטענדיגקייט.

אין דער אויסברייטונג פון געשלעכטס־מאָראַל האָבען געשפּילט אַ זעהר בעשטימטע ראָלע צוויי פאַקטאָרען: דיבעציהונג צום מענשליכען קערפּער, דער עיקר צו דער נאַקעטקייט, און די בעציהונג צו געשלעכטליכער בעגרעניצונג — די געשלעכט־ליכע זעלבסט־קאָנטראָל.

דער ענין נאַקעטקייט איז זעהר אַ גרינט־ליכער. מיר ווייסען פון חומש, אַז ביז אדם און חוה האָבען נישט געגעסען פון עץ־הדעת, זענען זיי געווען נאַקעט. דערנאָך, האָט גאָט אַליין זיי געהייסען זיך בעקליידען. דער דאָזיגער פאַקט — דאָס אונטערשטרייכען די נויטיגקייט צוצודעקען די נאַקעטקייט אין דעם פונדאַמענטאַלען בוך פון דער יודישער אמונה — ווייזט, ווי וויכטיג דער ענין איז בעטראַכט געוואָרען פון גאָר פריהע צייטען. האָט זיך געמערקט אין געוויסע פעריאָדען אַ מין טענדענץ צו קוקען אויף דעם מענשליכען קערפּער, ווי אויף עפּעס אומוירדיגעס, וואָס מען דאַרף בעהאַלטען. ווייזען דעם קערפּער איז געווען אונמאָראַליש. און אָט די בליקען זענען דורך דעם קריסטענטום אַריינגעדרונגען אין דער גאַנצער ציוויר־ליזירטער וועלט, ביז אין דער איצטיגער צייט, ערשט פערהעלטנישמעסיג נישט לאַנג צוריק האָט דער איצטיגער פויפּסט אין רוים אַרויסגעלאָזען אַ יעגענדונג צו אַלע גוטע קריסטען מיט אַ פּראָ־טעסט געגען דער צו לויזער קליידונג פון די פרויען. ער האָט געזאָגט, אַז מען גראָבט אונטער די געזעלשאַפט מיט דער צו־גרויסער פרייקייט, וואָס פרויען האָבען אָנגעהויבען זיך דערלויבען אין אָנטון זיך.

נאַקעטקייט און געשלעכטליכקייט זענען גאָר־נישט אַזוי ענג פערבונדען צווישען זיך. דער פער־באָט אויף דעם קערפּער איז געווען אַ דירעקטער רעזולטאַט פון דער בעציהונג צום געשלעכט בכלל.

ביי די מאַכמעדאַנער איז די פרוי אויף אַזוי פיל פערשקלאַפּט צום מאַן, אויף אַזוי פיל אַ שטיק פון זיין אייגענטום. אַז איהר איז בכלל פער־באָטען זיך צו ווייזען פאַר פרעמדע מענער. אפילו איהר פּנים מוז זיין פערדעקט. מיט דעם אַריינ־דרינגען פון נייע, פרייע געדאַנקען, מיט דער עמאַנ־ציפּאַציע פון דער פרוי בכלל, הערט אויך די מאַכ־מעדאַנישע פרוי אויף אַזוי זיך צו פערוויקלען און פערדעקען — און קיינער פערליערט דערפון גאָרנישט. אין ראַטען־רוסלאַנד, וואו עס וואוינען מיליאָנען מיליאָנען מאַכמעדאַנער, איז איצט די פרוי גלייך מיט אַלע אַנדערע פרויען אין דער קליידונג, און די וועלט געהט נישט אונטער. דאָס אייגענע אין טערקיי, וואו דער דיקטאַטאָר קעמאַל פּאַשאַ צווינגט אַרויף פון אויבען אַנ'אייראָפּעאישען לעבענס־שטייגער. די טערקישע פרויען וויקלען זיך מעהר נישט איין אין טויזענד שמאַטעס — און עס איז אויך גוט.

וואָס איז שייך דעם געשלעכטליכען זעלבסט־קאָנטראָל, קאָן גאָר קיין פראַגע נישט זיין, אַז ער איז אַ וויכטיגער עלעמענט נישט בלויז אין די אייגענטליכע געשלעכט־בעציהונגען, נאָר אין דעם גאַנצען לעבען, אין דער מענשליך־סאָציאַלער און קולטורעלער ענטוויקלונג. אָהן קאָנטראָלירען די אייגענע ליידענשאַפטען, אָהן בעגרעניצען דעם מעכטיגען געשלעכטליכען אינסטינקט, וואָלט אפשר בכלל נישט מעגליך געווען קיין גייסטיגער פּראָגרעס. אַלע אַרגומענטען, וואָס ווערען אַרויסגעשטעלט גע־געו דעם געצוואונגענעם אַסקעטיזם, געגען אַ מאַ־אַל, וואָס זעהט נאָר מיאוסקייט אין דעם געשלעכטליכען לעבען, זענען זיכער גערעכט. אָבער דאָס מיינט אַבסאָלוט נישט. אַז דער ענטפער אויף דעם נאַ־רישען אַסקעטיזם איז אָפּזאָגען זיך פון יעדער זעלבסט־בעהערשונג.

די מנהגים, וואָס האָבען אַמאָל עקזיסטירט צווישען פרימיטיווע פעלקער און וואָס עקזיסטירען נאָך היינט־צו־טאָג ביי ווילדע, זענען נישט גאָלע נאַרישקייטען. זיי האָבען אַ גרונט און אָפטמאָל אַ געזונדען גרונט.

פאַר אַ מלחמה זענען די מענער ביי אַ סך שבטים אויפגעפאָדערט געוואָרען זיך אָפּצוהאַלטען פון געשלעכטליכען פערקעהר. אין אָט דעם מנהג, וואָס איז זעהר אַלט און וואָס מען טרעפט איהם נאָך היינט אָפט, האָט געשטעקט אַ שטיק לעבענס־דערפאַהרונג. דאָרט, וואו מען דאַרף אָנשטרענגען די מעגליכסט־גאַנצע ענערגיע פאַר איין ציל, אויב מען וויל געווינען, איז דער געשלעכט־אינסטינקט אַ שטערונג, אַ גרויסע פערשווענדונג פון דערזעלבער ענערגיע. און מען דאַרף איהם איינצוימען. אַ מלחמה, וואָס אָפט איז פון איהר אָפּהענגיג דער שיקזאַל פון אַ גאַנצען שבט, אָדער אַ פאָלק, איז אַזאַ דערשיינונג, וואָס פאָדערט די גרעסטע ענערגיע־אָנשטרענגונג, דערפאַר דער פערבאָט צו האָבען צו טון מיט פרויען, בעת מען האָט זיך געגרייט צו אַנ'אַטאַקע, אָדער צו אַ פערטיידיגונג.

דער מענש ענטוויקעלט זיך בכלל גייסטיג, אַ דאַנק דיסציפּלין, דורך דעם קאָנטראָל, וואָס ער קאָן אָנווענדען איבער זיך אַליין. דוקא ווייל דער געשלעכטליכער אינסטינקט איז אַזוי מעכטיג, אַזוי שווער צו בעזיגען — דוקא דערפאַר מיינט אַ פע־היגקייט זיך צו בעהערשען דאָ אַ וויכטיגע דער־גרייכונג אין דעם פרט פון אויסאיבען דעם אייגענעם ווילען, פון קאָנען שטעלען זיך וויכטיגע צוועקען.

אַזוי, אַז דער עלעמענט פון געשלעכטליכער זעלבסט־קאָנטראָל איז נישט בלויז אַ נאַרישקייט, אַנ'איבערבלייבעכץ פון צו־פרומער, אומנאַטירלי־כער בעציהונג צו געשלעכט. עס איז אַ וויכטיגער פאַקטאָר פון קולטורעלען פראָגרעס פאַר פעלקער און גאָר וויכטיג ווי אַ כח, וואָס העלפט שמידען די פערזענליכקייט.

אויף וויפיל ליבע איז אַ וואונדערבאַרע, שטאַר־קע קראַפט אין דעם לעבען, אויף אַזוי פיל געווינט זי נאָר דערפון, וואָס זי ווערט נישט נאָר בעטראַכט אַלס דאָס זעלבע, וואָס געשלעכטליכע בעפרידיגונג. די פעהיגקייט אָפּצוטיילען ליבע פון דער פיזישער בעפרידיגונג האָט בכלל מעגליך געמאַכט די גאַנצע מענשליכע קולטור־ענטוויקלונג.

פאַר דעם איינצעלנעם מאַן, צי פרוי, מיינט די געשלעכטליכע זעלבסט־בעהערשונג דאָס זעלבע וואָס בויען דעם אייגענעם כאַראַקטער, ענטוויקלען אין זיך אַ רעזערוו פון ענערגיע, וואָס קאָן אָנגעווענ־דעט ווערען פאַר וויכטיגע צילען. געשלעכטליכע צע־לאָזענקייט געהט צו־אָפט האַנט אין האַנט מיט כאַ־ראַקטער־לאָזיגקייט.

אַנ'אמת'ע, אַ געזונטע געשלעכטליכע מאָראַל וועט זיין יענע, וואָס וועט נעמען אין אָנבעטראַכט דעם מענש אין זיין פולער גאַנצקייט — אין זיין קערפּערליכער, ווי אין זיין גייסטיגער נאַטור. גע־שלעכט פאַר זיך אַליין איז אַבסאָלוט נישט מיאוס. דער מענש זאָל געניסען פון דער פרייד, וואָס גע־שלעכט־לעבען בעטייט. אין דעם געניסען איז נישטאָ קיין שום זאַך, פאַר וועלכער מען דאַרף זיך שעמען, פונקט אַזוי ווי עס איז אַ פרייד דער מענשליכער קערפּער בכלל, און עס איז נישטאָ קיין שום אור־זאַך, פאַרוואָס מען זאָל איהם פערדעקען, בעהאַלטען, מורא האָבען איהם צו ווייזען אין זיין נאַטירלעכער פּראַכט. עס זענען דאָ גענוג איידעלע קינסטלער, וואָס האָבען בעזונגען די שעהנקייט פון מענשליכען גוף, געזעהען אין דער האַרמאָניע פון די מענש־ליכע גלידער די העכסטע דערגרייכונג פון דער נאַטור.

צו גלייכער צייט דאַרף אָבער די פיזישע פרייד נישט זיין בלויז פיזיש, בלויז קערפּערליך. דער מענש איז אויך אַ גייסטיג בעשעפעניש, צוזאַ־מען מיט דעם אַנערקענען דאָס פולע רעכט פון דעם מענשליכען קערפּער, דאַרף אויך איינגעפלאַנצט ווערען די מידה פון זעלבסט־דיסציפּלין און זעלבסט־קאָנטראָל, ווייל אין דעם דריקט זיך בכלל אויס דער אונטערשייד צווישען מענש און חיה, ערשט ווען דאָס געשלעכט־לעבען איז אַ האַרמאָניש צונויפשפּיל פון פיזישע אינסטינקטען און גייסטיגע שטרעבונגען — ערשט דאַן איז דאָס געשלעכט־לעבען יענע העכ־סטע פרייד, וועגען וועלכער די דיכטער זינגען און צו וועלכער יעדער מענש שטרעבט אין זיינע טיפעניש־טען.

קורצער פרייטאג און שבת הגדול

קורצער פרייטאג: איהר ווייסט דאך פאניע שבת הגדול, וואס איך גיב היטלערן זאל איהם אנגעהען, נאר איין זאך מוז מען מודה זיין, עס געהט איהם, ווייל ער האט א קאפ.

שבת הגדול: זייט מוחל, פאניע קורצער פרייטאג. עס געהט היטלערן גוט, נישט ווייל ער האט א קאפ, נאר ווייל ענגלאנד האט דעם קאפ פערלוירען.

אויפגעקומענע לאדזער נגידים

ערשטער: ווען איך האב אנגעהויבען פאבריצירען, האב איך נישט געהאט קיין גראשען אין דער קעשענע.

צווייטער: דערפאר האסטו געפינען 10ער אין פרעמדע קעשענעס.

אפשר פון הימעל

אנ'אויפטו פון א נאוואמיעסקער סוחר

ערשטער סוחר: זעהט נאר ר' הערשעל, וואס האט איהר עפעס נעהאנגען די שילד פערהרעהט מיט די ליטערעס ארויף?

צווייטער: דא אויף דער ערד זעה איך נישט מעהר קיין קונה, אפשר וועט מיר ארפאפאלען א קונה פון הימעל....

ווער איז שענער געשטארבען?

שמועס צווישען יודישע אקטיארען

צוויי אקטיארען געהען אהיים פון א חבר'ס לוויה זאגט איינער:

— ער האט געהאט א שיינעם טויט.

— וואס איז דאס שעהנהייט? — זאגט דער צווייטער — דו האסט מיך נעהארפט זעהען מיט 20 יאהר צוריק „שטארבען" אין גרויסען מעאטער ביי זאנדבערגן, אלס אליעזר אין בר כוכבא! —

אויף דער פליאזשע

ער: און וואס וועט זיין, אז איהנם מאן וועט אנקומען?

זי: וועל איך איהם זאגען, אז דו ביזט מיין קוזין.

ער: וועט ער דיר גלויבען?

זי: ביז איצט האט ער מיר נאך קיין איין „קוזין" נישט קוועןסטיאנירט.

א געווינס אויף א „סרעבני ליס"

אונטערגעהערט אין שניאווער וואלד

אין שניאווער וואלד זיצט א פארעל, א מאן מיט א ווייב. ביידע אמפערען זיך:

— איך זאג דיר דארקא, אז דו ביזט נישט גערעכט.

— און איך זאג דיר, אז איך בין יא גערעכט.

— לאמיר זיך וועטען!

— נו,

— אין וואס?

— אין וואס דו ווילסט.

— אין א סרעבני ליס! וועל איך געווינען דעם געוועט — וועל איך מיר אליין אויסקלויבען. וועסטו געווינען, וועסטו האבען א רעכט אליין איהם אויסצוקלייבען.

צווישען פוסה - בחורים

— הער, אויב דו וועסט זיך אפגעוואוינען פון טרינקען, וועסטו דיר דערמיט פערלענגערען דאס לעבען אויף א העלפט.

— איצט לוינט עס זיך מיר נאך נישט!

כ'וועל צו-ווארטען ביז כ'וועל אלט ווערען אכציג יאהר.

אין געריכט

— פאניע סענדזשע, געהענדיג אין גאס, האט מיר מיין קאנקורענט דערלאנגט א זעץ איבערן קאפ מיט א רעמבינג שטעקען.

— פון וואנען ווייסט איהר, אז דאס איז געווען א רעמבינע שטעקען?

— כ'האב דערקענט לויטן קלינג. איך בין דאך א האלץ-סוחר.

די מאמע איז פיערוושע...

— אה, פאניע בלומענקראנץ! אט דאס הייסט א טייערער גאסט! — האט מאדאם אלטווארג, א פרוי פון א יאהר פופציג, מיט גרויס בעגייסטערונג בעגריסט דעם גאסט, א יונגען מאן פון א יאהר פינף און צוואנציג.

— עס פרעהט מיך זעהר איך צו זעהן — האט מאדאם אלטווארג פארגעזעצט, צוגעהמענדיג ביים יונגען מאן דעם ראק מיטן הוט — זיצט, זיצט האט זי איהם אנגעוויזען אויף א שטוהל — און דערציילט מיר, וואס איהר מאכט, ווי עס געהט אייך!

— אט אזוי, מען לעבט, א דאנק פארן נאכפרעגען — האט בלומענקראנץ געענטפערט.

מאדאם אלטווארג האט זיך אוועקגעזעצט פונקט אנקעגען גאסט, כאפענדיג איבער זייטע אקסלען א בליק אין שפיגעל, וועלכער איז געהאנגען אונטער איהם אויף דער וואנד.

— און וואס וועט איהר זאגען גוטס? — האט מאדאם אלטווארג גענומען ציהען דעם יונגען מאן פאר דער צונג.

דער יונגערמאן האט פערוואפען א פוס אויף א פוס און צורעכטמאכענדיג דעם קראוואט האט ער אנגעהויבען ארויסהוסטען שטיקלעך ווערטער:

— אייער — קכע — אייער טאכטער, עס האט מיר, קכע, אפגעשיקט צו אייך, פאני אלטווארג, קכע נעגליך, אז איהר ווייסט נאך נישט, אבער קכע, האב איהר טאכטער געמאכט א היתחאטס-פארלאג, האט, זי מיך אפגעשיקט צו אייך.

קאלטע שווייסטראפען האבען בעטויהט דעם יונגעמאנס שטערן, ווען ער איז פערטיג געווארען מיט דער ערקלערונג און רויט ווערענדיג ווי א ברראק, האט ער שעהמעוודיג אריינגעבויערט זיינע בליקען אין דער פאדלאגע.

— דאס איז ווירקליך אנ'איבערראשונג פאר מיר — האט מאדאם אלטווארג געשמייכעלט, צורינעםמאכענדיג איהרע האר — האוועלע האט מיר טאקע וועגען דעם גארנישט געזאגט, כאטש זי בעהאלט נישט קיין זאך פון מיר. מיין ראזעלע איז א טייער קינד, געראטען אין פאטער, איהר צו לאנגע יאהר, אך, איהר פאטער, א ליכטיגען גן-עדן זאל ער האבען, איז געווען א זעלטענער מאן, אויב א מאן האט זען עס איז געליבט זיין פרוי, איז עס געווען מיין ראזעלעס טאטע, מיין מאן, ער האט מיך געליבט מעהר פון זיך אליין. ער פלעגט קיינמאל נישט ארויס געהן פון שטוב אהן מיר. יעקס מאנאטען זענען שוין אריבער — האט זי א זיפץ געטון — זינט ער איז טעש-ארבען, און איך האב איהם נאך אלץ נישט פערגעסען. אנ'אנחוריען היראטען וועל איך שוין קיינמאל נישט — האט זי אויסגערופען פארמעטיש — א, ער איז געווען א מלאך, נישט קיין מאן.

מאדאם אלטווארג האט אויפגעהערט רעדען אויף א וויילע, און האט מה. א שווארץ-בראנעג טיך בעלויז אויסגעווישט א טרעהר. דער יונגערמאן האט זיך בענוצט מיט דער געלעגענהייט און האט שוין געעפענט דאס מויל און האט געוואלט ווידער עפעס ארויסהוסטען, אבער איידער ער האט נאך ארויסגעשטאמעלט די ערשטע זילבע, האט שוין מאדאם אלטווארג ווייטער גערעדט:

— הייסט עס, אז ראזע האט אייך אפגעשיקט צו מיר, געזונד זאל זי זיין, וואס פאר א טייער קינד זי איז! זי האט אייך אפגעשיקט צו מיר, ווייל זי זעהט איין, אז זי איז נאך יונג צו היראטען, און איהר זענט אפיסעלע צו, וו-ע, אלט פאר איהר. נאר טירליך, עס איז נישט אייער שולד, וואס איהר זענט געבוירען געווארען מיט א צעהן יאהר פריהער פון מיין ראזעלען, פונקט ווי עס איז נישט ראזעלעס שולד, וואס זי איז געבוירען געווארען מיט א צעהן יאהר שפעטער פון אייך. אבער, ווי איך האב פרייהער געזאגט, עס איז געווען אזוי פיין, אזוי אוידעל פון מיין טאכטער, וואס זי האט אייך אפגעשיקט צו מיר. אז זי קען מיט אייך נישט היראטען, ווייל זי כאטש מיר צושאנצען די געלעגענהייט. עס איז אמת, אז איך האב קיינמאל נישט געזאלט מעהר היראטען, נאר ווי עס ווייזט אויס, איז דאס בעשערט פון גאט. און מיט אייך זאל איך יא היראטען. איך נעהם דעריבער אן אייער היראטס-פארשלאג.

און אנגעהמענדיג דעם יונגענמאן פאר ביידע הענד, האט זי איהם אריינגעקוקט טיף אין די אויגען אריין און האט אויסגערופען:

— זאל מיין ראזעלע איך האבען כאטש פאר א טאטען, אויב זי קען אייך נישט האבען פאר קיין מאן! אונזער חתונה, מיין טייערער, וועט זיין אין דריי וואכען ארום. מיר וועלען עס מאכען פריוואט איך האב זעהר פיינד א ליארם מיט א טומעל — א יא, טייערער?

דער יונגערמאן האט עפעס געוואלט זאגען, נאר ער איז געווארען ווי פאראליזירט. ער האט געפיהלט ווי דער חלף ליגט איהם אויפן האלז, מען שנכט איהם דא אפ. אבער די צונג איז איהם צוגעפרויררען צום דעק פון מויל.

— ראזי, האוועניו טייערע, קום אריין! — האט מאדאם אלטווארג גערופען.

אין צימער איז אריינגעקומען א בלאנדיונג, שעהן מיידעל פון א יאהר אכטצעהן. חנעוועהענדיג איהר געליבטען, האט זי געוואלט צולויפען און איהם אררומנעהמען, נאר מאדאם אלטווארג האט זיך איהר געשטעלט אין וועג.

— ראזעלע, טייער קינד מיינס, גיב אונז א מזל טוב! ה' בלומענקראנץ האט זיך נאר וואס צו מיר אין ליבע ערקלערט. אין א וואך ארום וועט זיין אונזער חתונה....

—*X*—

דער קונדס

● הומאר ● סאטירע

● צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק

ביילאגע צום „נייעם פאלקסבלאט" נומער 183 | פרייטאג, דעם 7 אויגוסט 1936

רייב, מאטקע!

פון רייבען דעם „כריין" וועלען זיי סוף
כל סוף די אויגען איבערגיין...

פאליטיק פון וואך

עס עפענט זיך דער יודישער וועלט - קאנגרעס אין זשענעווע.

זאגט איך וואס איהר ווילט, די שונא ישראל זענען גערעכט רעחמיט, וואס זיי זאגען, אז יודען פערכאפען אלץ אין דער וועלט.

נאט האבען זיי איצט פערכאפט דאס זיץ - ארט פון דער פעלקער-ליגע אין זשענעווע און פראווען דארט א וועלט - קאנגרעס.

אין דער אנטיסעמיטישער דיפלאמאטישער וועלט מאכט זיך טאקע צוליב דעם, וואס די יודען האבען פערכאפט דעם בנין פון דער פעלקער-ליגע.

וואס איז דאס אזוינס אייגענטליך פארע וועלט-קאנגרעס? קלייבען זיך נאר נישט די יודען צו ערקלערען א מלחמה דער וועלט?

מען זאגט, אז די נאציסטען האבען צונויפגע-רופען די איצטיגע אלימפיאדע אין בערלין, כדי צו ארגאניזירען די וועלט געגען דער סכנה פון דעם יודישען וועלט - קאנגרעס. מען זאל שוין אפילו האבען אין דייטשלאנד פערשטעלערט דעם טעמפא פון דער בעוואפענונג. מען האלט דארט, אז עס איז נישט אויסגעשלאסען, אז דער יודישער וועלט-קאנגרעס זאל זיך ענדיגען מיט א מלחמה - ערקלערונג אלע פעלקער און לענדער פון דער וועלט מיטן ציל צו פערכאפען די גאנצע וועלט.

מען וואונדערט זיך צווישען די נאציסטען, פאר וואס ענגלאנד האט דערלאזט צום דאזיגען געפעהר-ליכען יודישען וועלט-קאנגרעס. מען טייטשט דאס פאר אויס מיט דער ענגלישער טאקטיק פון אפווארטען, וועלכע ענגלאנד האט שטענדיג צייט.

ווי עס זאל נישט זיין, האט די וועלט נישט געטארפען צו דערלאזען צו אזא מעכטיגען יודישען וועלט-קאנגרעס, בפרט נאך אין זעלבען בנין פון דער פעלקער-ליגע.

א העלפט פון קעניג אלפאנס

— זאג מיר, וועט דער קעניג אלפאנס צוריק-קומען אויפן בענקעל?

— א העלפט יא.

— וואס הייסט א העלפט?

— קיין קעניג וועט ער שוין נישט זיין. אפשר אן אלפאנס...

אין שניאווער וואלד

— זעהען זי טאר, פרוי יאפצאק, איהנס קינד האט דאך שפינען אין די אויערען!

— ס'שאט נישט. דאס האב איך אליין אריינ-געלעגט די שפינען, כדי ס'זאלען קיין פליגען אריינ-קריכען.

אין א „יארסקע" רעסטאראן
דער קעלנער ווייסט נישט

גאסט (צום קעלנער): פאניע אבער, ווי אלט זעד-נען די פיש?

קעלנער: גענוי ווייס איך נישט. איך ארבייט דא ערשט צוויי וואכען.

דער גביר בעליידיגט זיך....

אין א הויז איז אויסגעפיהרט געווארען א גנבה. דערוויסענדיג זיך פון דעם איינברוך, האט זיך א רייכער לאקאטאר געבייזערט:

— אזא געמיינע באנדע. וואס הייסט מ'פיהרט אויס אן איינברוך ביי אזא פערטאק און מיך לאזט מען אורחק, פאר וועמען האלטען זיי מיך. די פענ-טאקעס?...

געבילדעטע

די מוטער א קרויטאווע גביר'טע, שמועלט פאר איהר טעכטערל:

— דאס איז מיין טעכטערל לילקע. זי לערנט שוין אין דער שולע אלגעברע. לילקעלע, זאג נאר ווי זאגט מען „גוט מארגען" אויף אלגעבריש?...

גראף קאלי.

אזוי זאגט גראף קאלי!...

אזוי זאגט גראף קאלי דער לאדזער פאעט,
ענדעקעס, פערקוקט זיך אויף שפאניען און זעהט,
זי קען פאר א מוסטער אייך דינען גאנץ שעהן,
ווי זעהט אוים א לאנד, וואס פון יודען ריין איז ריין . . .

* * *

ס'האט די קעניגין איזאבעלא
און דער קעניג פערדינאנד
נאך צוריק מיט פיר הונדערט יאהרען
זיי פערטריבען פונם לאנד...

היטלעריזם?... אך חלילה,
ס'איז געוועזען נישט מאדערן...
גוטע, עכטע משומדים
פלעגט מען שעצען, פלעגט מען
עהרען . . .

פון קיין „נירענבערג געזעצען"
האט מען נישט געוואוסט אוודאי
אין מאדריד, אין בארצעלאניע
אין סעווילע, אין גראנאדע . . .

פרום געווען איז איזאבעלא
און געהאט א הארץ פון גאלד
רעטען יודישע נשמות
האט זיך נעביך. איהר פערוואלט...

זיי פערזארגען מיט גן - עדן
און מיט אלע גוטע זאכען . . .
נאר איהר ווייסט דאך... מיט א יודען
איז דאך טאקע נישט צו מאכען...

ס'איז דער יוד א גרויסער עקשן

פאלגט נישט יענע, וואס איהם ליבען
און דערפאר מיט שפאט און שאנדע
האט מען איהם פון לאנד פערטריבען.

* * *

וואס עס טוט זיך איצט אין שפאניען
האט איהר דאך מסתם געלעזען . . .
נאך אזעלכע ברידער - קאמפען
אויף דער וועלט איז נישט געוועזען...

אין דעם לאנד פון סערענאדעס
הערט מען קרעכצען אנשטאט לידער
וואו א שטאט דארט איז א שלאכט-
פעלד,
וואו עס קעמפען אייגענע ברידער.

אויף די בלוטיגע פאשיסטען
א רחמנות איז א גרויסער
און זיי שעלטען איזאבעלען
און אויך פערדינאנד דעם קייסער.

גוואלד, די יודען איצט אין שפאניען
האבען וואלט מען גאר בעדארפען
ס'פעהלט א „שעיר לעזאזל"
אויף וועמענען די שולד צו ווארפען...

—*※*—

וואס פארא אויפגאבען
האט דער יוד. וועלט קאנגרעס

פארן אפפאהרען פון די לאדזער דעלעגאטען צום יודישען וועלט-קאנגרעס, איז די היינטיגע וואך פארגעקומען א קאנפערענץ מיט פארשטעהער פון א גאנצע רייה יודישע ארגאניזאציעס און פער-איינען. די פארטרעטער האבען זיך ארויסגעזאגט מיט וואס דער קאנגרעס דארף זיך פערנעהמען. מיר געבען איבער וואס יעדער פארטרעטער האט גע-זאגט:

רומקאווסקי:

דער יודישער וועלט - קאנגרעס, פארשטעהט איהר מיך, דארף זיך פערנעהמען אויסשליסליך מיט דער יתומים - פראגע. דאס איז, פארשטעהט איהר מיך, א גרויסע אויפגאבע, מיין קאנקורענט מענדעל רייכענבאך איז אויך מיט מיר מסכים.

לייביש ראזענבערג:

די איינציגע אויפגאבע פון יוד. וועלט-קאנגרעס איז — דאס יודישע קליינהענדלערטום. ווארום פון די גרויסהענדלער ווערען מיטעלע סוחרים, און פון די מיטעלע — קליינהענדלער. פיאטר בארי זאגט אויך אזוי.

ראובן האפמאן:

איך האלט, אז די עיקר אויפגאבע פון קאנגרעס איז — דאס יודישע האנדווערקערטום. אין דעם פאל איז אדוואקאט ווייצמאן אויך מיט מיר מסכים.

פרעזעס יעקב שטערן:

איך האלט, אז אין דער ערשטער רייה, דארף דער יודישער וועלט-קאנגרעס זיך בעמיהען צו שאפען א פאנד פאר „לינת הצדק", ווארום דאס איז די איינציגע יודישע געזעלשאפט, וואס „שלאפט נישט" און איז אייביג „וואך", אפילו בייטאג.

דיר. אבראמאוויטש:

דער יוד. וועלט - קאנגרעס דארף שאפען א באנק. דער עיקר איז געלד, אז ס'וועט זיין געלד, וועט מען לאכען פון דער וועלט.

אנצוהערעניש

פרוי (צום מאן): דו ווייסט הערמאן, ס'זענען דא מאמענטען ווען איך וואלט געוואלט זיין א מאן.

מאן: ווען?

פרוי: ווען מיר געהען בײדע פערביי א יובעליר געשעפט. אך ווי אנגענעהם דאס מוז זיין פאר א מאן ווען ער קויפט דער פרוי א שעהן בריליאנטען פינגערל.

פיניעלע מזיק
גיט לשון

כאשוין די וואך וואטער גיגאט א קרענקניש כ'בין אזוי אפגיריקט, אז דעיר טאוול נעמט מיעך.

צ'ווייסץ ציליב ווערמע? ציליב שעפסלין. עיער איז דעך א טארער יאט, דעיער שעפסל רויטהאלץ, כ'האלט פין עיעם וואל עיער קען לייגן א לאטע, עיער קען פאפורן א שאליף א ליעווע שערפ מיט א „קנאק אעס". עיער קען פאריקן א „פאד ברודעק", אז יענער זאל זע-יען זאנע אלע עלטער בובעס אין גניידעם. דע-פאר אב איעך עיעם ליב ס'לעיבן.

נאר די וואך אט עיער מיער אונגיטין א קא-וואל, עב איעך עיעם דועם ניש שענקן. צ'ווייסץ וואעס אינדזער שעפסל אט גיטיע? עיער איז דעך גיפורן אף דעיער לאמפיאדע קא בלין.

עץ ווייסט וואעס דועם איז א לאמפיאדע? עץ ווייסט ניש? איעך וויים אכיט ניש. כ'ווייס נאר, אז קא בלין זענע גיקימע די קינצענמא-כערם פין דעיער גאנצע וועלט. מ'לויפט מי-שיגינערוואס, מ'קלעטעט אף די גלאכע ווענט, מ'שפרינגט איבער פלעטער, מ'הייבט גיוועכ-טער, מ'בראכט אזינע פרענטן, מ'גייט וואלקים, מ'שפילט באלים, מ'האפסט אין וואסער אראן, יעידער לאפסידראק וואזט זאן מישיגינע קינץ — דועם הייסט א לאמפיאדע!

צינעישטן אט שעפסל ניש גיוואלט פורן קא בלין. צין סאף אט עיער זעך איבערלייגט אין איז אכיט גיפורן צי די דאטשן אנ'אימגליק זאל אף זיי קימע.

כ'זוג ענק, זאט כאב גילייענט אין פאליקס-בלאט, אז אינדזער שעפסל איז גיפורן קא בלין, גיי איעך ארים א צעקארקיוויטער, ס'בליט קאכט אין מיער. כ'בין אזוי אפגיריקט, אז דעיער טאוול נעמט מיעך.

צ'העירט, ווען איעך וואלט גיגאט אף די צועס, וואלט איעך נאך האנט אוועקגיפורן קא בלין, וואלט אפגיזיעכט שעפסלין, אין וואלט צי עיעם אזוי גיזוגט:

— שעפסל, ביסט מישיגע גיווארן? שוין פאק אן דאנע מינאטקים אין היידא אהיים קא ווארשע! טאמער בלאבסט די דו אין בלין מיט די ז'אטשן נאך איין מיניט, עב איעך דיר וואזן וואעס איעך, פיניעלע קען. נאר וואעס קימט אראעס, אז איעך אב ניש אף די צועס, אין גיין קא בלין אב איעך ניש קא קויעך.

ני, וואעס זוגט עץ צי אינדזער שעפסלן? זאך אזוי גיזינט זאן אין לעבן ווי דועם עט עיעם ניש זאן גישענקט.

דערוואל אצץ מיער א גיטן שאבים אין זאצץ מיער גיזינט.

פאליטיק אויפן שארף פון שווערד
פון א. איטקין

אויפן סאמע רעכטען פראנט
פון פאליטישען האריזאנט,
פיהלט מען א שרעקליכען סוואנר,
פון די צוויי בראנד - פייער,
וועלכע קאנען אונז קאסטען זעהר טייער,
ערשטען, די שפאנישע בירגער-קריג,
וועלכע איז ווי א בייזע זלידנע פליג,
רייסט און בייסט, זאגט נישט גענוג,
אויך יעקעס פלענער לגבי די סלאוואקען,
די בײדע, קאנען ר' שלומ'ען אזוי צוהאקען,
אז זיינע שווארצע בײנדלעך זאלען קאאקען,
ווייל ר' יעקע מיט ר' וולאך,
לערנען פסדר שבת און וואך,
די סדרה „כי תצא למלחמה,"
און לעכצען נאך רעוואנש און נקמה,
שטיצען די דארטיגע שפאניער פאשיסטען,
מיט טאט און ראט, נאר צו בעזיגען די סאציאליסטען,
אויך פראנקרייך מיט די סאוויעטען,
לאזען זיך שטארק נישט בעטען,
און שטיצען דער דארטיגער רעגירונג מיט וואס
זיי קענען,
און דערפון קאן זיך דער פייער אזוי צוברענען,
סזאל ווערען ווידער אויף דער וועלט „א קטב מרירי"
מיט א שרעקליכע יאפאנישע כאראקירי,

די 5-טע
זי בעסטע

מיין ערשט ווייבעל איז געווען,
א מחיה אוש צו זאגען,
איז זי אבער קראנק געווארען,
און האט באלד זיך אפגעטראגען....

לאנג האב איך נישט געקלערט.
און א צווייטע זיך גענומען,
איז אבער באלד די צייט,
אויך אויף איהר געקומען...

עס קומט צו מיר באלד א שדכן,
מיט א „בשורה" א גוטע,
עס איז קוים אוועק די שלשים,
האב איך שוין געהאט א דריטע....

די דריטע איז אבער געווען,
איינע פון יענע פייגעל...
און זי האט צו ישרען איינעם,
געוווינקען מיט דעם אייגעל...

האב איך דאך מיט איהר,
נישט געהאט קיין לעבען,
האב איך נישט לאנג געטראכט,
און איהר א גט געגעבען.

באלד איז מיר אומגעריכט,
א פירטע צוגעשוואומען,
ווי זי שטעהט און ווי זי געהט,
האב איך זי גענומען.

איז אבער נישט געווען בעשערט,
צו לעבען מיט איהר אין פריידען,
איצטער טו: איהר נשמה רוהען
אין ליכטיגען גן־עדן.

איצטער, זיסער טאטע אין הימעל,
בעט איך ביי דיר א תפילה,
בעשיץ מיך פון די אלטע שלעק,
און שיק מיר צו א יונגע בתולה...

אויך די פראגע פון טשעכאסלאוואקיען געהט נישט
צו-פוס,
ס'איז פארן וועלט-פרידען א הארטער נוס,
יעקע וויל דאך ווערען טשעכאסלאוואקיענס אפוטרופוס
און דאס קאן געווים ברענגען טויטע גאנצע קופעס,
זעהט איהר, ווען די אנהענגער פון שוואכען שלום,
זאל זיך איינגעבען אויפן וואהר, נישט אין חלום,
צו בעזיגען דעם גרויסען, שרעקליכען געפאהר,
דאן, גיב איך זיי באלד א גרויסען „יישר כוח"
דערפאר,
ווייל דאס וועט טאקע זיין א קונסט-שטיק,
צוראטעווען די וועלט פון גרעסטען אומגליק,
יא, רבותי! מיר ברויכען רחמים פון הימעל,
אז מיר זאלען קענען בענשען די ברכה „הגומל",
אויף דעם, וואס מיר זענען ארוים פון סכנות,
און מיר מעגען בנאמנות
בעציטען פאסטען א תענית,
און בעטען ס'זאל בלייבען ביים אלטען,
אז ר' שלום זאל זיך ביים לעבען דערהאלטען,
ווייל דער שווארצער פאשיזם,
האט זיך שטארק פערמאסטען אויפן סאציאליזם,
און דער שטרייט געהט,
אויף לעבען און טויט,
און כאטש איך בין דאך דער גרויסער דיפלאמאט,
דאך וויפיל איך זוך, געפין איך קיין ראט,
און איך זאל אזוי נישט וויסען פון קיין שלעכטען
חלום,
אפשר ווייסט איהר, א מעדיצין פאר ר' שלום?

עיקר שכחתי:

רבותי! ליבע לעזער, יודישע קינדער,
זאל אייך נישט אויפעסען דער וואונדער,
וואס איך בין איצט פעסימיסטיש געשטימט
און לא עליכם, גאר היפש פערקרימט,
דאס איז, ווייל די פאליטיק הארורה,
וועלכע געהט נישט כשורה,
האט מיך פשוט, לא עליכם, צודרעהט,
אזוי ווי יענער חזן, וואס „יכול'ט" נישט און ראך,
ער געהט,
און מאכט זיך נאריש ביים עמוד...
נו, זייט מיר געזונד און האט א גליקליכען תמיד.

—*※*—

דאס קלוגע מירעלע

מוטער (צום קינד): מיחעלע, פארוואס עסט דו נישט ס'ברויט מיט דער קאנפיטור, נאר לעקסט צו ערשט אראפ די קאנפיטור?

קינד: די מאמעשי האט דאך מיך געלערנט, אז א מענש קאן נישט טון צוויי מלאכות מיט איינמאל.

קליינע אנאנסע
א פרעזעס ווערט געזוכט

א היגער וואהל-קלוב זוכט

א פרעזעס

מיט א קאפיטאל פון 200 זל. צו דעקען די אויס-גאבען פאר תרוקזאכען, פראפאגאנדע און אנדערע דראבנאסטקעס.

איבערצוגעבען

פון אזוינארט איבערצוגעבען

די פר נצויזיש-איטאליענישע
פריינדשאפט

ווענען אינפארמאציעס זיך צו ווענדען
רוים, מוסאליני.

ה. אקערמאן

ער און זיינע פרויען

ראמאן פון יודישען לעבען

קאַפּיטעל 1

שטיל און רוהיג איז זיך דאָס שטעטעלע ליפּנע געשטאַנען ביי דער רוסיש־עסטרייכישער גרעניץ און האָט הנאה געהאַט פון גאָט'ס ליכטיגער וועלט.

אַ חוץ דער טאַמאָזשנע האָט דאָס שטעטעלע גאָרנישט פֿערמאָגט אַזוינס, מיט וואָס עס זאָל זיך אויסצייכענען פון די שכנישע שטעטלעך אַרום און וואָס זאָל איהר נאָמען בעריהמט מאַכען אויף דער וועלט.

דאָס שטעטעלע איז געשטאַנען ביי אַ לויפֿענדיג טייכעל, וואָס מען פֿלעגט רופֿען דייטשקע, און דאָס טייכעל האָט געדינט דער רוסישער מדינה און דעם עסטרייכישען קעניגרייך פֿאַר אַ גרעניץ, און די ליפּנער יודען און יודענעס זיי זאָלען האָבען וואוהין אַריינצוואַרפֿען זייערע עברות צו תשליך.

שטיל האָט דאָס טייכעל געמורמעלט און פֿלעגט פֿערוויגען דאָס שטעטעלע אין אַ זיסען, רוהיגען שלאָף.

דאָס שטעטעלע איז זעהר זעלטען אויפֿגע־טרייסעלט געוואָרען פון פלוצימדיגע געשעהענישען. אַמאָל ביי אַ שרפֿה, אָדער ווען די וואַך אויף דער גרעניץ האָט געכאַפּט אַן „אַריבערגעהער“ און האָט איהם געבראַכט צו פֿיהרען אין דער טאַמאָזשנע. דאַן פֿלעגט זיך ליפּנע יאָ אַנ־וועל אַ רודער טון און זיך אויסטשוכען פון שלאָף.

דער רב מיט נאָך אַ פּאָר שעהנע בעלי־בתים פֿלעגען שוין אַרומגעהן איבער די הייזער און זאַמ־לען נדבות אויסצולייזען דעם געפֿאַנגענעם פון גוי'אישע הענד.

אָבער איינמאָל אין אַ שעהנעם זומערדיגען טאָג האָט זיך אין דעם קליינעם און שטילען שטע־טעלע ליפּנע אָנגעהויבען קאָכען ווי אין אַ קעסעל.

וואָס איז געשעהן?

יאָסעל איצי מאיר'ס איז יענעם טאָג אַרי־בערגעגאַנגען די טאַמאָזשנע און ער איז נעלם גע־וואָרען. יאָסעל איז געווען אַ פּריקאַזשטשיק אין אַ מעהל־קראָם און אַזוי ווי די מעהרסטע קונים ביי זיין באַלעבאָס זענען געווען די גרעניץ־בעאַמטע פון דער עסטרייכישער זייט, פֿלעגט יאָסעל'ס באַלעבאָס איהם יעדען דינסטאָג אַריבערשיקען דעם גרעניץ איינצומאָהנען די חובות. אַזוי איז דאָס געווען פֿאַר כמה יאָהרען. וואָך איין, וואָך אויס. יעדען דינסטאָג פֿלעגט יאָסעל אַרום צעהן אַ זייגער אינדערפֿריה אַריבערגעהן קיין אָקנע (אַזוי האָט דאָס שטעטעלע אויף יענער זייט געהייסען) און אַרום איינס־צוויי אַ זייגער פֿלעגט ער זיך צוריק אומקעהרען צו זיין באַלעבאָס אין קראָם מיט אַ פּאָר הונדערט איינגעמאָהנטע גילדען.

יענעם טאָג אָבער האָט דער זייגער אויף דער טאַמאָזשנע געקלונגען איינס, און צוויי און דריי — וואָס דאַן האָט מען שוין פֿערמאַכט די גרעניץ — און יאָסעל איז נישט צוריקגעקומען.

זינט יאָסעל האָט געדינט ביי זיין באַלעבאָס און ער פֿלעגט אַריבערגעהן די גרעניץ, האָט זיך נאָך קיינמאָל נישט געמאַכט, אַז יאָסעל זאָל נישט צוריקקומען אין צייט.

זיין באַלעבאָס איז געוואָרען אומרוהיג און האָט גענומען איבערטראַכטען. יאָסעל האָט געדאַרפֿט אָנקומען מיט געלד, איז וועד ווייסט, האָט זיין באַלעבאָס, זעליג דער מוטשניק, איבערגעטראַכט, וואָס פֿאַר אַ סיבה עס האָט מיט איהם געקענט אין וועג טרעפֿען...

ווען עס איז אַריבער נאָך אַ פּאָר שעה און יאָסעל האָט זיך טאַקע נאָך אַלץ נישט געוויזען, האָט די אומרוהיגקייט דעם באַלעבאָס זיינעם אַרויס געטריבען פון קראָם און ער איז אַוועק צו יאָסעל'ס עלטערן אין הויז אַריין געוואויר ווערען, אפשר ווייסען זיי, וואָס עס האָט פּאַסירט מיט זייער זוהן.

ווען זעליג דער מוטשניק האָט געזאָגט יאָסעל'ס עלטערן, וואָס עס האָט איהם געבראַכט צו זיי אין הויז אַריין, האָבען זיי זיך זעהר דערשראָקען און אַלע צוזאַמען זענען זיי אַוועקגעלאָפֿען צו דער טאַמאָזשנע פֿרעגען ביים נאַטשעלניק, צי יאָסעל האָט אַריינגעגעבען זיין צעטעל.

(אַ צעטעל האָט געהייסען אַן ערלויבעניש אַרי־בערצוגעהן די גרעניץ און יעדעס מאָל, ווען איינער איז צוריקגעקומען פון דער עסטרייכישער זייט האָט ער דעם צעטעל געדאַרפֿט איבערלאָזען אין דער טאַמאָזשנע, ביז ער וועט דאַרפֿען דאָס צווייטע מאָל אַריבערגעהן די גרעניץ).

ווען יאָסעל'ס טאַטע־מאַמע זענען אין דער טאַמאָזשנע געוואויר געוואָרען, אַז זייער זוהן האָט נישט אַריינגעגעבען זיין צעטעל, האָבען זיך דיי־ערע הערצער פון קלעמעניש שיעור נישט אָפּגעריסען.

— וואָס זאָל עס זיין, פֿייוועל? — האָט יאָ־סעל'ס מוטער אַ דערשראָקענע געפֿרעגט ביי איהר מאַן, ווי ער וואָלט יאָ געוואוסט, וואָס עס איז מיט יאָסלען געשעהן, און זי האָט אָנגעהויבען גע־וואַלדעווען אויף אַ קול:

— אַ יועהטאָג איז אונז געשעהן אַ גרויסע, אַ בראָך איז אונז, וואָס האָט געטראָפֿען מיט אונ־זער זוהן?

— שאַ, יודענע, שאַ — האָט איהר מאַן מיט אַ געמאַכטער רוהיגקייט זי גענומען בערוהיגען. — עס איז מיט איהם חלילה גאָרנישט געשעהן... ער וועט זיך, אם ירצה השם, אומקעהרען געזונ־טערהייט...

אָבער אַליין האָט יאָסעל'ס פֿאָטער געציטערט ווי אַ בלאַט אין ווינט און עס האָט איהם פֿאַר שרעק געקלאַפּט אַ צאָהן אין אַ צאָהן...

— איך וועל זיך אַ מעשה אָנטון — האָט יאָסעל'ס מוטער געשריגען. — עפּעס אַן־אומגליק האָט פּאַסירט. עפּעס בייז איז געשעהן. מיין האַרץ זאָגט מיר, אַז עפּעס האָט געטראָפֿען מיט אונ־זער זוהן...

איהרע קולות און געשרייען האָבען זיך גע־טראָגען ביזן זיבעטען הימעל און מענשען האָ־בען זיך אָנגעהויבען צוזאַמענצולויפֿען צו דער טאַמאַזשנע.

ווען יאָסעל'ס עלטערן זענען דערשלאָגענע צו־ריקגעגאַנגען פון דער טאַמאָזשנע, האָבען שוין אין שטעטעל געברענט לאָמפּען און די לבנה איז אין הימעל אויפֿגעגאַנגען אַ קלאָרע און ווייסע, ווי זי וואָלט אויך פון עפּעס געווען דערשראָקען און פֿערוואָרגט...

יענעם אויפֿדערנאַכט האָט גאַנץ ליפּנע, קליין און גרויס, יונג און אַלט, מאַנסבילן און ווייבער, זיך אַ לאָז געטון אין דער קירזשנערשער גאַס צו יאָסעלס עלטערן אין הויז אַריין געוואויר צו ווע־רען עפּעס נייעס וועגען זייער זוהן.

אַלע, אַלע האָבען זיך אַ לאָז געטון אויף דער קירזשנערשער גאַס. נאָר איין מענש איז געווען איז ליפּנע, וואָס כאָטש דאָס האַרץ זיינס האָט זיך געריסען אין הויז אַריין צו יאָסעל'ס עלטערן גע־וואויר צו ווערען עפּעס וועגען יאָסל'ען, איז דאָך נישט געגאַנגען צו זיי.

און דאָס איז געווען סערקע דעם שוחט'ס, וועלכע האָט בעהאַלטענערהייט געשפּילט אַ ליבע מיט יאָסל'ען.

יאָסעל, וועלכער איז דעם טאָג פֿערלוירען גע־גאַנגען, איז געווען אַ גראָטענער בחור, אַ הויכער, אַ ברייטער מיט אַ קוטשעראַווען קאָפּ פעך־שוואַרצע האָר, וואָס האָבען איהם עהנליך געמאַכט אויף אַ ציגיינער. דערצו האָט ער געקענט אַ ביסעל רו־סיש און דייטש, וואָס דורך דעם האָט ער גאָר געפֿונען חן אין די אויגען ביי די ליפּנער מיידלעך, און צו די אַלע אויסגערעכענטע מעלות איז ער נאָך דערצו געווען אַ פֿערדינער. ער האָט ביי זיין באַלעבאָס פֿערדינט זיבען קערבלעך אַ וואָך מיט עסען און פֿאַר אַ בחור אין ליפּנע האָט דאָס גע־הייסען גרויסע שכירות.

יאָסעל איז ביי זיינע עלטערן געווען דער איינציגער פּרנסה־געבער אין דער משפּחה. זיין פֿאָטער איז געווען אַ קראַנקער יוד, אַ פֿאַרבער, וואָס האָט צוליב שוואַכקייט שוין לאַנג געהאַט אַוועקגעלייגט זיין פֿאַך.

יאָסעל האָט מיט סערקען געפֿיהרט אַ שטילע ליבע, פֿון וועלכער קיינער אין שטעטעל האָט נישט געוואוסט, אָבער חתונה האָבען מיט איהר האָט ער דערווייל נישט געקאָנט איבער צוויי טעמים:

ערשטענס דערפֿאַר, וואָס ער איז נאָך נישט געהאַט געשטאַנען צום פּריזיו און האָט זיך נאָך נישט געהאַט „צערעכענט“ מיט פֿאָניען און צווייטענס האָט ער דאָך בעדאַרפֿט פֿערזאָרגען זיינע עלטערן מיט אַ יונגערן ברודער פון זיך, אַ גע־שטראָפֿטע פון גאָט, אַ קאַליקע, און ער האָט זיי נישט געקענט לאָזען ווי אויפֿ'ן וואַסער...

סערקע, ווידער, האָט נישט געקענט אַרויס־קומען אָפֿען מיט איהר ליבע צו יאָסלען דערפֿאַר, ווייל איר פֿאָטער איז נישט אָנגעשטאַנען דער שידוך.

ער, סערקע'ס פֿאָטער, איז געווען דער שטע־טעלשער שוחט, אַ תלמיד־חכם, אַ בכבוד'ער יוד, אַ הדרת פּנים, און ער האָט געוואָלט האָבען אַן־איידעם ווי גלייכען, ער זאָל זיין אַ לערנער.

ווען סערקע איז אַלט געווען עלף יאָהר איז זי געבליבען אַ יתומה. איהר מוטער איז אין אַ זומערדיגען טאָג זיך אַוועקגעגאַנגען באָדען אין ליפּנער טייך און האָט זיך דערטרונקען. אין אַ יאָהר אַרום נאָך זיין ווייב'ס טויט האָט דער שוחט נאָכאַמאָל חתונה געהאַט און ער האָט אַריינגע־נומען אַ שטיפֿמאַמע פֿאַר סערקען; און די שטיפֿ־מאַמע איז נישט געווען בעסער ווי דאָס רוב שטיפֿ־מאַמעס זענען, און פֿאַר סערקען האָט זיך זינט דאַן אָנגעהויבען אַ לאַנגע קייט פון פּייניגונגען און יסורים.

סערקע'ס שטיפֿמוטער האָט געהאַט אַ טעכ־טערל פון איהר ערשטען מאַן, א יונגערע פון סערקע'ן, און ווי נאָר זי מיט איהר טעכטערל האָבן אַריבערגעטראָטן די שוועל פון ש'חטס הויז האָט זיך פֿאַר סערקע'ן אָנגעהויבען דער גיהנום.

ווי פּרעה מיט די יודען אין מצרים, אַזוי האָט די שטיפֿמוטער מיט סערקע'ן פֿעראַקערט און פֿערווייעט און זי האָט זי נישט געלאָזט אויפֿ־הויבען דעם קאָפּ.

און ווי די מוטער, אַזוי איז געווען די טאָכטער.

דער שטיפֿמוטער'ס מיידעלע פֿלעגט זיך מיט סערקע'ן שטענדיג קריגען און שלאָגען און סער־קע פֿלעגט דורך איהר אַרומגיין שטענדיג מיט בלויע צייכענס אויפֿ'ן לייב, אַזוי קנייפּען פֿלעגט איהר דאָס מיידעלע. אָבער דער סוף איז געווען אַז סערקע איז שטענדיג געבליבען די שולדיגע אין אַלע צרות...

דער שוחט פֿלעגט זעהן ווי זיין בת יחידה'קע ליידט. ער האָט אָבער נישט געוואָלט מאַכען קיין לייטישע געלעכטער, פֿלעגט ער צוקוקען צו אַלץ און שווייגען און פֿון וועהטאָג פֿלעגט איהם צו־צוגעהן זיין האַרץ...

און וואָס עלטער סערקע איז געוואָרען, אַלץ גרעסערע צרות האָט זי זיך געהאַט אויסצושטעהן. און זי האָט עס פֿאַר קיינעם נישט דערצעהלט, נאָר פֿון איין מענשען האָט זי עס נישט בעהאַלטען — פֿון יאָסלען.

יעדען טאָג, אַז זי האָט זיך געטראָפֿען מיט יאָסלען פֿלעגט זי אויסגיסען פֿאַר איהם איהר ביטער האַרץ. יאָסעל פֿלעגט זי טרייסטען אין א הרע צרות און ער פֿלעגט איהר שטענדיג זאָגען:

— וואַרט, סערקע, לאָמיך נאָר עלטער ווערען און וועהלען אַמענש, וועל איך דיך נעמען און מיט דיר אנטלויפֿען ערגעץ, ווייט, ווייט, אין דער וועלט אַריין...

שפּעטער ווען זיי זענען עלטער געוואָרען, האָבען זיי די ליבע זייערע געמוזט פֿיהרען אין געהיים.

סערקע איז נאָך קיין פֿולע זעכצעהן יאָהר נישט אַלט געווען, ווען מ'האָט שוין מיט איהר געוואָלט אַ שידוך טון.

איהר שטיפֿמוטער האָט זי געוואָלט פֿערקנסן דערפֿאַר, וואָס זי האָט געהאַט אַ יונגערע טאָכ־טער און זי האָט איהר געוואָלט פֿריי מאַכען דעם וועג, און דער פֿאָטער איהרער האָט מיט איהר געוואָלט אַ שידוך טון און זי חתונה מאַכען, ער־שטענס, דערפֿאַר וואָס ער האָט געוואָלט אין איהר דערלעבען נחת, און צווייטענס, דערפֿאַר, וואָס ער האָט געוואָלט עס זאָל שוין נעמען אַ סוף צו די קריגערייען אין הויז צווישען סערקען מיט איהר שטיפֿמאַמען.

— טאָכטערשי מיינע — האָט זיך ביי סערקען דער פֿאָטער געבעטען — ביזט שוין, קיין עין הרע אַ מיידעל באַלד זעכצעהן יאָהר און עס איז שוין צייט אַ טראַכט צו טון וועגען אַ תכלית! וואָלט די מאַמע עליה השלום, געלעבט, וואָלטען מיר שוין לאַנג דיך חתונה געמאַכט. האָט דאָך אָבער גאָט אַנדערש געוואָלט, ווער־זשע אַ כלה און האָב חתונה און אַנ'עק זאָל נעמען צו די צרות... איך ווייס נישט ווער עס איז גערעכט, דו צי מיין שטיפֿ־מוטער, אָבער איך קאָן שוין אַזוי לאַנג נישט צו־זעהן ווי איהר קריגט זיך אַרום... פֿאָלג מיך, סער־קעניו, און האָב חתונה...

אַזוי פֿלעגט סערקע'ס פֿאָטער צו איהר טענה'ן און דערביי פֿלעגען איהם די אויגען זיינע פֿער־לאָפֿען ווערען מיט טרערען און סערקע האָט איהם אַלע מאָל דערויף געענטפֿערט:

— זאָרג זיך נישט, טאַטע... זאָרג זיך נישט... איך וועל נישט פֿערזיצען קיין אַלטע מויד.

דער שוחט האָט עפּעס יאָ געוואוסט, אַז זיין טעכטערל מיט'ן פֿאַרבער'ס בנ'אַק (ווי ער פֿלעגט איהם. רופֿען) זענען שטיקלעך שמעלקעס, אָבער ערנסט האָט ער דאָס קיינמאָל נישט גענומען און סערקע האָט נישט געהאַט דעם מוט אַרויסצוקומען אָפֿען מיט איהר ליבע צו יאָסלען...

יאָסעל האָט אין שטעטעל געשמ'ט פֿאַר אַנ־אַפּיקורס. אויף וועמען מען פֿלעגט זאָגען, אַז ער עסט טריפֿה'ס און ער רויכערט אום שבת און ד'טוט נאָך זאַכן, וואָס אַ פֿרומער יוד טוט נישט.

אָבער צווישען סערקע'ן מיט יאָסלען איז גע־ווען געהיים אָפּגעמאַכט, אַז זייער ליבע איז אַ ליבע פון גאָט, און וואָס פֿאַר אַ שטיינער און דערנער זיי זאָלען נישט בעגעגענען אין וועג, וועט זיי דאָך קיינער, אַ חוץ דער טויט, נישט קאָנען צעשיידען...

און דאָ פּלוצים איז יאָסעל נעלם געוואָרען און איז נישטאָ!...

ווען סערקע האָט דערהערט די נייעס, איז ווי אַ דונער וואָלט איהר געווען דערשלאָגען. זי האָט פּלוצים דערפֿיהלט אַ שווערקייט אין איהר קערפּער און ווי די פֿיס איהרע וואָלטען זיך איהר אונטער־געהאַקט... אַלע בליטען זענען איהר געקומען אין פּנים אַריי ווי אויף צו להכעיס. זי האָט זיך פֿאַר די אַרומיגע אין הויז, פֿאַר איהר פֿאָטער, פֿאַר איהר שטיפֿמוטער, פֿאַר איהר שטיפֿשוועסטער געוואָלט אויסהיטען, מען זאָל אויף איהר גאָרנישט דערקענען און וואָס אַמאָל האָט זי געפֿיהלט, ווערט איהר פּנים רויטער און רויטער...

זי האָט זיך געכאַפּט צו פֿערשידענע ארבייטען אין הויז, צו צעשטרייען זיך אַביסעל, אָבער זי האָט זיך קוים געהאַלטען אויף די פֿיס און אַלעמאָל האָט זי זיך ווי אומיסטען אָנגעשלאָגען אָן עפּעס.

עס זענען געקומען אין הויז אַריין אַ פּאָר מענשען שכנטע עופֿות און סערקע האָט זיך צוגע־הערט צו יעדען וואָרט, וואָס זיי האָבען גערעדט, מיט דער האָפֿנונג, אַז אפשר וועט איהר געלינגען אויפֿצוכאַפּען עפּעס נייעס וועגען יאָסלען. און סער־קע האָט דערהערט, וואָס צוויי דינסט־מיידלעך האָבען צווישען זיך גערעדט.

איין דינסטמיידעל האָט זיך אָנגערופֿען צו דער צווייטער:

— כאַנטשע, וואָס זאָגסטו עפּעס נישט צו יאָסלען?

— וואָס זאָל איך זאָגען? ער האָט צוגענומען ביי זיין באַלעבאָס געלד און איז אַנטלאָפֿען. און ווען מען פֿרעגט מיך — האָט זי צוגעגעבען — האָט ער גלייך געטון. יענער האָט גענוג געלד.

— מ'ווייסט נאָך נישט, צי ער איז אַנטלאָפֿען. אפשר איז גאָר מיט איהם אַן־אומגליק געשעהן?

— האָט זיך אריינגעמישט אַ יודענע אין געשפּרעך און זי האָט געגעבען איהר השערה, — מען הערט נישט איינמאָל — האָט די יודענע געזאָגט — אַז רויבער זאָלען איינעם באַפֿאַלען, ביי איהם צו־נעהמען דאָס געלד, און זאָלען איהם דערנאָך אריינ־וואַרפֿען אין וואַסער... ווי איז דאָס געשעהן מיט דעם פּריץ דעם באמן? האָט מען איהם דען נישט געפֿונען אויפֿ'ן דריטען טאָג אַ דערוואָרגענעם אין וועלדעל?

סערקע האָט דאָס אַלץ געהערט און זי האָט זיך אין יענעם מאָמענט געוואונשען, זי זאָל ליי־בערשט זיין טויט, איידער הערען אַזעלכע רייד...

וואו יאָסעל איז טאַקע אַהינגעקומען, האָט קיינער נישט געוואוסט.

נאָך אַ גאַנצען מעת לעת זיצען אין הויז, מיט איהרע פֿינסטערע געדאַנקען אַליין, איז סער־קע אַרויסגעגאַנגען אויף דער גאַס. זי האָט זיך אָנגעהויבען אַרומצודרעהען ביים הויז, וואו יאָסעל'ס טאַטע־מאַמע האָבען געוואוינט, מיט דער האָפֿענונג, עפּעס זיך צו דערוויסען פון יאָסלען. זי האָט זיך געהיט מען זאָל זי נישט בעמערקען, ווי זי דרייט זיך דאָרט אַרום. זי האָט זיך געשעמט און האָט מורא געהאַט, אַז מ'זאָל זי נישט חושד זיין, אַז זי דרעהט זיך דאָרט אומיסטען אַרום עפּעס גע־וואויר צו ווערען.

זי האָט זיך אַרומגעדרעהט איבער'ן קירזש־נערישען געסעל הין און צוריק אַ פּאָר מאָל און האָט זיך יעדעס מאָל אָפּגעשטעלט אנטקעגענאיבער דעם פֿאַרבער'ס הויז און האָט געכאַפּט אַ קוק, אפשר וועט זי דאָרט אימיצען דערזעהן.

סערקע האָט צו זיך אַליין גערעדט אין געדאַנק:

— נו, שטעל זיך שוין פֿאָר, אַז דו וועסט דערזעהן יאָסעל'ס פֿאָטער אָדער זיין מוטער, וועסט דו דען האָבען מוט זיי צו פֿרעגען וואָס עס הערט זיך מיט יאָסלען? וועסטו זיך דען נישט שעמען?

און אַנ'אינערליכע שטימע האָט אין איהר גע־ענטפֿערט: אודאי וועט זי זיי נישט וואַגען צו פֿרעגען. זי וועט זיך נישט אויסגעבען, אַז זי זאָרגט זיך וועגען יאָסלען.

דערווייל האָט די טיר ביים פֿאַרבער אין הויז נישט גערוהט, נאָר אַלע ווילע איז אימיצער אַנ־דערש אַהינצו געגאַנגען געוואויר ווערען, וואָס עס הערט זיך, און סערקע האָט שטאַרק מקנא געווען יעדען איינציגען, וועמען זי האָט געזעהן אַריינגעהן אין יענער שטוב.

אוי וואָלט סערקע אויך געוואָלט איצט זיין צווישען די מענשען אין יענעם הויז!!

שטעהענדיג אַזוי דערשלאָגען אנטקעגען דעם פֿאַרבער'ס הויז, האָט סערקע פּלוצים דערזעהן אַרויסקומען פון דאָרט יאָסעל'ס יונגערן ברודער, און סערקען האָט פון פֿרייד אַזש אַ ציה געטון ביים האַרץ.

— שייקע, וואָס הערט זיך עפּעס נייעס? — האָט איהם סערקע אָפּגעשטעלט, און האָט צו איהם ווייטער געזאָגט — קום מיר וועלען כאַפּען אַ שפּאַציר.

שייקע איז געווען אַ דערשלאָגענער, אַ האַל־בער תם מיט אַ האָרב אויף די פּלייצעס, מיט אויסגעשטאַרצטע אויגען, וואָס עס האָט זיך גע־קאָנט אויסדוכטען, אַז אָט פֿליהען זיי איהם אַרויס און אַז ער האָט גערעדט, איז דאָס קול זיינס געקומען ווי פון אַ פֿאַס.

— יאָ... יאָ... יאָ... נייעס... נייעס... נייעס.

— האָט איר שייקע מיט אַ הילצערנער שטים געענטפֿערט אויף גיך...

ווייטערדיגע פארטזעצונג פון ראמאן לייענט זונטאג אין „נייעם פאלקסבלאט“

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזשער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג, 7 י"ט מנחם אב תרצו

אויגוסט

זון-אויפגאנג 4.12

זון-אונטערגאנג 7.11

ליכט-צינדען: 7:04

אין טויטען סעזאן

פון אדוו. ע. שעסקין

דער חודש יולי און די ערשטע העלפט פון אויגוסט יוערען גערעכענט צו דעם אַזוי־גערופענעם „טויטען־סעזאָן", יוען אַלץ ,סיי אין דער פּאָליטיק, סיי אין האַנדעל יוי אויך אין פּריוואַטען לעבען איז שטיל. דאָס איז די צייט פון אַפּרוה, פון אור־לויבען — יעדער יואַרפט אַראָפּ פון זיך די לאַסט פון טעגליכען לעבען, טעגליכע זאָרגען און לעכצט נאָך אַביסעל גרינס, לופט און זון...

אָבער די דאָזיגע אידיליע זעהט נאָר אַזוי אויס אין דער טעאָריע — אין דער פּראַקטיק איז די דאָזיגער רוה, צו יועלכער מיר שטרעבען, נישט פעררהאַן אויך אין „טויטען־סעזאָן", הויפּטזעכליך יוען ס'האַנדעלט זיך וועגען דער אַזוי־גערופענער „שטייער־פליכט". דער פיסקאַלער אַפּאַראַט הערט קיינמאָל נישט אויף צו אַרבייטען, און די שטייער־אַמטען איז קיינמאָל נישט פעררהאַן קיין טויטער סעזאָן, דאָ איז שטענדיג אַ בעיועגונג, אַרבייט, „פּראָספּעריטי" אין די צייט פון יולי און אויגוסט איז געוועהנליך זעהר רייך מיט שטייער־איבערראַשונגען, נישט שטענדיג אָנגענעהמע און ליבע פאַר'ן צאָהלער.

און נישט נאָר דער אויספיהרונגס־אַפּאַראַט, די שטייער־אַמטען און פינאַנץ־אַמטען קענען נישט קיין אַפּרוה, ס'קען איהם אויך נישט דאָס פינאַנץ־מיניסטעריום. אין פערלויף פון דעם אַזוי־גערופענעם טויטען־סעזאָן זענען ערשינען אַ גאַנצע רייה ציר־קולאַרען פון אַ גאַר וויכטיגער בעדייטונג. אויך דער העכסטער אַדמיניסטראַטיווער טריבונאַל האָט אַרויסגעגעבען אַ רייה וויכטיגע דעציזיעס.

איך יועל זיך בעמיהען אין אַלגעמיינע שטריכען צו בעקענען דעם לעזער דערמיט, וואָס דער טויטען־סעזאָן האָט געבראַכט אויפ'ן שטייער־געביט.

קודם־כל האָט אַנ'אַקטועלע בעדייטונג דער צירקולאַר, וואָס איז נוגע דער אויסמעסטונג פון הכנסה־שטייער אויפ'ן יאָהר 1936.

דאָס פינאַנץ־מיניסטעריום בעאויפטראַגט קאַטעגאָריש צו שטיצען די אויסמעסטונג אויפ'ן פאַקטישען מאַטעריאַל. דערביי הייסט דאָס מיניסטעריום זעהר גענוי צו קאָמפּלעטירען די אויסמעסטונגס־מאַטעריאַלען, צוזאַמענאַרבייטען מיט די צאָהלער, פאַרשען די זעזנאַניעס און ביכער א.אַז.וו. וואָס שייך די נאַרמע פון דורכשניט ביכער הכנסה, דאַרף מען זיי אָנווענדען אַלס לעצט מיטעל ווען ס'פעהלען אַנדערע יסודות.

מיר ווייסען פון דער פּראַקטיק פון יאָהר 1935 ווי אַזוי עס זעהט אויס דאָס שטיצען זיך אויפ'ן פאַקטישען מאַטעריאַל און וואָס פאַר א בעדייטונג עס האָט די צוזאַמענאַרבייט מיט די צאָהלער. דאָס איז אַ צוזאַמענאַרבייט פון אַ שעפּס מיט א וואָלף, אויב מק'ע זיך אַזוי אויסדריקען, אַ צוזאַמענאַרבייט, וואָס בעשטעהט דערין, אַז דער צאָהלער, א צומישטער, אַ פערטויבטער, שרייבט אונטער אַלץ, אַבי זיך אַרויסצובעקומען פון שמייער־אַמט אויף דער פרייהייט. אויב ס'האַנדעלט זיך וועגען קאָמפּלעטירען די אויסמעסטונגס־מאַטעריאַלען און יועגען פאַרשען די זעזנאַניעס און ביכער, דאָמינירט דאָ די פרייע האַנד פון דער אויסמעסטונגס־מאַכט, יועלכע טוט אַלץ, וואָס זי וויל נאָר. די אויסמעסטונגסמאַכט האָט דערצו מיט־לען: לוסטראַציע פון די אונטערנעהמונגען און די מיינונג פון די עקספּערטען. דער צאָהלער איז כמעט הילפלאָז בנוגע אַזעלכע „דוזדום־קוילען" און כל־זמן ס'וועלען אָנגעווענדעט ווערען די דאָזיגע מעטאָדען איז שווער זיך צו טרייסטען מיט דער האָפנונג יועגען שטיצען די אויסמעסטונג אויף פאַקטישע מאַטעריאַלען.

די נאָרמע פון דורכשניטליכער הכנסה, יועלכע האָבען געהאַט אַ דאָמינירענדע בעדייטונג אין די פריהערדיגע יאָהרען, יועלען וואַהרשיינליך היי־יאָהר פערלירען זייער בעדייטונג. אָבער איך יויל נישט זאָגען, אַז דאָס בייטען די דאָזיגע נאָר מען פון הכנסה אויף די מיינונגען פון עקספּער־טען און לוסטראַציעס, זאָלען זיין לטובת דעם צאָהלער.

אויב ס'האַנדעלט זיך יועגען די צאָהלער, וועל־כע האָבען אין יאָהר 1935 געצאָהלט אַ ריטשאַלט פון אומזאַץ, קענען די סומען, יועלכע זענען פעסט־געשטעלט אַלס אומזאַץ נישט דינען אַלס יסוד פון פעסטשטעלען די הכנסה פון די צאָהלער אויפ'ן יאָהר 1935, וייל דער ריטשאַלט איז געווען בע־שטימט אויפ'ן יסוד פון די דורכשניטליכע אומזאַצן פון די פריהערדיגע יאָהרען. דער יסוד פאַר דער אויסמעסטונג דאַרף זיין דער אומזאַץ, יועלכער איז פאַקטיש דערגרייכט געוואָרען אין 1935 און איז אינדיוידועל פעסטגעשטעלט געוואָרען פאַר יעדען צאָהלער.

צום סוף שטעלט פעסט דער צירקולאַר פון פינאַנץ־מיניסטעריום אַלס לעצטען טערמין פון דער אויסמעסטונג דעם 30 סעפּטעמבער ה. י.

אַ צווייטער צירקולאַר, וועגען וועלכען ס'איז זיך כדאי אָפּצושטעלען, איז נוגע די הנחות פאַר הויז־בעזיצער.

די ביז־איצטיגע צירקולאַרען, יועלכע האָבען בעדעכטיגט די אויסמעסטונגס־מאַכט צו אַנולירען די פערלעגענע שטייערען פון אינבעיועגליכע גיטער אין פאַל יוען דאָס דירה־געלד איז קלענער געוואָרען מיט 20 פּראָצענט, זענען אָפּגעשאַפט געוואָרען. איצט קענען די פערלעגענע שטייערן פון אומבעיועגליכע גיטער אַנולירט יוערען אין דער אַלגעמיינער פּראָצעדור. וואָס ווערט פאַראויסגעזעהען דורך די שטייער־אָרדינאַציע. דאָס הייסט אין פאַלען, וועלכע זענען ווירטשאַפטליך בעגרינדעט אָדער פערדינט אויף א ספּעציעלער בעריקזיכטיגונג אַלס אַזאַ פאַר איי בעצוג צו שטייערען פון אומבעיועגליכע גיטער בעטראַכט דאָס פינאַנץ־מיניסטעריום דעם אַפּלוס פון דער הכנסה פון דעם הויז אין אַזאַ בעדייטענדער מאָס אַז אין בעצוג צו די דאָזיגע הכנסות, וואָלט די שטייער נישט געשטאַנען אין קיין שום פּראָפּאָרציע צו די פּראָצעדור, וועלכע ווערט בעאַ'יפטראַגט דורך דעם דאָזיגען צירקולאַר, איז מעהר קאָמפּליצירט ,ווי די פריהערדיגע. דער הויז־בעזיצער וועט מוזען אָנווענדען פיל בעמיהונגען און אַר־בייט, כדי צו געניסען פון דער פּריווילעגיע פון דאָזיגען צירקולאַר. די גוטע זייט פון צירקולאַר איז דאָס, וואָס די שטייער־מאַכט איז נישט געבונדען מיט קיין מאַטעמאַטישער אויסרעכנונג פון דעם היוק.

שרייבענדיג יועגען שטייער אויף אומבעיועגליכע גיטער איז כדאי צו בעמערקען, אַז אין דעם „טויטען־סעזאָן" איז ערשינען אַ דעציזיע פון העכסטען אַדמיניסטראַטיווען טריבונאַל וועגען א סאַך דאַרף פעראַנטוואָרטליכקייט פון שותפים פאַר'ן שטייער. ביז היינט איז דאָס די גרעסטע פּלאָג פון אַ שותפות־הויז, אַז יעדער פון די שותפים אפילו א קלענסטען חלק איז פעראַנטוואָרטליך פאַר דעם גאַנצען חוב אויף הויז־שטייער, אויב איינער פון די שותפים וויל בעצאָהלען פאַר זיין טייל איז דאָך ווייניג — ער מוז אויך בעצאָהלען פאַר די שותפים, אויב יענער קען נישט, אָדער וויל נישט בעצאָהלען. עס שאַפט זיך אַ סיטואַציע, ביי וועלכער אַ נישט־געוויסענהאַפטער אָדער אָרימער שותף צאָהלט גאָרנישט, און פאַר איהם איז פעראַנטוואָרטליך אַנ'אַנדערער. מיר ווייסען, אַז אַ רייה הייזער זענען צוליב דעם פערטאַכליכונג געוואָרען און אַז אויף דעם באָדען קומען פאַר כסדר דיגע מחלוקות צווישען די שותפים. די דערמאָנטע דעציזיע פון העכסטען אַדמיניסטראַטיווען טריבונאַל האָט געלעזען די פראַגע צום גונסטען יעדען שותף. די דעציזיע איז אמת נוגע דעם עסטרייכישען געביט, זי קען אָבער זיין אַ אויסצוקעמפען, אַז יעדער שותף זאָל בעצאָהלען זיין טייל שטייער.

יועגען אַנדערע ענדערונגען אין דער שטייער געזעצגעבונג, אין קומענדיגען אַרטיקעל.

קייז ארץ־ישראל

גרופענוויין און אינדיווידועל.
ביליגע פרייזען. גוטע בעדינגונגען.
פינקטליכע בעהאַנדלונג.

אויספלוג קיין
יוגאסלאוויען און אונגארן

אויסלענדישע הנחה-און קוראַציע-פּעטער.
פאַרשטעהערשאַפט פון „אינטוריסט"
אויספלוגען און רייזעס קיין רוסלאַנד.
ברענגען קרובים פון רוסלאַנד קיין פוילען
אינפאָרמאַציעס ערטיילט
דאָס יודישע רייזע-ביוראָ

Union Lloyd

Piotrkowska 42, tel. 107-87.

פאַרשטעהערשאַפט פון „אינטוריסט"
נעמט אָן דאָס איבערשיקען
פעקלעך קיין ז. ס. ר. ר.

פערשטארקטע בוי-בעוועגונג אין לאדז

(א) די בוי-בעוועגונג אין לאָדז האָט זיך פערשטאַרקט אין פערגלייך מיט דעם פאַריגען יאָהר. אין פערלויף פון חודש יולי האָט מען אָנגעהויבען צום נייַ בויען און 40 בויען זענען פער ענדיגט געוואָרען.

דעמאָנטירט זענען געוואָרען 312 בנינים.

וויפיל פלייש האט לאדז אויפגעגעסען?

(א) אין פערלויף פון חודש יולי זענען אין לאָדזער שעכט-הויז געשאָכטען געוואָרען 3374 קיהען און אָקסען, 6292 קעלבער, 10788 חזירים און 650 שעפּסען, אינאיינעם 21104 שטוק.

פון די אויסערשטעטישע שעכטהייזער האָט מען געבראַכט קיין לאָדז 108,296 קילאָ פלייש.

צוגאב-פאבאר-קאמיסיע דעם 14 אויגוסט

(א) דעם 14 ד. ח. אַמטירט אין לאָקאַל אויף פּיעטריקאָווער 165 אַ צוגאַב-פּאָבאָר קאָמיסיע פאַר פּ. ק. או. לאָדז-שטאָט 1.

עס דאַרפען זיך מעלדען די פאָבאָראָווצעס פון יאָהרגאַנג 1915 און עלטערע, וועלכע האָבען זיך לעת עתה נישט געשטעלט צו דער איבערויכט, האָבען נישט רעגולירט זייער מיליטער-דינסט און וואוינען אויפ'ן שטח פון 2, 3, 5, 8, 9, און 11 קאָמיסאַריאַטען און האָבען בעקומען אויפפאָדערונגען פון דער סטאַראָסטווע.

אפטייקען.

היינטיגע נאכט - דיזשורען

(א) היינט ביינאַכט דיזשורירען פאָלגענדע אַפּטייקען: קאָפּערעוויטש, זגערזשער 54; ריכטער, 11 ליסטאָפּאַד 86; זונדעלעוויטש, פּעטריקאָווער 25; באַנאַרסקי און שאַט. פּושעיאַזד 19; רימעל, קאָפּערניקא 26; ליפּיעץ. פּעטריקאָווער 193; סלאָ־באָטאָווסקי, זשגאָווסקאַ 147.

פערסמ'ט זיך מיט שוואמען

אייז קראנקע אפגעפיהרט אין שפיטאל

(א) אין זייער אייגענער וואוינונג אויף גאָוואָ־מיעסקאַ 5 האָבען זיך פערסמט מיט'ן עסען שוואַ־מען די פאַמיליע באַבטשינסקי, וועלכע בעשטעהט פון אַ מאַן, אַ פרוי און 3 קינדער פון 10 ביז 15 יאָהר.

באַבטשינסקי האָט אַליין די שוואַמען געקליבען אין וואַלד. דער דאָקטאָר פון דער פאָגאָטאָוויע האָט אַלעמען ערטיילט הילף און די שווער קראַנקע יאַנינאַ 15 יאָהר אַלט אָפּגעפיהרט אין שפּיטאַל.

Dr. med. H. LUBICZ

צוריקגעקעהרט

ספּעציאַליסט פאַר הויט. ווענערישע און געשלעכטס-קראַנקהייטען

צעגעלניאַנאַ 7 (פריהער 43). טעלעפאָן 141-32

עמפאַנגס־שעה'ן 8-10, 12-2 און 5-8 אָווענט

טעאטער „ראזמאיטאשטשי"
דיר. דוד צעלמייסטער

אומאפרופליך לעצטע 10 גאסטשפילען פון

פסח'קע בורשטיין

היינט פרייטאג, 9.15 אָוונט, מאָרגען שבת, 4.15 בייטאָג צו ביליגע פרייזען און 9.15 אָוונט

לעצטע פרעמיערע!

דאס יונגעל פון בראדוויי

THE BRODWAY BOY

דאָס זענען די שלאַגערס:

1) זאָג פאַרוואָס?
2) דאָס רעדעל דרעהט זיך
3) מיין שטעטעלע זלאָטאָפּאָל
4) אוי דער אַלטער חדר
5) מען דאַרף פּראָבירען
6) מען מוז פערגעסען
7) מר. בראָדוויי
8) לאָס-צי-די ריצע-האַ-צאַ-צאַ
9) שטעקט אריין
10) און דאָס זעלבע פון דיר צו הערען

מיט'ן טאַ־ מייל פון: נאדיא קירעני און יעקב פישער

און אַ געקליבענעם אַנסאַמבל.

דיר. דוד בייגעלמאַן.

אכטונג: דאס טעאטער איז ספּעציעל ווענטילירט.

בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון טעאַטער.

די ארבייטען פון דער מיניסטעריאלער קאמיסיע

אין שייכות מיט דער אונבאגרינדעטער באנוועל שטייגערונג

(אג) אין צווייטען טאָג וואָס די קאָמיסיע פון האַנדעלס־מיניסטעריום געפינט זיך אין לאָדז, זע־נען איינגעלאַדענט געוואָרען אויף אַ קאָנפערענץ די פאָרשטעהער פון די קאָנסומענטען: דער פאַברי־קאַנטען־פערבאַנד פון דער טעקסטיל־אינדוסטריע, ווי אויך די פּראָדוצענטען פון באַנוועל־גאַרן און נעמליך: „לאַ טשענסטאָכאָוויען", „טעאָדאָר שטייגערט", „זגערזשער באַנוועל־מאַנופאַקטור". גלייכ־צייטיג איז פאָרגעקומען אַ קאָנפערענץ מיט'ן יויצע־פּרעזעס פון דער האַנדעלס־קאַמער יוי אויך פון דער פערוואַלטונג פון באַנוועל־גאַרן־פּראָדוצענטען.

די פאָרשטעהער פון דער לויהן־טעקסטיל־אינ־דוסטריע, האָבען דער מיניסטעריאַלער קאָמיסיע פאָרגעשטעלט פאָלגענדען שטאַנדפּונקט:

„זי נאָר עס איז איינגעפיהרט געוואָרען די דעויזען־צענטראַלע, האָבען די באַנוועל־ און וו־גאַניע־שפּינערייען אָנגעהויבען צו העכערן די פריי־זען, דערביי האָט די שטייגערונג אויף באַנוועל און יוגאַניע דערגרייכט פון 35 ביז 40 פּראָצענט. די דאָזיגע שטייגערונג איז נישט געווען בעגרינדעט מיט קיין שום ווירטשאַפטליכע מאָטיוען. דער בעס־טער בעווייז, אַז די שטייגערונג איז נישט געווען בעגרינדעט, איז דער פאַקט, וואָס די שפּינערייען יועלכע האָבען אויך וועבערייען, האָבען נישט ... העכערט די פרייזען פון די פערטיגע סחורות ... קאָנסעקווענצען פאַר דער פרייזען־שטייגערונג ... נען פאַר לאָדז זעהר געפעהרליך.

מיט א קוכען-מעסער אין דער ברוסט

אויף א גרויזאמען אופן זיך אפגערעכענט מיט דער געליבטע

(א) אויף יואָנסקאַ 32 האָט זיך סטאַניסלאַוו מושאַלאָוויטש אויף אַ גרויזאַמען אופן אָפּגערעכענט מיט זיין געליבטער יאַדוויגאַ ראַדינסקאַ, וועלכע האָט איהם פעררראַטען.

ער האָט געכאַפּט אַ קוכען־מעסער און איהר אַריינגעזעצט אין ברוסט און דאַן מיט דעמזעלבען מעסער איהר נאָך געמאַכט דריי טיפע יואונדען אין קאָפּ און האַלז.

אין אַ שטערבליכען צושטאַנד האָט די פּאָגאָטאָוויע די פערוואונדעטע אָפּגעפיהרט אין שפּיטאַל. מושאַלאָוויטש איז אַרעסטירט.

עקסמיסירט א 87-יעהריגע פרוי
פון א קליין שטיבעל אויף זשעראמסקיעגא 9

אויפ'ן פירמען שטאק אויף זשעראמסקיעגא 9, אין א שטיבעלע ד' על ד' האט געוואוינט די 87-יעהריגע ברכה ראבינאוויטש. דאס דירה-געלד פון דעם דאזיגען שטיבעלע געהט 25 זל. א קווארטאל.

די אלטיטשקע איז אן איינזאמער מענש און האט קיינעם נישט וועמ'ס זאל איהר העלפען. ביי די דאזיגע אומשטענדען איז זי שולדיג געבליבען דעם הויזווירט ד. אלטמאן, א יובילער־הענדלער פאר דירה-געלד.

דער ווירט האט פארקלאגט אין געריכט און בעקומען אן עקסמיסיע - אורטייל, ער איז געגאנגען ווייטער און נעכטען איז געקומען דער קאמארניק און ארויסגעווארפען די זקנה, איהר ביסעל ווירטשאפט צוזאמען מיט דעם בלומרשטען סובלאקאטאר וועלכען זי האט געהאט, פדי זי זאל נישט בלייבען אליין.

די דאזיגע עקסמיסיע האט געמאכט א רושם אין יענער געגענד.

גרויסע פאבריק-שרפה
אנ'ארבייטער איז שווער פערוואונדעט געווארען ביי דער רעטונגס-אקציע

(א) נעכטען איז אין דער פאבריק פון דער פירמע פושעזשינסקא (פשעזשינער 50) אויסגעבראכען א געפעהרליכע שרפה.

די שרפה איז ענטשטאנען אין דער רייסערייי און דאס פייער האט זיך פערשפרייט אויף די אנגעלאגערטע שמאטעס און אויף די מאשינען.

אין דער רעטונגס-אקציע האבען זיך בעטייליגט פייערלעשער און די ארבייטער גופא, און אין א משך פון א שעה צייט איז דאס פייער איינגעלאשען געווארען.

דער היזק בעטרעפט 10 טויזענד זלאטים.

בעת דער רעטונגס-אקציע האט פערוואונדעט געווארען דער ארבייטער פראנציששעק וואלטשאק (פון בזשעזשינער 60). פאגאטאוויע האט איהם אפגעפיהרט אין שפיטאל. בעת דער רעטונגס־אקציע האט פערלוירען דאס

כוליגאנישער אנפאל אויף א לאדזער יוד אין פאדעמביצע

צוויי קריסטליכע כוליגאנעס וועלכע האבען געמאכט דעם אנשטעל אז זיי זענען שכור, זענען אין פאדעמביצע לצבען דער ווילע „עליטע" אנגעפאלען מיט אנטיסעמיטישע זידלערייען אויף דעם אנגעזעהענעם לאדזער הויז=בעזיצער טרונק-דער פאטער פון בעקאנטען יודישען שריפטשטעלער י. טרונק—און האבען איהם געוואלט שלאגען, זייטיגע יודען האבען זיך אבער באלד אריינגעמישט און אנטקעגענגעשטעלט דעם חשוב'ן זקן, די צעיושעטע כוליגאנעס האבען זיך אבער דערמיט נישט בעגנוגענט און זענען אריין אין שכ.ות'ן יודישען געוועלבעל און עס געוואלט דעמאלירען. א דאנק אבער אנ'ענערגישען ווידערשטאנד זענען די כוליגאנעס ענטלאפען. אויפ'ן זעלבען ארט האט מען מיט נישט לאנג צוריק אויף טרונקען אויך געווארפען שטיינער.

בערויבט יודישע לעטניקעס אין טעאפילאוו

פרייטאג צונאכטס זענען רויבער אריין אין דער וואוינונג פון ראבאלסקי און בערנפעלד אין דאורף טעאפילאוו. דראהענדיג מיט מעסער'ס האבען די רויבער צוגענומען איינינע הונדערט זל. אין מזומן און אויך וועקסלען, א חוץ דעם האבען זיי אויך צוגערויבט מלבושים און וועש.

ווען די רויבער זענען אוועק האבען די געליטענע אויפגעהויבען א געוואלד, זעהענדיג, אז מען פערפאלגט זיי האבען די רויבער אוועקגעווארפען די מלבושים און זענען ענטלאפען, פאליציי זוכט די פערשווינדענע רויבער.

א זומער-קאלאניע פאר לאדזער קינדער ביים ניעמען

(א) חיינטיגע וואך ווערט פערענדיגט און איבערגעגעבען צום געברויך א זומער-קאלאניע פאר קינדער, וואס ווערען אויסגעהאלטען דורך דער אפטיילונג פאר געזעלשאפטליכער שוץ ביי דער לאדזער שטאט-פערוואלטונג.

די דאזיגע זומער-קאלאניע איז איינגעארדענט אויף ליסא-גורא, ווילנער וואיעוואודזטווע, ביים ניעמאן.

שטראפען פאר שמוץ

(א) אין שייכות מיט די לעצטענס פערגאמירטע אפסטע פאלען פון קראנק ווערען אויף בויך-טיפוס, האט די סאניטאר-מאכט פעראָרדענט שטרענגע סאניטאר-קאנטראָלעס, אין רעזולטאט פון וועלכע 27 הויז-ווירטען זענען צוגעצויגען געווארען צו שטרענגע פעראנטווארטליכקייט פאר'ן נישט פערזיכערן די קלאזעטען, פאר'ן ארויסלאזען שמוץ אויף די גאסען.

עס זענען אויך פעראָרדענט געווארען קאנטראָלעס איבערן פערקויף פון אויבסט און גרינצייג.

א מייסטער אויף צו בעשווינדלען שאקאלאד-אווטאמאטען

נאך א לענגערער אבסערוואציע איז נעכטען ארעסטירט געווארען א געוויסער שמעון-הערש איזשביצקי (פון כרוטקע 9), וועלכען מען איז חושד, אז ער פלעגט אויף א שווינדלערישען אופן ארויסבעקומען גרויסע סכומים וועדעלס שאקאלאד פון פערשידענע אווטאמאטען אין לאדז, און דערנאך די גע'גנב'טע סחורה פערקויפען אין פערשידענע געוועלבער.

פערענדיגט דער אקופאציע שטרייק
אין דער עקספעדיציע פירמע סאבאל פיעטריקאווער 6

ווי מיר דערוויסען זיך, איז נעכטען נאכמיטאג פערענדיגט געווארען דער אקופאציע־שטרייק אין דער עקספעדיציע פון דער פירמע סאבאל, לטובת די ארבייטער. און די ארבייטער זענען באלד צוגעטרעטען צו פאקען די סחורות, וועלכע ווערען אוועקגעשיקט אין די נייע אפטיילונגען וואס די פירמע האט ערעפענט אין די פאלגענדע שטעט: קאוועל, לוצק, ראוונא און בריסק.

כסדר שטרייקען

(א) ביים ארבייטס־אינספעקטאר אינזש. פאירלאוסקי איז פארגעקומען א קאנפערענץ וועגען ליקווידירען דעם אקופאציע־שטרייק פון 200 ארבייטער, וועלכער קומט פאר אין דער פאבריק פון ל. שיפער, וואולטשאנסקא 127.

צו קיין הסכם איז נישט געקומען און דער שטרייק דויערט ווייטער.

* * *

אין באבאד'ס פאבריק, וואולטשאנסקא 239 דויערט שוין דער שטרייק פון 250 ארבייטער זייט 2 וואכען.

עטליכע קאנפערענצען צו ליקווידירען דעם שטרייק האבען נישט געגעבען קיין רעזולטאט. דער ארבייטס־אינספעקטאר האט אויף היינט צונויפגערופען א קאנפערענץ מיט'ן ציועק צו מאכען א סוף צו דעם דויערענדען שטרייק.

* * *

אין דער פאבריק „שאניעיוא" בזשאזאווא 7[5 איז אויסגעבראכען אשטרייק צוליב דעם, וואס די ארבייטער האבען זיך אנגענומען פאר אנ'ארבייטערין, וועלכע איז בעזייטיגט געווארען צוליב א קאנפליקט מיט'ן פאבריקס־ליטער.

דער שטרייק פון סעזאן=ארבייטער איז פאביאניץ דויערט

(א) דער שטרייק פון 1.100 סעזאן-ארבייטער אין פאביאניץ, וואס האט זיך אנגעהויבען עהערנעכטען דויערט ווייטער.

היינט וועט וועגען דעם ענין פארקומען א קאנפערענץ אין דער לאדזער וואיעוואודזטווע.

PHILIPS 55A
na 15-to miesięczne spłaty
PHILIPS 947A misięcznie 17.50
GRIMM i KAMIEŃSKI
Łódź, Piotrkowska 64, tel: 206-26

דאן=דאמינגא
ד. מלאר
ראמאן
138

און מען האט שוין פון דער טריבונע גערופען צו מעשים, אז מען זאל אויפהערען ארייגלאזען די „זשידעס" אין חער פוילישער קאלאניע אריין און מען זאל בעסער אליין עפענען „ספולקעס", אליין קויפען און פערקויפען צווישען איינענע.... און אז מען זאל טעפען געלד, וואס מעהר געלד, צו העלפען די ברידער דארט, אין מוטער־לאנד, אויסצוראטען די יודעלעך, אז מען זאל זיך האלטען איינס. נישט לאזען אפלעשען דעם פוילישען גייסט, אז השרויף האבען זיי, די רעדנער און געסט, זיך דאס איינגעשטעלט. פערלאזט דאס טייערע, בעפרייטע פאטערלאנד און געקומען אהער צו זיי, די פערוואגעלטע קינדער פון פוילישען בלוט — מוז מען זיך דא לאזען לערנען און געבען וואס מעהר געלד פאר די קאשטשאלען, פאר די שקאלעס און פאר די נאזיאטען.

בעת די „פארשטעהער" האבען גערעדט, זענען דערווייל די „דעלעגאטען" ארומגעגאנגען מיט בויגענס פאפיר מיט בלייפעדערס, געזאמעלט געלד און פערשריבען. די רעדנער האבען אבער געהאלטען די אויגען אויף די זאמלער, ווי זיי וואלטען גרייט געווען צו פערשטארקען די זאמלונגען מיט זייערע ווערטער. און ביי יעדען מאל, ווען איינער האט זיך גער קוועטשעט צו געבען, האט מען א געטון א לאנ ארוים א קריץ פון צווישען די ציין: „זשידזשי!" און יענעמס האנד האט זיך געהויבען צום געבען.

וואס אזוינס דאניע האט געטראכט, האט ער נישט געוואוסט, פערקעהרט, יעס האט זיך איהם איצט אויסגעדאכט אז ער טראכט גארנישט, ער האט נישט אויסגעזעהען טרויס און ווינציג אין זיינע אויגען, זאלען זיי בלעקיצען, זיי מיינען אז דא איז אין דער היים. — דא קענען זיי די קעפלעך אויסליגען ווי די געפגרטע הינדלעך...

פונדעסטוועגען האט ער נישט יוצא געווען דערמיט עס איז איהם א שאד געוועזן ער זאל אנצונדונג זיין צימצארן, אבער עפעס אפטון א שטיקעל האט זיך איהם יא פערגלוסט.

און ווען א יונג גלח'ל וואס האט אויסגעזעהען ווי א אויסגעוויקט חסידל, עם האט נאר געפעהלט צוויי פיאה'לעך, איז געשטאנען אויף דער טריבונע און זיך געדענקט ביי יעדען ווארט און זיך חערפיי צוגעציטערט, ווי א צווייג אונטער'ן ווינד, — האט דאניע אריינגעלייגט זיינע צוויי פינגער אינ'ן מויל אריין און זיך נאכאמאל געגעבען א שטעל אויף אויף די שפיץ פינגער פון די פיס, ווי ער וואלט געוואלט אויסוואקסען מיט א קאפ העכער איבער אלעמען. ער האט געגעבען א פייף, אז עס האט זיך אנגעשלאגען אין די הייזלעך, און די ביימער און ווי מיט א עקופוייער די רב נעדריט יעסחקם אויער, אז צוזאמען מיט א פערטוויבעניש איז אויך אויפגעשטאנען א פערפלענהעניש, דאס אומגעריכטע און פלוצלונגדיגע אין אזא צייט, ווען א פאטערל שטייט און רעדט און אלע הערען זיך איין מיט בלויזע קעפ, איז געווען מעהר ווי א בעליידיגונג, — ס'איז געווען א לעסטערונג! אין דער רגע האט זיך געדאכט, ווי טויזענד שדים האבען זיך אנגעיאגט. דאס גלח'ל איז נאך בלאסער און צעטומעלטער געווארען, עס האט זיך אזוי געשאקעלט, ווי עס וואלט איינגאנצען זיך איינגעבויגען, ער איז באלד געקומען צו זיך און אנטשהויבען נאכאמאל ריידען. ער האט אבער פערגעסען וואו ער האלט און איבערגעזאגט דאס טעזאנגטע. א גליק, וואס מען האט איהם נישט געהערט. מיט צעטומעלטע אויגען האט מען געזוכט דעם פייף, ווי עס וואלט אנ'אויסגעלאשענער הליץ נאך אין דער לופט געהאנגען, נאך באלד האט זיך דערהערט נאכאמאל אזא פייף. שוין נישט אזוי שטארק. אבער דערפאר, ווייל דאס איז געווען דער צווייטער — האט עס אפגעקלונגען שוואכער, נאר איינער וואס, איידער ווען, האט עמעץ פון די שלוחים ארויסגעווארפען אין דער לופט אריין א געשריי, ווי ער וואלט א שארפע האק געווארפען.

— זשידזשי!

האט מען זיך געלאזט לויפען, איבערגעלאזט דעם גלח'ל, זיך קריעקען אין דער מיט פון א שווער ווארט און נאכגעיאגט נישט וויסענדיג וועמען, ערשט, ווען מען איז ארויסגעקומען אויפן פעריגעל, האט מען געזעהען ווי „יאן" שטעלט פיס.. און ציהט זיך פאראויס זיין שאטען, האט ביי די דארפסלייט אפגענומען דער חשק פון נאכלויפען. מען איז געבליבען שטיין אינמיטען פון גאסייל, דער סעם האט זיך געלאשען, ווי מען וואלט פלוצלונג אויף א צעפרענט פייער ארדויפגעווארפען א פאס וואסער, די געסט האבען זיך געמאכט נישט יעהענדיג, געשוויצט און געווישט מיט בייכיגע טיקלעך די רויע, רויטע קארקען, מען איז נישט געאיילט צוריקגעגאנגען צום פריהערדיגען פלאץ, דאס גלח'ל איז נאך אלץ געשטאנען אויף דער טריבונע און געהאלטען דאס ווארט אין מויל און מיט די פינגער פערשטעלט די ליפען כדי דאס ווארט זאל חלילה נישט ארויספליהען.

קאפיטעל ניין

אמאל א איינחערפריה איז אין א געשטעפ פון מעבעל וואס האט געהערט צו איינעם פון די חשובסטע יודען אין דער שטאט קוריטיבא, אריינגעקומען דאניע. ער איז געווען פערגרינגט ווי ער וואלט געהאט אויף זיך א הויט פון א זשאבע. אדער זיך געוויקט אין זומפ - וואסער, דער אייגענטימער האט איהם אנגעקוקט און זיך געחידושט, ער האט געוואוס, וואס דער דאזיגער ווע טאיהם פארלייגען. און ער האט שוין געהאלטען גרייט זיין האנד אין קעשענע און די פינגער האבען שוין דארט אנגעטאפט עטליכע דישטאן א טרבה.

דאניע האט זיך געווענדעט אויף יודיש:

— איך פרויך צום סעניאר קלמן.

דער סעניאר וואס איז געווען דער אייגענטימער פון חעם געשעפט און פון דעם נאמען האט איהם אנגעמאסטען מיט שמייכעלדיגע אייגעלעך און פערצויגענע ליפען. עפעס האט זיך איהם געדאכט אז ער האט פערהערט. ער האט געוואלט זיין העפליך צום פרעמדען און איבערפרעגען מילד וואס יענער פערלאנגט. איז עס אין געאייל ארויסגעקומען ווי געזיידעלט:

— וואס דארפט איהם דעם סעניאר קלמן?

האט זיך דאניע אומגעקוקט. דער קוק איז דעם באלעבאס נישט געפעלען איהם האט זיך אויסגעוויזען, אז נאר איין אויג האט זיך אומגעקוקט און דאס אנדערע איז געבליבען פארשלאסען ווי אין א פינסטערען קאסטען. און ווען דאניע האט גענומען פעסט גיין צו דער אירוסגאנגישר. האט נאר קלמן געזעהען זיין קסלען הויבען זיך און שטארצען ארויף ווי זיי וואלטען זיך וועלען דערכאפען צו די אייערען א סוד איינצורוימען, ער האט נאכגעיאגט דעם אריינגקומענעם און איהם פריינדליך אנגעזאגט מען אונטער דעם ארעם, אז א גרינער שטויב ווי פולווער, האט זיך אפגעטרייסעלט, ער האט ווייך געפתועט און געמאהנט:

— אבער איהר מוזט דאך מיר זאגען ווער איהר זענט?

דאניע האט געשנעפערט פערשלאסען:

— יאן, און ווייטער ווייס איך נישט.

— אבער ווער האט אייך געשיקט צו מיר?

דאניע האט פערשטאנען אז דא רעדט ער מיט דעם סעניאר אליין. נאך איידער ער האט זיך מיישב געווען, וואס פאר א טאן ער זאל איצטער אנגעהמען האט ער זיך אלץ געהאלטען ביים פריהערדיגען:

— קיינער נישט.

קלמענען האט געלאקט דער דאזיגער נפש און ער האט זיך געשראקען מיט איהם אליין צו זיין אין געשעפט. עס איז נאך געשטאנען דאס מידקייט פון דער נאכט אינם מארגען. קלמן האט געהאט א טבע באלד אינדערפריה אריינצוקומען אין קלייט נישט מחמת ער איז געווען נייטיג נאר ווייל דעמאלט זענען די מחשבות אויסגערוהט און ער קאן זיך גיכער צוזאמענקלייבען אין נעכטיגען חשבון וואס ער האט איבערגעלאזט נישט פערחשבונט.

דער לאדען פון איין אויסשטעל-פענסטער איז נאך געהאנגען איבער דער ברייטער שויב, אינעוויניג אין קלייט איז געשטאנען א האלבער שאטען, וואס האט זיך געמישט מיטן בלייכען פאגינען, און אז קלמן האט נאכאמאל שוין פאטערליך, געפרעגט — וואס ער ווינשט, האט דאניע נישט געענטפערט, נאר זיכט אין דער טיפקייט פון זיינע קעשענעס, און דער באלעבאס האט נישט נאר אהן מורא, נאכגעמאסטען ווי וועיט זיינע הענד גרייכען אין די קעשענעס. דאניע האט ארויסגענומען א צונויפגעקנייטשטן קאנווערט א אהרעם וואס דער ־ינט איז שוין געווען אראפגערונען פון די ווערטער און צעשמירט איבער די פאפיר, דאניע האט געזאגט, ווי מען בעט עפעס א בעפעהל:

— א בריף.

(פארטזעצונג קומט)

פאַרק העלענאָוו
טעל. 209-32.

מאָרגן, שבת דעם 8 אויגוסט
8.30 אָוונט קומט פאָר
א קאָנצערט
פון דער בעריהמטער רעציטאַטאָרקע
רחל האָלצער
אין איהר שלאַגער-פּראָגראַם.
איינגאַנג אין פּאַרק פון 2 אַ זייגער, וואו ס'וועט אויפטרעטען דער סימפאָנישער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ס. פּיעטרושקאַ.
בילעטן צו 80 גר. פערקויפט די קאַסע פון „העלענאָוו. הנחה-בילעטן צו 54 גר. צו בעקומען אויטשל. אין קולטור-ליגע (זאַכאָדניאַ 68) נור ביז שבת 2 בייטאָג.

קאָמוניקאַט

וועגען איינשרייבען פון מיטגלידער אין דער לאָדזשער פליייש-בערזע

אויפ'ן גרונד פון בעשלוס פון אָרגאַניזיר-קאָמיטעט פון דער לאָדזער פלייש-בערזע פון 24 יוני 1936, וועלכער איז אָנגענומען געוואָרען אין הסכם מיט'ן פּאַראַגראַף 15 און 16 פון דער פעראָרדנונג וועגען אָרגאַניזירען פון די בערזעס (דז. או. פון דער פוילישער רעפּובליק 28 פון 1934) נעמט דער אָרגאַניזיר-קאָמיטעט פון דער פלייש-בערזע אין לאָדז אָן מיטגלידער צו דער לאָדזער פלייש-בערזע ביז'ן טערמין פון 31 אויגוסט 1936.

דעקלאַראַציעס אויף מיטגלידער צו דער פלייש-בערזע נעמען אָן:

1) דער סעקרעטאַריאַט פון אָרגאַניזיר-קאָמיטעט פון דער לאָדזער פלייש-בערזע, לאָדז פּעטריקאָווער 96.

2) פאָלגענדע בראַנזשע - אָרגאַניזאַציעס:

א) פעראיין פון חזרים און בהמות סוחרים, לאָדז, ראַדוואַנסקאַ 60.

ב) פליישער - הורטאָווניקעס פעראיין פון גאַשטשינסקי דוואָר אין לאָדז, פּאַדזשעטשנאַ 10.

ג) פליישער און ווירטשאַפטליכער צעך אין לאָדז, קאָפּערניקאַ 46.

ד) יודישער פליישער און ווירטשאַפטליכער צעך אין לאָדז, ציגעל גאַס 28.

אין דער דעקלאַראַציע דאַרף מען אָנגעבען:

א) נאָמען און פאַמיליען-נאָמען אָדער פירמע.

ב) דעם זיץ-אָרט פון דער פירמע

ג) שטאַטס-אָנגעהעריגקייט.

ד) צי די פירמע איז רעגיסטרירט, אין וועלכען געריכט און אונטער וועלכען נומער.

ה) דער אָרט פון געשעפט.

ו) קאַטעגאָריע פון פּאַטענט אָדער די האַנדווערקער-קאַרט.

ז) בעטריבס - קאַפּיטאַל — ביי גוט-בעזיצער — דעם סכום פון בעאַרבייטע ערד.

ח) צי דער פּערזאָן אָדער פירמע איז געוועזען נישט צאָהלונגס-פעהיג דורך אַ אָפּמאַך - פערהאַנדלונג אָדער קאָנקורס און ווען.

ט) צי די פירמע איז שוין אַ מיטגליד פון אַ פוילישער בערזע אָדער אויסלענדישע.

י) ווער וועט רעפּרעזענטירען די פירמע.

ביים אָפּגעבען די דעקלאַראַציע דאַרף מען איינצאָהלען געגען אַ קוויטונג 10 זל. איינשרייב-געלד. נעהנטע־ע אינפאָרמאַציעס ערטיילט דער סעקרעטאַריאַט פון אָרגאַניזיר - קאָמיטעט פון דער פלייש-בערזע, וועלכער געפינט זיך אין לאָקאַל פון דער לאָדזער אַגראַר-קאַמער, פּעטריקאָווער 96.

דער אָרגאַניזיר - קאָמיטעט פון דער פליישער-בערזע אין לאָדז

פּרעזעס (—) אינזש. יאַן קאַוואַטשאַק

דאָס פּרעכטיגקייט און שיינקייט פון דרוסקעניק

די נאַטירליכע רייכקייט פון דרוסקעניק ענדיגט זיך נישט אויף „סאַלאַנקאַ", נאָר עס איז אויך דאָ אַ רייכע צאָהל פון „באַראַזינקאַ". דיזער פון נייעם דרוסקעניק, פון נאָך־מלחמה'דיגען איז בעשטימט נישט נאָר אין פערגרעסערן און פערברייטערן די דיי־־מתנות פון דער נאַטור, נאָר עס זענען איינגעאָרדענט געוואָרען די מאָדערנסטע איינריכטונגען צו די בעקוועמליכקייטען פון די קור־געסט. דער לאַבירינט פון 14־פּראָצענטיגען „כאַל", געפינט זיך אין אַ גרויסער צאָהל אָפּטיילונגען, וואָס זענען פערזעהן אין ספּעציעלע אַפּאַראַטען פון פערשידענע טיפּען, געבענדיג די מעגליכקייט צו אינדיווידועלע קוראַציעס.

אויסער די כל'ערליי בעדער, ווי סאַלאַנקאַ, קיואַס-וועגגלאַווא, טלען, פּיאַנקאָווע, באַראַזינקא, זענען אויך דאָ מכשירים צו גינעקאָלאָגישע אויסשווענקונגען, אינהאַלאַציעס, אויך אַ רייכע אָפּטיילונג פון וואַרימע ליכט און עלעקטראָ־הייל־וואַסער.

און אַ ספּעציעלע אָפּטיילונג, וואָס רעגולירט די זון, לופט און פערקעהר. וועלכע האָט אַרויסגערופען גרויס אָנערקענונג אין גאַנץ פוילען.

אין פּרעכטיגען סאָסנאָווע וואַלד, צווישן דער פּלאַזשע און זון־בעדער אונטער דער שטענדיגער מעדיציגישער קאָנטראָל, אויך דער באַסיין און פערטידענערליי נימנאַסטיק אָדער אַנדערע ספּאָרט־שפּילען, געבען דעם גאַסט אַן אָנגענעהמע קוראַציע.

אויסער דעם האָט דרוסקעניק גרויסע מעלות אַלס קלימאַטישע סטאַציע, וואָס איז אַרומגערינגעלט מיט קאַליפאָרניע וועלדער, וועלכע שטעהען אויף אַ זאַמדיגען באָדען. אויסער דעם געפינען זיך אין דער נאָהענט פערשידענע טייכען, וואָס ווירקען אויף דעם וועטער און אויף דער רייניקייט און געזונדקייט פון דער לופט, דערפאַר טאַקע איז דרוסקעניק שוין פון יאָהרען בעריהמט אַלס ערשט־קלאַסיג קור־אָרט.

פייערליכער סיום

פון בנות-פיהרערינס-קורס „חות שמואל"

זונטאָג איז אין רודא-פּאַביאַניץ פאָרגעקומען אַ פייערליכער סיום-אָוונט לכבוד דעם פערענדיגען דעם ערשטען חודשליכען פיהרערין-קורס פון בנות אגודת-ישראל א. נ. „חות שמואל" (אויפ'ן נאָמען פון ד"ר שמואל דייטשלענדער ז"ל).

די פייערונג איז פאָרגעקומען אין דער ווילע זזדונסקי", וועלכער איז געווען הערליך דעקאָרירט: ס'האָבען זיך בעטייליגט אַלע 60 חברות פון קורס, ווי אויך פערשידענע געסט.

דעם אָוונט עפענט רעד. פרידענזאָן, וועלכער גיט אַ ס'אויספיהרליכען איבערבליק איבער אַלץ, וואָס איז במשך דעם חודש צייט געטון געוואָרען אין „חות שמואל". פונם בעריכט איז צו זעהן, אַז פאַר דער צייט זענען געהאַלטען געוואָרען צוואַנציג רעפעראַטען פון פיהרענדע אגודיסטישע פערזענליכקייטען וועגען אַלע וויכטיגע יהדות-ענינים, אַקטועלע יוגענד - פראַגען, וועגן יסודות פון אַגודיזם, איהר אידעאָלאָגיע און געשיכטע א. אַז. וו. די למודים וואָס זענען דורכגעפיהרט געוואָרען במשך דער צייט, האָבען אַרומגענומען געקליבענע סדרות פון ספר שמות און דברים, אַ גרעסערע צאָהל געקליבענע קאַפּיטלעך תהלים, פּרקי אבות, הפטורות א. אַז. וו. גאָר אַ בעזונדער חשוב אָרט האָבען פערנומען די שמועסען און דיסקוסיעס וועגען פּראַקטישע אָרגאַניזאַציאָנעלע און געזעלשאַפטליכע ענינים.

בכלל ווייזט אָן דער רעדנער דערויף, אַז דער קורס האָט זעהר פיל געגעבען און ס'זענען באמת כדאי געווען אַלע בעמיהונגען איינצואָרדנען דעם קורס, וועלכער בעדייט אַ נייע תקופה אין דער בעוועגונג.

לעהרערין פרל. צירל נייגרישעל האַלט דאַן אַ קורצען רעפעראַט, אין וועלכען זי ווייזט אָן, אַז די אָנטיילנעהמער פון „חזת שמואל" האָבען בעקומען פריש חיות און פאַהרען אַהיים מיט מוט, מיט פרישער בעגייסטערונג ווייטער צו אַרבייטען פאַר די בנות-אידעאַלען. די רעדנערין שילדערט אין שטאַרקע ווערטער דאָס גרויסע אחריות, וואָס לאַסטעט אויף די פיהרערינס און דריקט אויס איהר האָפענונג, אַז הגם ס'דערוואַרטעט די בנות-אַרבייט פיל נסיונות, וועלען זיי דאָך בלייבען פעסט אויף זייערע פּאָזיציעס לטובת הכלל. פרל. שיינדעל ב"ץ (וואַרשא) האַלט אַ וואַרעמע רעדע פון דאַנק-ווערטער אויף דעם אַדרעס פון די אָרגאַניזאַטאָרען פון קורס און זאָגט זיך אַרויס מיט טיפען ערנסט וועגען דעם דערגרייכטען גייסטיגען באָגאַזש, וואָס די פיהרערינס נעמען מיט זיך מיט. אונזער בעסטער דאַנק רופט אויס די רעדנערין מיט פאַ-

טאָס וועט זיין אונזער מיהפולער און אָנגעשטרענגטער אַרבייט פאַר דער גרויסער הייליגער זאַך.

פרל. צירל קנעלער (רייש) רעדט וועגען די איבערלעבונגען במשך דעם חודשליכען קורס. זי ברענגט צום אויסדרוק די מאָמענטען בעת די שיעורים, רעפעראַטען, שמועסען א. אַז. וו. זי איז פול מיט בעגייסטערונג פאַר דעם אַלעמען און זאָגט צו פייערליך אין נאָמען פון אַלע חברות איבערצוטראָגען דאָס אַלץ אין די סניפים.

הרב אברהם אייזענבערג (לאָדז) זאָגט זיך אָרויס אין האַרציגע ווערטער וועגען דער בעדייטונג פונם יום-טוב חמשה-עשר באב, וואָס געפאַלט גראָד אין טאָג פון סיום. ער איז זיכער, אַז דאָס בעוואוסטזיין וואָס „חות שמואל" האָט געגעבען די פיהרערינס, וועט דערהויבען די בעוועגונג צו יענע געשיכטליכע פּרויען, וואָס האָבען אַזוי פיל זיך אָפּגעגעבען מיט געטריישאַפט פאַרן יודישען פאָלק און זיינע הייליגסטע קנינים.

דער פּעדאַגאָגישער מנהל פונם קורס דיר. נ. י. בערלינער האַלט אַ לענגערן רעפעראַט וועגען די ווייטערע התחייבות'ן פון דער בנות-פיהרערשאַפט.

נאָכדעם ווי ס'רעדט נאָך פרל. ראַטבלאַט (פּאַביאַניץ) האַלט אַ קורצע, גוזעגנונגס - רעדע דער אגודיסטישער עסקן ה' יצחק מאיר זדונסקי.

רעד. פרידענזאָן האַלט זיין שלוס-רעדע, אין וועלכער ער זאָגט צו, אַז די צענטראַלע פון בא"י, וועלכע שטייט אונטער זיין לייטונג, וועט ווייטער ווי ביז איצט נישט קאַרגען קיין מיה און אָנשטרענגונגען צו דערהויבען די בעוועגונג צו אַ שלמות'דיגער מדרגה. א. פרידענזאָן דאַנקט אויך אין נאָמען פון דער צענטראַלע די אַלע, וואָס האָבען מיטגעהאָלפען אויף וועלכען ס'איז אופן אין דער אַרבייט פונם קורס.

Dr.
Wołkowyski
ציגעל-גאַס 11, טעל. 238-02
ספּעצ. פאַר טריפּער, סיפילים אין הויט-קראַנקה.
בעהאַנדלונג פון מענער-שוועכע
:עמט אָן פון 8—11 בייטאָג און 4—9 אוונט

ציוניסטען - רעוויזיאָניסטען און די שטאָט-ראַט-וואַהלען

מיטוואָך איז פאָרגעקומען אַ גרויסע פערזאַמלונג פון רעוויזיאָניסטישע טוער אין לאָדז) עס איז בעהאַנדעלט געוואָרען די פראַגע פון די שטאָט-ראַט-וואַהלען, וועלכע דערנעהנטערן זיך.

ס'איז בעשלאָסען געוואָרען אַקטיוו צונעמען אין די וואַהלען פון שטאָט-ראַט.

דער קאָלעקטיווער אָפּמאַך אין דער מעטאַל-בראַנזשע

(אַ) נעכטען איז אין אַרבייטס - אינספּעקטאָריאַט פאָרגעקומען אַ קאָנפערענץ מיט פאָרשטעהער פון 4 מעטאַל-אינדוסטריע - צעכען — שמידען, שלאָסערס, טאַקערס, און קעסלער'ס.

נאָכ'ן שליסען דעם אָפּמאַך מיטן מעטאַל-אינדוסטריע פערבאַנד, האָבען די פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען איצט אונטערגענומען אַן אַקציע וועגען דעם, אַז דער אָפּמאַך זאָל חל זיין אויף די וואַרשטאַטען פון דער דאָזיגער בראַנזשע.

אויף דער קאָנפערענץ האָבען די פאָרשטעהער פון די צעכען אָנערקענט אין פּרינציפּ, אַז די פאָדערונגען פון די אַרבייטער זענען גערעכטע. זיי האָבען נאָר געבעטען צייט אויף בעראַטען זיך.

די קאָנפערענץ איז אָפּגעלעגט געוואָרען אויפ'ן 28-טען ד. ח.

די 1000 זל. פאַר קינדער בעשפייזונג

אָפּצונעמען אין ביוראָ פאַר'ן יודישען וועלט-קאָנגרעס אין לאָדז, פּיעט. 86

ווי עס איז שוין געווען מיטגעטיילט, האָט ראָס לאָדזער ביוראָ פאַר'ן יודישען וועלט קאָנגרעס בעקומען צוגעשיקט פון דר. סטיפען ווייז בעת זיי בעזוך אין פוילען 1000 זל. פאַר קינדער בעשפייזונג.

אויף אַ זיצונג פון דער קאָמיסיע אין בעשטאַנד פון די הערן: דר. טאַרטאַקאָווער, לייזער לעווין, אליעזר שיין, פּרעזעס לייבוש ראָזענבערג, פּיאָטר כארי, גרשון ליכטענשטיין און אַרצי, איז די סומע פון 1000 זל. פערטיילט געוואָרען אויף פאָלגענדען אופן: טאָז 200 זל, תלמוד תורה, ראַדאָגאָשטש 50, קאָלאָניע א. נ. פון ל. זעלנפּראָינד 150, „גורדוניה" 50, „הנוער הציוני" 50, שוויעטליצע פון „בית עם" 50, „הרצליה" 75, קינדער פערמע „העלענוועק" 75 פאָלקס שול „יבנה 50 תלמוד תורה א. נ. פון הרב מייזעל 50, תומכי אורחים 100, נותן לחם 100, צוזאַמען 1000 זל.

אַלע אויבען דערמאָנטע אינסטיטוציעס דאַרפען זיך מעלדען נאָך די פאַר זיי בעשטימטע סומען היינט פרייטיק, דעם 7. ד. ח. פון 6—5 נ. מ. אין ביוראָ פון יודישען וועלט קאָנגרעס, פּיעטריק. 86.

אַז אַ טושינער קויפט אין לאָדז אַ מציאה...

(א) אַ געוויסער הערש פוקס פון טושין האָט געמאָלדען אין דער פּאָליציי, אַז אויף דער פּעטריקאָווער ראָג טשערוואָנע האָבען 2 פערשוינען איהם אַריינגענאַרט אין אַ טויער און פערקויפט איהם אַ שנור פּערל, וואָס איז, לויט זייער מיינונג, ווערט געווען 1,600 זלאָטעס — פאַר 240 זלאָטעס.

דאָס וואָלט זיכער געווען אַ מציאה גדולה ווען עס ווייזט זיך נישט אַרויס, אַז די פּערעל זענען אַ פּרוטה נישט ווערט!

און גיי ווייס, אַז אַ פוקס וועט זיך אַזוי לאָזען פיהרען אין באָד אַריין...

KINO TEATR
MIRAŻ
11 LISTOPADA 16
היינט פּרעמיערע!
פון גרויסען דאָפּעלטען פּראָגראַם
— 1 —
דאָס הויז № 56
לעבענס-דראַמע. — אין דער הויפּט-ראָל
KAY FRANCIS
— II —
„קאַריאָקאַ"
אין דער הויפּט-ראָלע
DOLORES DEL RIO
אנהויב 4.30 נאָכמיטאָג.

קאָמוניקאַט פון דער וואָיעוואָדזיוועס

די פּאָוויאַטאָווע אָפּטיילונג פון בזשעזשין האָט אויף אַ פייערליכער זיצונג, וואָס איז פאָרגעקומען דעם 31 יולי 1936 בעעהרט דעם אָנדענקען פון גענ. אָרליטש-דרעשער, דעם גענעראַל-אינספּעקטאָר פון דער לופט-פערטיידיגונג און דאַן אויף דער אויפפאָדערונג פון גענעראַל-אינספּעקטאָר פון דער אַרמעע גענ. רידז-שמיגלי, איז אָנגענומען געוואָרען פאָלגענדער בעשלוס: 1) איבערצוגעבען אויף די צילען פון נאַציאָנאַלער פערטיידיגונג 5000 זל. פון די פאָנדען פון דער פּאָוויאַטאָווער זעלבסטפערוואַלטונג צו דער דיספּאָזיציע פון פאַרוואַלטונג פאָנד פון נאַציאָנאַלער פערטיידיגונג. די קרעדיטען אויף דעם ציל דאַרפען פאָרגעזעהען ווערען אין צוגאָב-בודזשעט אויפ'ן יאָהר 1936.

2) אָפּפאָדערען אַלע זעלבסטפערוואַלטונגען פון פּאָוויאַט און די גאַנצע געזעלשאַפט פון בזשעזשינער פּאָוויאַט צו שפּענדען לטובת דער נאַציאָנאַלער פערטיידיגונג.

געוואָלט פאָהרען קיין שפּאַניען

און איז דערפאָהרען ביז... שעראַדז

(א) אויף דעם משאות-צוג וואָס איז געווען אויפן וועג צווישען שעראַדז או בלאַשקי האָט מען געפונען אַ בעהאַלטענעם דעם לאָדזער 37-יעהריגען אַרבייטער עדוואַרד וואַלענסקי. ער האָט ערקלעהרט, אַז בלייבענדיג אָהן אַרבייט האָט ער געוואָלט פאָהרען קיין שפּאַניען, כדי אַריינצוטרעטען אין מיליטער. ער האָט אָבער נישט געהאַט אויף קיין בילעט און געוואָלט אַזוי אַרום קומען קיין שפּאַניען, מ'האָט איהם צוריקגעשיקט קיין לאָדז און צונויפגעשטעלט אַ פּראָטאָקאָל.

געוואָלט גובענען אַ ראָווער

דאָס שיטעל איז נישט געלונגען

(א) אויף זגערזשער גאַס נעבען באַלוטער מאַרק איז אַריינגעגאַנגען אין אַ געוועלב ראָמאַן יאַנקאָווסקי און האָט אויף דער גאַס איבערגעלאָזען זיין ראָווער.

דער־ווייל איז אונטערגעקומען עפּעס אַ מאַרזיכערל. זיך אַרויפגעזעצט אויפ'ן ראָווער און געמאַכט פּליטה. מ'האָט איהם אָבער נאָכגעיאָגט און געכאַפּט דאָס איז געווען דער פּראָפעסיאָנעלער גנב טשעפּלוכאַ. ער זיצט שוין.

אַריינגעפאַלען אין אַ קאַנאַליזאַציע-גרוב

(א) אויף ראָג פּאַמאָרסקאַ און פּילסודסקיעגאָ איז אַריינגעפאַלען אין אַ קאַנאַליזאַציע-גרוב דער פערבייגייענדער מיכאַל יוטי.

ער האָט זיך דערביי שטאַרק צוקאַליעטשעט און מ'האָט צו איהם געמוזט אַרויסרופען פאַר גאָטאָוויע.

פּלוצלונג געשטאָרבען

נעכטען נאָכמיטאָג איז דער 76-יעהריגער בערל קאַמישעוויטש וועלכער האָט געוואוינט אויף זומער-וואוינונג אין הולאַנקי, געגאַנגען ציפּוס קיין אַנדרעספּאָל, אויפ'ן וועג איז איהם פּלוצלונג נישט גוט געוואָרען און איידער ס'איז אָנגעקומען מעדיצינישע הילף איז ער געשטאָרבען. מיט דער לויה פערנעהמט זיך חסד-של-אמת.

געבוירען אין גאָס

(א) אויף ראָג אַנדזשעיאַ און פּעטריקאָווער האָט די 32-יעהריגע יאַנינאַ שטשעפּאַניאַק — אַ היימלאָזע-פּלוצים בעקומען געבורט-ווייהען, און איידער ס'האָט בעוויזען אָנצוקומען פּאָגאָטאָוויע, האָט געבוירען אַ קינד...

מ'האָט די מוטער און קינד אַריבערגעפיהרט אין אַ קימפּעטאָרען-קליניק.

זעלבסטמאָרד

(א) אויף אירשוקאָנסקאַ 3 האָט זיך געסמט מיט סובלימאַט די 28-יאָהריגע עווא ברישקאָווסקאַ. פּאָגאָטאָוויע האָט זי אין אַ שווערען צושטאַנד געפיהרט אין שפּיטאָל.

Dr. REICHER
פּאַלודניאָווע 28, טעל. 201-93
ספּעציאַליסט
פאַר מענער - שוועכע - בעהאַנדלונג
סעקסועלע בעראַטונגען פון פּסיכאָ - אַנאַליז
נעמט אָן פון 8—11 פון 5—8 אָוונט
זונטאָג און חגאות פון 9—12.

Dr. Różaner
צוריקגעקעהרט

צוויי ווילנער סוחרים אין די נעצען פון שפּאַנישע אַפּעריסטען

ווי אזוי א בעקאַנטער ווילנער סוחר איז געפאָהרען קיין באַרצעלאָנאַ נאָך א... מיליאָנען אוצר

ווילנע.

סטאַניסלאַוו קראַקאָווסקי, אייגענטימער פון אַ גרויס געשעפט פון קיך־געשיר און האַנדוועקער־מכשירים אויף שלאָס־גאַס 24 איז גוט־בעקאַנט אין די היגע קריסטליכע און יודישע סוחרים־קרייזען. זיין פירמע עקזיסטירט שוין גאַנצע 30 יאָהר. ס'איז געווען צייטען ווען קראַקאָווסקי האָט אָפּערירט מיט צענדליגער טויזענד גילדענס. די לעצטע צייטען איז ער אָבער שטאַרק געפאַלען.

וויזט זיך אַרויס, אַז אַט דער דאָזיגער סוחר, וועלכער פערמאָגט אַ 30־יאָהריגע סוחרישע דערפאַהרונג איז שיער נישט געפאַלען אַלס קרבן פון אַ פיפיגער באַנדע אַפּעריסטען, וועמענס נעסט ס'געפינט זיך, אין דער שפּאַנישער שטאָט באַרצעלאָנאַ, וועלכע איז אַמאָל בעריהמט געווען מיט אָקכען־קאַמפען, שעהנע פרויען און פייערדיגען פּאָסבאַל.

דער בריף פון שפּאַניען

דער פריהמאָרגען פון 19 מאַי ה. י. האָט אַרויס געריסען אַ קליינע רעוואָלוציע אין קראַקאָווסקי'ס לעבען. די פריהמאָרגען־פּאָסט האָט איהם געבראַכט אַ בריף פון דער איצט־אַרומגעכאַפּטער דורך אַ בירגער־קריג, שפּאַניען, וועלכער האָט געעפענט פאַר איהם שעהנע פערספּעקטיווען און געוועקט נישט קיין דרייסטע האָפנונגען. דער בריף איז געווען אַנ'אַנאָנימער, איז אַרויסגעשיקט געוואָרען פון באַרצעלאָנאַ און פון אָרט פעראינטריגירט... דער אַנאָנימער מחבר האָט געשריבען, אַז ער געפינט זיך אין אַ גרויסען אומגליק. דער־וויסענדיג זיך צופעליג וועגען קראַקאָווסקי'ן אַלס זעהר סאָלידען און אָרענטליכען מענש, פרעגט ער איהם, צי ער איז מסכים צו ראַטעווען איהם מיט זיין 17־יאָהריגער טאָכטער, זיין קאַפּיטאַל פון איין מיליאָן 275 טויזענד פעזעטען און פערדינען דער־ביי אַ שעהנע אַפּותיקא פון 450 טויזענד פעזעטען. דער ענין איז אַ זיכערער. דאָס ריזיקירען איז אַ מינימאַלעס. „אויב איהר זענט מסכים, — האָט דער אומבעקאַנטער פערענדיגט — דאַרפט איהר אַרויספאָהרען קיין באַרצעלאָנאַ. דעפּעשירט, מיר וועל איך אנשרייבען גענוי“.

ער פערגינט איהם נישט די שפּאַנישע גליקען...

דער בריף איז געווען געשריבען אין דייטש. קראַקאָווסקי איז אַוועק צו אַ צווייטען, גוט־בעקאַנטען סוחר, וועלכער בעהערשט גוט די דייטשע שפּראַך. איבערלייענענדיג דעם בריף, איז ער געוואָרען פול מיט התפעלות.

— ס'וואַרט אייך אַ גרויס גליק, הי' קראַקאָווסקי. אַ שעהן עסק, אַ האַלבער מיליאָן פעזעטען געהט נישט צופוס.

— אפשר מעלדען אין פּאָליציי — האָט זיך וואַקעלט קראַקאָווסקי.

— וואָס איז זיך דאָס צו איילען — האָט גע־ענטפערט דער איבערזעצער. — אויב איהר ווילט בין איך גרייט צו פינאַנסירען די אונטערנעהמונג מיט דעם בעדינג, אַז דעם האַלבען מיליאָן וועלען מיר זיך טיילען אויף דער העלפט. דער־וויילעיקט אַרויס אַ הסכמה־דעפּעשע.

אין בריף איז געווען אָנגעגעבען דער שפּאַנישער טעקסט פון דער דעפּעשע. ער איז אַוועק אויף דער פּאָסט און געשיקט די ערשטע פינף זל. אויף דער דעפּעשע.

אין צוויי וואָכען אַרום האָט קראַקאָווסקי דער האַלטען אַ תשובה. אַ בריף פון 8 זייטען האָט דער־צעהלט גענוי די גאַנצע געשיכטע. דער געהיימ־נישפולער שפּאַניער מיט דער פאַמיליע דאָן קריאָס־טאָבאַל דער סאַליאַס סאַנטשע האָט געשריבען, אַז ער איז געווען אַנ'אייגענטימער פון אַ גרויסער באַנק אין דער שטאָט סאַנטאַ־קרוז אויף די קאַ־נאַרישע אינזלען. נאָך דער ערשטער שפּאַנישער רעוואָלוציע זענען זיינע געשעפטען אַוועק מיט דער פּוטער אַראָפּ. דער באַנקראָט איז געהאָנגען אין דער לופטען. ער האָט זיך געוואָנדען צו בע־קאַנטע און בעפריינדעטע באַנקירען זיי זאָלען איהם העלפען, אָבער קיינער האָט זיך נישט אָפּגע־רופען. דעמאָלט האָט ער בעשלאָסען צו ראַטעווען זיין קאַפּיטאַל. ער האָט איבערגעשיקט אין אַ שווייצאַרישער באַנק איין מיליאָן מיט 275 טויזענד פעזעטען און דערנאָך האָט ער אליין געפרובט שוואַרצען די שפּאַניש־פראַנצויזישע גרעניץ מיט זיין 17־יאָהריגער טאָכטער אינעסע. מען האָט זיי אָבער פערהאַלטען. דאָן קריסטאָבאַל איז געשטעלט

געוואָרען פאַר'ן באַרצעלאָנער קריגס־געריכט און איז פערמשפּט געוואָרען אויף 3 יאָהר טורמע פאַר'ן בייזוויליגען באַנקראָט און צו בעצאָהלען 14 טויזענד 790 פעזעטען שטראָף.

דער געהיימער אוצר אין אַ וואַליזע

ווען מ'האָט דאָן קריסטאָבאַלען אַרעסטירט האָט מען ביי איהם קאָנפיסקירט אַ וואַליזע מיט געלד און וועדט־זאַכען. די וואַליזע איז אָפּגעשאַצט געוואָרען אויף 15 טויזענד פעזעטען און איז אַריינגעלייגט געוואָרען אין דעפּאָזיט פון געריכט אַלס משכון. די דאָזיגע וואַליזע האָט פערמאָגט אַ געהיימניש, וועלכעס די פּאָליציי־אַגענטען האָבען בעת די גרינדליכע רעוויזיעס נישט ענטדעקט. אין אַ בעהעלטעניש זענען געמליך געלעגען בעהאַלטען די טשעקען אויף אָפּצונעהמען דעם מיליאָן 275 טויזענד פעזעטען און אין דער שווייצאַרישער באַנק די טשעקען זענען געווען אויסגעשטעלט אָהן פאַר־מיליעס אויפ'ן פאָרווייזער. קראַקאָווסקי דאַרף אַרויס־פאָהרען קיין באַרצעלאָנאַ און אָפּשטעלען זיך אין האָטעל „וויקטאָריאַ“.

און העלפט איהם פיהרען אַ קאָרעספּאָנדענץ. דער טורמע־וועכטער וועט איהם ברענגען די נומערן פון די טשעקען און ער וועט קענען טעלעגראַפיש באַכפרעגען אין דער שווייצאַרישער באַנק. דער־נאָך וועט ער דאַרפען אויסקויפען פון געריכטס־דעפּאָזיט זיין וואַליזע, אַרויסנעמען די טשעקען און אַרויספאָהרען צוזאַמען מיט זיין 17־יאָהריגער טאָכטער קיין שווייץ, אַרויסנעמען דאָס געלד און אַכטונג געבען אַז אויף זיין טאָכטער, אַז אויפ'ן קאַפּיטאַל, ביז ער וועט אַרויסגיין פון טורמע. דער תפיסה־וועכטער דאַרף בעקומען 15 טויזענד פעזעטען.

קראַקאָווסקי און זיין שותף האָבען אויסגע־רעכענט, אַז דאָס געשעפט דאַרף זיי אָפּקאָסטען 15 טויזענד גילדען. קראַקאָווסקי האָט איינגע־צאָהלט 400 גילדען און בעקומען אַנ'אויסלענ־דישען פּאַס.

מיט דער שפּאַנישער וויזע האָבען זיך אַרויס־געוויזען שוועריגקייטען. ער איז אַוועק צו אַ בע־קאַנטען סוחר, בעטען אַ נויטיגע בעשטעטיגונג. דער לעצטער האָט איהם גענומען אויספרעגען און דערגייענדיג דעם אמת, אויסגעשריגען:

— דאָס איז דאָך אַנ'אַפּערע. איך האָב פאַר־אַיאָהרען אויך דערהאַלטען אַנ'ענליכען בריף און איבערגעגעבען איהם אין פּאָליציי.

די דאָזיגע ווערטער האָבען געווירקט ווי אַ קאַל טעי טוש. קראַקאָווסקי האָט פערשטאַנען, אַז ער איז געכאַפּט געוואָרען אויף אַ שווינדלערישער וועדקע.

איצט האָט ער אַ נייע דאגה. ער בעמיהט זיך צוריקצובאַקומען די 400 זל. וועלכע ער האָט איינגעצאָהלט פאַר'ן אויסלענדישען פּאַס.

דער ווילנער סוחר לאַנצמאַן און דער איבערגעקויפטער טורמע - וועכטער

דער געהיימנישפולער דאָן־קריסטאָבאַל האָט געשריבען, אַז וועגען קראַקאָווסקי'ן האָט ער זיך דערוואוסט פון איינעם לאַנצמאַן, אַ ווילנער סוחר. וועלכער שמאַכט מיט איהם צוזאַמען אין דער באַר־צעלאָנער טורמע. דער דאָזיגער לאַנצמאַן בעהאַלט זיך אויס אונטער אַ פרעמדען נאָמען. ווען קראַ־קאָווסקי וועט אָנקומען קיין באַרצעלאָנאַ וועט צו איהם אין האָטעל קומען אַנ'איבערגעקויפטער טורמע־וועכטער, וועלכע אַרבייט צוזאַמען מיט זיי

שטאַט־טעאַטער שרודמיעסקאַ 15 טעל. 101-16

צוליב דעם גרויסען דערפאָלג
איז געוואָרען פערלענגערט די פאָרשטעלונגען
אידאַ קאַמינסקאַ
מיט איהר אַנסאַמבל
אין דער בעריהמטער פּיעסע פון בויסאַ
„מאַדאַם X“
היינט פרייטאַג, 9.15 אָוונט, מאָרגען שבת, 4.30 נאָכמיטאָג צו ביליגע פרייזען, שבת, 9.15 אָוונט.
בילעטען שוין צו בעקומען אין קאַסע פון טעאַטער.

אומבעדינגט לעצטע טעג!

אַלע מוזען זעהען!

אומבעדינגט לעצטע טעג!

אַלע מוזען זעהען!

א ברענענדער וואַגען מיט היי אויפ'ן שאָסעי

דער פויער איז שווער־פערוואונדעט געוואָרען

(א) אַנ'אויסערגעוועהנליכער פאַל איז געשעהן אויפ'ן שאָסעי צווישען קאָלאָ און דאָמביע. דער איינוואוינער פון דאָרף טערניק, יוזעף גזשעשיק, איז געפאָהרען מיט אַ פולער פוהר היי אויפ'ן מאַרק קיין לאָדז. ער האָט פערוויכערט אַ פּאַ־פּיראָס און איז איינגעשלאָפען. דער־וויילע איז איהם דער פּאַפּיראָס אַרויסגעפאַלען פון מויל און דער וואָגען היי האָט זיך אָנגעצונדען. דער פויער האָט זיך אויפגעכאַפּט, ווען ביי איהם אַליין האָבען זיך אָנגעצונדען די מלבושים. אַ דערשראָקענער איז ער אַראָפּגעשפּרונגען פון דעם וואָגען און ביים פאַלען צובראָכען אַ פוס.

דער וואָגען איז אינגאַנצען פערברענט גע־וואָרען. דעם שווער־אָפּגעבריהטען און מיט אַ צו־בראָכענעם פוס יוזעף גזשעשיק האָט מען אין אַ שווערען צושטאַנד אָפּגעפיהרט אין שפּיטאַל קיין לאָדז.

„פריילעכע קבצנים“

אזוי הייסט אַ נייער יודישער פילם, לויטן סצענאַר פון משה בראָדערזאָן

משה בראָדערזאָן האָט לעצטענס אָנגעשריבען אַ פילם סצענאַר א. נ. „פריילעכע קבצנים“.

די „פריילעכע קבצנים“ איז די ערשטע גערעדטע יודישע פילם־קאָמעדיע (אַ שטומע פילם־קאָמעדיע איז געווען בלויז „יודישע גליקען“ לויט שלום עליכם'ען, גע שפּילט פון מאָסקווער מלוכה'שען יודישען טעאַטער) און היינט גייט זי שוין אַריין אין דעם פילם־אַטעליע פון „לעגיאָ־פילם“ אין וואַרשאַ צום אויספערטיגען.

צו רעזשיסירען די דאָזיגע קאָמעדיע איז אַרויס־גערופען געוואָרען פון פּאַריז זיגמונט טורקאָוו, וועלכער רעאַליזירט זי צוזאַמען מיט דעם יונגען אַוואַנגאַרד־רע־זשיסאָר ל. זשאַנאַ. מוזיק צו די „פריילעכע קבצנים“ שרייבט תעניך קאָן און די דעקאָראַציעס מאַכט יצחק ברוינער.

די הויפּט־ראָלען אינם פילם שפּילען: דזשיגאַן, שומאַכער, גאָלדשטיין, בערגמאַן, שמחה נאַטאַן, אָפּענ־היים און די יונגע שוישפּילערין דזשעני לאָוויץ.

דער פילם וועט שוין פערטיג זיין אויף יום־טוב, און וועט אין לאָדז געוויזען ווערען אין איינעם פון די גרעסטע קינאָס.

פון דער שאַכטעל־מאַכער־קאָרפּאָראַציע

קילינסקיעגאָ 40

אונטער'ן פאָרזיץ פון „סטאַרשי“ ה' פרענקעל איז פאָרגעקומען אַ פערזאַמלונג וועגען דער לאַגע אין פאַך, צוליב דער קאָנקורענץ, וואָס די מיט־גלידער פיהרען צווישען זיך. נאָך אַ לענגערער דיס־קוסיע איבער דער פראַגע, אין וועלכער עס האָ־בען זיך אַרויסגעזאָגט די ה"ה: פרענקעל, עלענ־בערג, זאַקליקאָווסקי, קראָכמאַלניק שמער־קאָוויטש, בוימאַן, פאַרבער, קירשטיין א.אַ. איז בעשלאָסען געוואָרען צו שאַפען אַ פאָנד צו בע־קעמפען די קאָנקורענץ. צו דעם צוועק איז געוועהלט געוואָרען אַ קאָמיסיע פון דריי פערוואַלטונגס־מיט־גלידער, וועלכע וועלען אָנפיהרען מיט דער אַקציע. דורך אַ גרויסען טייל אָנוועזענדע אויף דער פער־זאַמלונג זענען באַלד געשאַפען געוואָרען געוויסע סומען לטובת דעם פאָנד

אויף דער דאָזיגער פערזאַמלונג איז אויף דער פאָראָרדנונג פון אינדוסטריע־אַמט ביי דער שטאָט־פערוואַלטונג פאָרגעקומען צוגאָב־וואַהלען צו דער פערוואַלטונג. אַלס „פאַד־־סטאַרשי“ איז געוועהלט געוואָרען ה' קראָכמאַלניק און די ה"ה האַרטשטאַרק און קאָזלאָווסקי אין רעוויזיר־קאָמיסיע.

ראַדיאָ־פּראָגראַם

פרייטאַג, דעם 7־טען אויגוסט

6.03 פּליטען, 6,23 אינפאָרמאַציעס, 6.33 גימנאַס־טיק, 6.50 מוזיק, 7.20 ידיעות, 11 קאָנצערט (פּליטען), 11.57 צייט־סיגנאַל, 12 העינאַל פון קראָקאָ, 12.03 פּליטען, 12.13 ידיעות, 1223 פּליטען, 3.27 לאָדזער בערזע, 3.30 ווירטשאַפטליכע ידיעות, 3.45 אַ שמועס מיט פראַנקע, 4 קאָנצערט, 4.45 רעפעראַט פאַר מאַטוזשיסטען, 5 קאָנצערט, 5.50 ספּאָרט רעפעראַט, 6 אַ שמועס פון דער ראַדיאָ־משפּחה, 6.10 פון אַלעם צו ביסלעך, 6.15 פּליטען, 6.35 רעקלאַמע־קאָנצערט, 6.45 ראַדיאָ־קאָנקורס, 6.50 טאָנטאַזש, 8.30 פראַגמענט פון ביבער, 8.45 ידיעות, 8.55 אַקטועלער שמועס, 9 קאָנצערט, 10.30 פּליטען, 10.35 קאָנצערט.

שבת, דעם 8־טען אויגוסט

6.03 פּליטען, 6,23 אינפאָרמאַציעס, 6.33 גימנאַס־טיק, 6.50 פּליטען, 7.20 ידיעות, 11.57 צייט־סיגנאַל, 12 העינאַל פון קראָקאָ, 12.03 פּליטען, 12.13 ידיעות, 12.23 קאָנצערט, 2.30 יוזעף שמיד (פּליטען), 3.40 ווירט שאַפטליכע ידיעות, 3.45 אַ שמועס פאַר קינדער, 4 קאָנ־צערט, 4.45 אַ שמועס, 5 קאָנצערט, 5.50 פּעליעטאָן, 6 רעפעראַט, 6.10 רעפעראַט, 6.15 פּליטען, 6.35 רעקלאַמע־קאָנצערט, 6.50 אַקטועלער שמועס, 7 קאָנצערט, 8.15 אוי־דיציע פאַר פּאָליאַקען אין אויסלאַנד, 8.45 ידיעות, 8.55 אַקטועלער שמועס, 9 פויעל־רעציטאַל פון יאַקוב גימ־פעל, 9.30 הומאָרעסקע, 10.30 פּליטען, 10.35 טאַנץ־מוזיק. 11 סאַלאָן־מוזיק. 11.30 קאָנצערט אויף פּערלאַנג.

Dr. Zalcwasser
כירורג
CEGIELNIANA 19, tel. 125-27
צוריקגעקעהרט
נעמט אָן פון 1—2 מיטאָג און פון 4—6.30 אָוונט.

Dr. med. L. Berman
צעגעלניאַנאַ 15. טעל. 149-07
ספּעציאַל־אַרצט פאַר מענער · שוועכע־בע האַנדלונג און סעקסועלע בעראַטונג
נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—8 אָוונט.
זונטאָג פון 9—1 פאָרמיטאָג
פאַר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פרייזען

טעאַטער, מוזיק און פערוויילונג (קאָמוניקאַטען)

היינטיגע פּרעמיערע „דאָס יונגעל פון בראָדוויי“ מיט פּסח'קע בורשטיין אין ראַזמאַיטאָשטשי“

פּסח'קע בורשטיין בעדאַרף לחלוטין נישט קיין רעקלאַמע. דער נאָמען פּסח'קע בורשטיין זאָגט שוין פאַר זיך אַליין גענוג. נאָכמעהר וויסען עס די לאָדזער טעאַ־טער-בעזוכער, ביי וועלכע פּסח'קע בורשטיין האָט זיך קונה שם געווען מיט זיין זינגען, טאַנצען און פייפען.

היינט פרייטאָג, וועט אונז פּסח'קע בורשטיין אי-בעראַשען מיט אַ גאָר נייער פּרעמיערע „דאָס יונגעל פון בראָדוויי“. די דאָזיגע אָפּערעטע געהערט צו בורשטיינ'ס בעסטע אָפּערעטען. און אין דער דאָזיגער אָפּערעטע בע-ווייזט זיך בורשטיין אין אַ גאַנץ נייע ראָלע, וואָס מיר האָבען נאָך אַזעלכעס בכלל נישט געזעהן אויף דער יו-דישער ביהנע.

פּסח'קע בורשטיין, וועלכער געהערט צו די גע-צייל'טע אָפּערעטען - אַקטיאָרען, בעווייזט זיך אין דער אָפּערעטע „דאָס יונגעל פון בראָדוויי“ אין זיין גאַנצער שטאַרקייט. „דאָס יונגעל פון בראָדוויי“ פערמאָגט אַ שלל פון הומאָר, אַ שפע פון לידלעך און אַ רייכע מוזיק, אמת'ע יודישע און קלאַסישע מוזיק, וואָס פערכאַפּט דעם צו-שויער, און פיהרט איהם אַוועק אין אַ וועלט פון געגוס, פרייד און נחת.

היינט פרייטאָג 9.15 אָוונד, מאָרגען שבת 4.15 נאָכמיטאָג צו ביליגע פרייזען און 9.15 אָוונד ווערט געגעבען די פּרעמיערע „דאָס יונגעל פון בראָדוויי“.

צעהן טויזענד מענשען האָבען געזעהן „מאַדאַם איקס“ אין שטאָט - טעאַטער

אינטערעסאַנט איז, וואָס אין משך פון צוויי וואָ-כען, וואָס אידאַ קאַמינסקאַ שפּילט אין שטאָט-טעאַטער, האָבען צעהן טויזענד בעזוכער געזעהן די פאָרשטעלונג „מאַדאַם איקס“. פאַר דער זומער-צייט איז דאָס ממש אַ רעקאָרד.

וואָס איז די סיבה, וואָס די פּיעסע „מאַדאַם איקס“ פיערט אַזאַ דערפאָלג? די פראַגע שטעלען זיך היינט אַ סך טעאַטער-קריטיקער און טוער. דער ענטפער איז אַ פשוט'ער: דער אינטערעסאַנטער אינהאַלט פון „מאַדאַם איקס“, די סענסאַציאָנעלקייט, האָט געפונען אַ זעל-טענע אויספיהרערין אין אידאַ קאַמינסקאַ מיט איהר באמת פּרעכטיגען אַנסאַמבל. — דאָס אַלץ צוזאַמען בע-שאַפט אַ ספּעקטאַקל, וואָס פערכאַפּט מיט דעם עמאָציאָ-נעלען אינהאַלט און מיט דעם אמת'דיגען, עכט קינסט-לערישען שפּיל.

דאָס איז טאַקי די סיבה, וואָס די פאָרשטעלונגען פון „מאַדאַם איקס“ זענען פּראָלאָנגירט געוואָרען אויף עטליכע טעג. שבת ביינאַג און זונטאַג ביינאַג וועריען איבערגעחזר'ט „מאַדאַם איקס“ צו ביל'גע פּרייזען.

מאָרגען — רעציטאַציאָנס - קאָנצערט פון רחל האַלצער אין העלענאָוו

מאָרגען, שבת דעם 8-טען אויגוסט ד. י. 8.30 אָוונד טרעט אויף אין פּאַרק העלענאָוו די בעקאַנטע רעציטאַ-טאָרקע רחל האַלצער מיט אַ רעציטאַציע - קאָנצערט א.' פּראָגראַם די שענסטע פּערל פון איהר רייכען רעפּער-טואַר.

דער שלאַגער פון זומער-סעזאָן וועט זיין די גראַנדיזע פאָרשטעלונג פון פּסח'קע בורשטיין מיט זיין אַנסאַמבל אין העלענאָוו

שבת דעם 15 אויגוסט קומט פאָר אין פּאַרק „העלענאָוו“ אַנ'אָריגינעלע פאָרשטעלונג פון פּסח'קע בור-שטיין מיט זיין גלענצענדען אַנסאַמבל אין פּאַרק „העלענאָוו“.

דאָס ערשטעמאָל אין לאָדז וועלען מיר האָבען די געלעגענהייט צו זעהן אַ גרויסע, גראַנדיעזע פאָרשטע-לונג אויף דער פרייער לופט אין דעם שענסטען ווינקעל אין לאָדז.

די דאָזיגע פאָרשטעלונג ווערט צוגעגרייט מיט דער סערגעהם, לויט וועלכען אַזעלכע פאָרשטעלונגען ווערען געגעבען אין די אייראָפּעאישע הויפּט-שטעט. ס'נעמען אָנ-טייל פּסח'קע בורשטיין, זיין גאַנצער אַנסאַמבל און אַנ'אָרקעסטער פון 50 פּערזאָן.

מ'דאַרף ערוואַרטען, אַז די גראַנדיעזע טעאַטער-פאָר-שטעלונג אין העלענאָוו וועט זיין דער שלאַגער פון זו-מער-סעזאָן

זונטאַג גרויסע גאָרטען-פערוויילונג לטובת דער נאַכט-פּאַגאָטאָוויע ביים „לינת הצדק“

זונטאַג דעם 9-טען אויגוסט ד. י. קומט פאָר אין העלענאָוו אַ גרויסע גאָרטען-פערוויילונג מיט'ן אָנטייל פון דער בעקאַנטער פאָלקס-זינגערין לאָלאַ פּאַלמאַן.

3 אַ זייגער נאָכמיטאַג קומט פאָר אַ קינדער-פעס-טיוואַל אָנגעפיהרט דורכ'ן בעקאַנטען אַרטיסט פון פּוי-לישען טעאַטער יאַן מראַזשינסקי.

אויסערדעם פּיל איבעראַשונגען.

ס'איז צו האָפען, אַז די יודישע בעפעלקערונג וועט וואַרעם אונטערשטיצען די אַזוי סימפּאַטישע אינסטי-טוציע און מאַסענוויוז בעזוכען די גאָרטען-פערוויילונג.

גרויסער באַל פון יודישע אַקאַדעמיקער אין קאָלומנע

אוקסוליום אַקאַדעמיקום יודאַיקום (פערבאַנד פון יודישע סטודענטען אין פּוילען) אָרדענט איין מאָרגען, שבת, ד. 8 אויגוסט אַ גרויסען באַל אין קאָלומנע, אין קאַפע-דאַנסינג „קאַזאַנאָוואַ“.

דער דאָזיגער באַל, וואָס וועט זיין זעהר רייך אין אַטראַקציעס, וועט זיכער זיין איינער פון די אינטערע-סאַנטסטע אין דעם היינטיגען סעזאָן.

„מול הישימון“ אין העלענאָוו

אין קורצען וועט דער בעוואוסטער „הזמיר“-באַ אויפטרעטען מיט אַנ'אויפפיהרונג פון בעריהמטען ווערק פון יונגען ארץ־ישראל דיכטער שלאָנסקי, מוזיק פון פּראָפ. י. זאַקס.

די אויפפיהרונג אונטערן נאָמען „מול הישימון“ בעזינגט דער דיכטער די העראָאישע קאַמפען פון די חלו-צים אין דער מדבר. די מוזיקאַלישע בעאַרבייטונג ליגט אין די הענט פון בעריהמטען דיריגענט און מוזיקער פּראָפ. זאַקס, וואָס גיט אַ גאַראַנטיע, אַז די פּאָעמע וועט האָבען דעם פערדינטען ערפאָלג.

פּאַטיגיראַפיע צוגעזאַגט קיין טשעכאָסלאָוואַקיי
טשעכאָסלאָוואַקיי
פון 8—10 אויגוסט 9.00 זל.
קיין גדיניע
מיט בעשייניגונגען
פון 13—17 אויגוסט פון 14.90 זל.
פון 14—17 אויגוסט פון 12.50 זל.
איינשרייבונגען נעמט אָן
„אָרביס“ פּיעטריקאָווסקע 18,
טעל. 249-33

משפט של־מה?

(ענד פון דער 6־טער זייט)

דריטער קאפיטעל

אין דער צווישענצייט פון שלאכטען זענען די צוויי ברידער צווילינגע מוסה און עיסה, וועלכע זענען געווען עהנליך צו זיך ווי צוויי טראפען וואסער, געווען אלעמאל צוזאמען. מוסה איז געווען א בחור און האט נישט געהאט נאך וועמען צו בענקען. עיסה פלעגט אויפציטערען אז ער פלעגט זיך דערמאהנען פון פאטהמא די מרשעת, און וואלט געוואלט אז די מלחמה זאל זיך קיינמאל נישט ענדיגען. איצט, ווען ער איז א זעלנער אין הייליגען קריג צו פארטיידיגען דעם קאראן (מחמדנישע תורה) האט ער נאך טיפער פערשטאנען זיין טראגעדיע, אזוי לאנג ווי אללה איז אין הימעל און מחמד איז זיין נביא איז נאך צווישען די גלויביגע נישט געווען א פאל אז א מושלמער זאל נישט זיין דער האר איבער זיין ווייב, וועלכע ער האט געקויפט מיט זיין פערהארעוועט פערמעגען, און פאר וועלכע ער האט זיך רואינירט און געבליבען אהן געלד, אבער פאטהמא... און ווי איז, ווען זי אנטלויפט צו איהר פאטער דעם חאדז, און הונדערט קרובים מאנסבילען וועלען זיין הונדערט עדות געגען איהם, און הונדערט באקשישען וועט ער מוזען געבען אום זי אויסצוקויפען און ברענגען אהיים, און וואס וועט זיין באכדעם? און א שוידער געהט איהם דורך דורכן גאנצען לייב. ניין, אזוי דארף עס נישט זיין, אזוי קען עס נישט זיין און אזוי וועט עס נישט זיין. ניין, און א שרעקליכער געדאנק געהט איהם דורכ'ן קאפ און פיהלט איהם אויס דעם גאנצען גוף און אלע געדערען. און א גיהנום פייערל פלאקערט אויף אין זיינע אויגען, און אזוי וועט ער עס מאכען טאן, דאס איז זיין לעצטער בעשלוס.

פירטער קאפיטעל

דער הייליגער קריג איז צו ענד, און לאנגזאם קעהרען אום די טרייע און בעסטען זיהן, וועלכע אללה האט דאס לעבען געשענקט, יעדער אויף זיין ארט. צוריק, די שטעטעל חאריה האט אויך געקריגען אזא ידיעה אז א טייל זעלנער קומען, און די שטעטעל האט נישט גערוהט, און מעהר פון אלעם איז געווען פערנומען פאטהמא, זי האט זויבער געמאכט יעדען ווינקעלע אין איהר הארעם, אלע דיר־וואנעס אויסגעשטויבט, און פרישע בלומען אויס־געשטעלט אויף אלע נידריגע טישלעך (די אראבער עסען אויף דער וואנעס אויף דער ערד). די גאנצע נאכט נישט געשלאפען, און פארטאג א מידע, א צובראכענע, מיט א שטארקער בענקעניש אין הארצען, מיט א געשיהל פון פרייד, פון האפנונג ארויסגעגאנגען מיט דעם גאנצען עולם, אז מיט כלי זמר: פויקען און פלייטען, ערווארטען דעם ליבען גאסט, א פרייד איז דורך דורך דעם המון זיי קומען.

און פאטהמא, דערזעהענדיג פון ווייטען עיסהן איז ווי א פערבלענדעטע און מיט די לעצטע כוחות צוגעפאלען צו איהם אויפ'ן האלז מיט טרעהרען פון פרייד „מיין עיסה!" נאר ער האט איהר אפגעשטויסען מיט די ווערטער, פאטהמא! ביזטו געשטראפט פון אללה? ביזט דו בלינד? קענסטו נישט דיין מאן? דערקענסטו מיך נישט? איך בין דאך מוסה.

א פערשעהמטע, א נידערשלאגענע האט פאטהמא מיט די לעצטע כוחות זיך דערשלעפט אהיים, און מיט נאך א שטארקערער בענקעניש געווארט אויף עיסה. דער איינציגער, וועלכער קען איהר געבען פרייד אין לעבען, די מינוטען זענען געווען ביי איהר ווי טעג. און די טעג האבען זיך געצויגען ווי יאהרען, ביז די גליקליכע ידיעה איז געקומען אז די לעצטע זעלנער קעהרען צוריק. די גאנצע נאכט נישט געשלאפען, איז זי די ערשטע ארויס ווייט הינטער דער שטאט און שעהנ־ווייז געשטאנען ווי א פערשטיינערטע, איהרע מידע אויגען האבען נאר געזעהען, ווי אין חלום — עיסהן, דאס בענקעניש פון איהר הארצען, און איהרע אויגען האבען גע־קוקט אין איין פונקט, אויף דעם וועג פון וואנעט ער וועט קומען, און דערזעהענדיג איהם, וואס איז די נשמה פון איהר לעהרען קערפער, איז זי געלאפען צו איהם, געקניהט, ארומגענומען און געגלעט זיינע פיס, און די ערד אויף וועלכער ער איז גע־טרעטען... ער האט איהר אבגעשטויסען פון זיך מיט די ווערטער, פאטהמא!! ביסטו א טאכטער פון א גלויביגען? דו קענסט נישט דיין מאן? הו דערקענסט מיך נישט? איך בין דאך מוסה.

פינפטער קאפיטעל

אין שטעטעל איז א אויפרודערונג, דער קהאדי (דער שופט) האט גערופען פאטהמא צום געריכט, וועלכער וועט פארקומען אויף דעם גרויסען פעלד, פאר די טויערען פון שטאט, פרייטאג, נאך די תפילות אין מעטשעט, און אויפגעפאדערט האט דער קהאדי אז אלע בעלי־בתים און אלע איינוואוינער זאלען קומען צום משפט און א בעזונדערע תפילה האט דער מופטי (כהן גדול) געלייענט אין מעטשעט אז אללה זאל אויפלייכטען דעם מוח פון קהאדי, עס זאל חס ושלום נישט ליידען קיין אונשולדיגער מענש.

פרייטאג: איינס א זייגער האט זיך פערזאמעלט דער גאנצער עולם אויף דעם פעלד פאר די טויערען פון שטאט, אויף א הויכע טריבונע אויף א דיוואן, די פיס אונטער זיך איז געזעסען דער קהאדי, נעבען איהם איז געלעגען דער הייליגער קאראן. פאר דער טריבונע איז געשטאנען פאטהמא מיט א שווארצער צאלמע איבער'ן פנים. דער קהאדי האט געגעבען א סימן און א שטילקייט האט בעהערשט דעם גאנצען פלאץ, און דער קהאדי האט אנגעהויבען הערט צו איהר גלויביגע פון אלמעכטיגען אללאה צו מיינע רייד, אזוי לאנג ווי אללה איז אין הימעל און מחמד איז זיין נביא זענען נאך נישט פארגעקומען אזעלכע זאכן. אין דער הייליגער מלחמה געגען די אפיקורסים זענען אוועק צוויי ברידער צווילינגע מוסה און עיסה, און אללה האט זוי ביידען געשאנקען דאס לעבען און צוריקגעקומען זענען צוויי ברידער און ביידע מוסה, און אזוי לאנג ווי אללה איז אין הימעל און מחמד איז זיין נביא איז נאך נישט געווען א פאל אז א טאכטער פון א גלויביגען זאל נישט זיין געהארכזאם איהר מאן. דער קהאדי ווענדעט זיך צו פאטהמא און זאגט, פאטהמא! דו ביזט א פערזעהעניש, דו ביזט די טאכטער פון טייוועל, דו ביזט געווען פאר דיין מאן דער גיהנום דו ביזט פערשאלטען פון אללה, און בכדי עס זאל זיך נישט איבערחזרן דאסזעלבע ביי אנדערע ווייבער, פערמשפט איך דיך צום טויט.

א טויטע שטילקייט האט בעהערשט דעם פלאץ און פון דער שטילקייט האט זיך געהערט א קול אללה איז גערעכט און דער משפט פון קהאדי איז גערעכט, ווער האט געהאט די העזה איבערצורייסען די שטילקייט זאל קומען אהער צו דער טריבונע — האט געזאגט דער קהאדי, און איינער פון די ברידער מוסה האט זיך לאנגזאם דערנעהנטערט צו דער טריבונע.

„הער צו פאטהמא!" — האט געזאגט דער קהאדי, „איך האב פערמשפט די מרשעת פאטהמא, דו אליין האסט זי פערמשפט דורך דיין חרטה תפילות און געויין. אללה האט געהערט דיין גע־בעט און האט דיך בעגנעדיגט, דו ביזט יעצט א ניי־געבוירענע, אט דא שטעהט פאר דיר דיין מאן עיסה, געהט אהיים און הייבט אן א ניי לעבען ווי עס פאסט פאר א טאכטער פון א גלויביגען, פאר די טאכטער פון חאדז".

דער גאנצער עולם האט אין הייליגען עקסטאז אויסגערופען: „גרויס און אלמעכטיג איז אללה און גרויס איז די חכמה פון קהאדי".

שטאלץ און צופרידען האט דער גרויסער עולם לאנגזאם פערלאזען דעם פלאץ.

„אונזער ארים ברויט"

א נאוועלען-בוך פון יוסף אקרוטני

אין ווארשא איז דערשינען א נאוועלען-בוך פון לאדזער יונגען יודישען שרייבער יוסף אקרוטני.

דאס בוך, וואס שילדערט דאס שווערע לעבען פון גרויען יודישען מענש, טראגט מיט רעכט דעם טיטעל „אונזער ארים ברויט", ווייל די פערסאנאזשען פון די דערציילונגען מאכען דורך יסורימפולע ראנגלענישען פאר זייער טעגליכען קיום.

„אונזער ארים ברויט" פון יוסף אקרוטני ענטהאלט פאלגענדע דערציילונגען: „די וועבער", „דער מענש פון צוועלף יאהר", „לאזט זיך א יוד אין דער וועלט אריין", „דורות", „א מיידעל פון קוויאוו".

דאס בוך פון יוסף אקרוטני איז דורכ'ן ווארשא־ווער רעגירונגס - קאמיסאריאט קאנפיסקירט געווארען פאר דער דערציילונג „לאזט זיך א יוד אין דער וועלט אריין". געגען שריפטשטעלער ווערט דורך ווארשאווער פראקוראטור פערפיהרט א פראצעס. איהם ווערט פארגע־ווארפען א פערברעך, וואס איז פארגעזעהן אין ארטיקעל 173 פון שטראף-קאדעקס.

מעלדונגען

תניעת „אחדות ישראל" סניף בלודז

זאוואדזקא 29

מארגען שבת 3 א זייגער נאכמ. קומט פאר א קא־לעקטיווער רעפעראט א. ד. ט. „אחדות ישראל און זייערע אויפגאבען" פון פאלגענדע חברים: יעקב העריץ, שמואל אפעלבוים א. א. מיר מעלדען אלע סימפאטיקער און פרייכד, דאס מיר האבען געשאפען אי וגענד-ארגאניזא־ציע „ברית חשמונאים". דער סעקרעטאריאט איז טעג־ליך אוועכד פון 8—10.

ברית חשמונאים" מחנה בלודז

שבת צונאכטס קומט פאר די גרינדונגס-פערזאמלונג פון אונזער מחנה „חשמונאים".

זונטאג אוועכד זייגער 8 קומט פאר דער ערשטער אסיפת המחנה, וואו ס'וועט געהאלטען ווערען רעפע־ראטען וועגען די צילען און אויפגאבען פון „ברית חשמונאים.

Dr. med.
HALTRECHT

ספעציעל-ארצט פאר הויט.-געשלעכט קראנקהייטען און מענער-שוועכע
האט זיך איבערגעצויגען און נעמט אן
פיעטריקאווער 161 טעל. 245-21
פון 11 פריה ביז 3 ביטאג און פון 7 ביז 9 אוונט
זונטאג פון 8—1 ביטאג.
פאר פרויען א בעזונדער ווארטע־זאל
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצא-פרייזען

ז ש ג א ו ו ס ק א 2
טעל. 143-08
איבערגעטראגען געווארען פון פעטריקאווער 6 אויף
NASIELSKI i MARKOWICZ

בעקאנטמאכונג.
מעבעל=געשעפט
דערמיט מאכען מיר בעקאנט אונזער ג' קונדשאפט, אז פון 15 מאי ד.י. איז אונזער
מיט אכטונג
און מיר עמפעהלען זיך ווייטער אונזער ג' קונדשאפט.
מיר בעזיצען אויף לאגער די נייעסט-מאדערנסטע מעבעל.
מיר מאכען אויפמערקזאם, אז אויסער די דערמאנטע צוויי אינהאבער פון דער פירמע האט מעהר קיינער קיין שום שייכות נישט צו אונזער געשעפט און איז נישט בעפולמעכטיגט אנצונעמען בעשטעלונגען אין אונזער נאמען.
קומט און איבערציינגט אייך
בעמערקונג: וועהניגער מאדערנע מעבעל מיט 50 פראצענט בילינער

ווי כטיג פאר
ברוך=קראנקע
(רופטורע) זאווי פון פערקרימונגען פון רוקען-ביין (הויקערס), פאראליזשען, ביין-שווינדזוכט, פלאטפים און פערשידענע אנדערע פערקריפלונגען-ליידענדע.
פאר פערשידענע ארט רופטורען פערעלטערטע און די געפערליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער ספעציעלע ארטאפעדישע הייל-באנדאזשען לויט מיין מעטאדע היילן און בעזייטיגען ראדיקאל יעדן איינציגן ברוך.

ביי מאגען און קישקע - זענקונג ספע־ציעלע אינדיווידועל צוגעפאסטע לייב-הייל-באנדאזשען.
פאר הויקערס ספעציעלע גארסעטען און גלייכהאלטערס.
געגען ביין-שווינדזוכט ספעציעלע אר־טאפעדישע אפאראטען פון אלע סיסטעמען.
געגען שמערצענדע פלאטפים ספע־ציעלע ארטאפעדישע איינלאגען לויט גיפס-מאדעלען.
געגען קרומע אדערן ספעציעלע גומי־שטרימף לויט מאס.
קינסטליכע הענד און פיס
ספעציעלע הייל=ארטאפעדישע אנשטאלט
ספעצ. ארטאפעד
א. פעטריקעוויטש, לאדז
9 פיראמאוויטשא 9, טעל. 177-09 (פריהער אלגינסקא)
אכטונג! קראנקע מוזען זעלבסט ערשיינען.
טויזענטער דאנקזאגונגען קענען בעוויזען ווערען

איבערציהונגען און עקספעדיציעס נאך
ארץ=ישראל
אין געזאמעלטע וואגאנען ערלעדיגט
שנעל און פינקטליך צו מעסיגע פרייזען
„POLSKI LLOYD" Sp. Akc.
oddział w Łodzi
Narutowicza 13
tel. centrala: 250-15.
פערטרעטונג:
Palestine Shipping Co. Ltd.
Palestine and Egypt Lloyd Ltd.

Powierz troskę o Twoje
i Twojej Rodziny zdrowie
naszemu Towarzystwu.
T-wo Ubezpieczeń Wzajemnych
na Wypadek Choroby w Warszawie,
Generalna Reprezentacja w Łodzi,
Nawrot 36, tel. 212-11
przyjmujemy wnioski na ubezpieczenia
i udzielamy informacyj w godz. 9—15.
Za małe składki miesięczne,
możesz leczyć się prywatnie
i swobodnie.

הייל-אנשטאלט פאר ברוכליידענדע
ראדיקאלע הילף און לאנגיעהריגע פראקטיק
דער איינציגער ספעציאליסט צו פערניכטען די געפעהרליכסטע און שווערסטע
ב ר ו כ ל י י ד ע ן
מענער און פרויען, ווען איהר האט שוין אלע באנדאזשען אויספראבירט און זאגאר ביי אויסלענדישע ספעציאליסטען און דאקטאראסקע רע־צעפטען און אפעראציעס האבען נישט געהאלפען, זאלט איהר נישט פערלירען די האפנונג — איהר האט ביי מיר א זיכערע היילונג דורך מיין פא־טענטירטע באנדאזשען 1269 און פריווילעגירטע 73096 און פון געזונדהייטס-אמט 1205.
פראספעקטען (בעשרייבונגען) אויף פארדערונג אומזיסט.
SZ. KOHN, Warszawa, Sosnowa 12
בעדענקט דעם אדרעס.

וויכטיג פאר אלע!
דרוקעריי
בראמבערג
לאדז - 8
צעגעלניאנא 8
טעלעפאן 255-09
טריקאטאזש-פאבריקען טריקא-עטיקעטען
שטרומף-פאבריק שטרומף באנדעראלען
וועש-פאבריק. פערשיד. עטיקעטען און מוסטער
קאנפעקציאנערען טוטען-עטיקעטען
שניידער-מייסטער מאס-ביכער
בעקער-מייסטער ברויט-עטיקעטען
בריפבויגנס, קאנווערטען, רעכנונגען חי אויך התונה-קארטען צו ביליגע פרייזען.

Zastrzyki — Opatrunki — Dyżury
Dyplom. siostra-pielęgniarka
RÓŻA BECAKÓWNA
Potrkowska 83, tel. 248-31
prawa of. III wejście, II piętro.

הויזבעזיצער!
צום שמירען פון דעכער און קארידארען נעמט נישט קיין ליים אדער קאלך, וואס ווערט שנעל פון רעגען פערניכטעט, נאר דאס וויערהאפטיגע
„KASENIT"
וואס קאסט עפעס טייערער, אבער דערפאר איז עס שטאנדהאפטיגער
Kosel i S-ka. Łódź, Przejazd 8

כעמ ש-באקטעריאלאגישער לאבאראטאריום
פ. שאץ, לאדז
פיעטריקאווער 37

איבערצוגעבען א בויד
אין שענסטען פונקט ביי דאבראניצקי'ן אין די העלע נאוואמיעסקא 19. צו ער־פאהרען זאכאדניא 19, וו.6 פון 8—10 אוו.

מעטאל-בעטען
מאטראצען אלט ארט
קינדער-וועגעלעך
אין א רייכער אויסוואהל
וויזשימאטשקעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטלעך פאטענט „Perfekt" א. ד. ג. קויפטמען
אמביליגסטן אין דער עלטסטער
און רעעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס-לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137=70
געדענקט דעם אדרעס! כ'בעויז קיין שום פיליאס.
ספעצ. רעפעראטור-ווערקשטעל און לאקירער.
בעט.: ס'ווערן אויסגעבעסערט בעטן אויף ווטער-וואוינונגען

„פאלשע חרפה"
פון ד"ר מעד. ה. רוזשאנער.
וואס געדער דערוואקסענער דארף וויסן
וועגן וועגערישע קראנקהייטען
אין 2 בענדער
מיט בעשטעלונגען זיך ווענדען צום מחבר:
Dr. Różaner, Łódź, Narutowicza 9.

Warszawskie
TOWARZYSTWO POŻYCZKOWE na ZASTAW RUCHOMOŚCI
Sp. Akc. Oddział w Łodzi, Zachodnia 31
(LOMBARD)

zawiadamia, że w dniu 25 sierpnia 1936 roku i dni następnych od godziny 10-ej rano odbywać się będzie LICYTACJA przy ul. Zachodniej 31 w Łodzi, zastawów nieprolongowanych we właściwym terminie. Numery zastawów, podlegających licytacji, ogłoszone będą w „Kurjerze Łódzkim" w dniu 15 sierpnia 1936 roku w numerze 223 i wywieszone w biurze.—

Zastawy niesprzedane na licytacji w pierwszym terminie, sprzedawane będą w drugim terminie, poczawszy od dnia 27 sierpnia 1936 roku.

Procenty należy wpłacać przed dniem 15 sierpnia 1936 r., gdyż po tym terminie zastawcy dopłacą koszty probierni państwowej za cechowanie prób i za ogłoszenia.

FABRYKA NAPOI GAZOWYCH
R. Frydwald
Piłsudskiego 69, tel. 190-48
עמפפעהלט
סאדעוואסער א לעמאנאד
וואס ווערט אפגעשיקט פינקטליך אהיים
בעשטעלונגען ווערן אנגענומען א גאנצן טאג.

הילף און רפואה פאר ברוך-קראנקע

רופטורען) אויף טויווינקעל, נאפעל ביי מענער, פרויען און קינדער, אויך פאר פערמרימונגען פון רוקענבייז (הויקערס), פיס, שיפע פלייצעס און שמערצהאפטע פלאט-פיס. דאס ליידן איז נישט צו פערנאכלעסיגען, ווייל די פאלגען זענען פאר'ן לעבן ביטער און געפעהרליך, דורך מיין מעטאדע ערפונדענע ספעציעלע גומי-הייל-באנדאזשען, וועלכע האלטען צו די גרעסטע פערנאכלעסיגטע געפערליכע ברוכען און בעזייטיגען ראדיקאל מיט גאראנטיע אהן בלוטיגע אפעראציע. מיין ספעציאליטעט איז אויך: הייל-אפאראטען און גארסעטען געגען אלערליי פערקריפלונגען, פערקרימט פלייצעס, פוס, הויקערס ווי אויך שמערצענדע פלאט-פיס. פאר אמפוטירטע אינוואלידען אמעריקאנישע קונסט-פיס (סאלאן-ארבייט).
ביים ארפלאזען זיך פון מאגען, קישקעס, געבירט-מוטער, עמפפעהל איך ספעציעלע הייל-באנדאזשען לויט דעם סיסטעם פון פראפ. ד"ר גלענארד דער אמת'ער בעריהמטער איז גאנץ פוילען פון אוניווערזיטעטס-פראפעסארען אנערקענט
ספעציאליסט
Ortoped NATAN RAPAPORT
מיט 30-יעהריגער פראקטיק אין ווין, דייטשלאנד און לעמבערג, נעמט אן פון 9 פריה ביז 1 בייטאג און 3 ביז 7 אווענד
אין לאדז, פילסודסקיעגא № 23
פערזענליכעס ערשיינען פון קראנקע ביי מיר איז אונבעדינגט וויכטיג.

דאקטוירים-אפטיילונג

Ciechocinek
Dr. med. W. Łaski
אינערליכע- און קינדער-קראנקהייטען.

Lekarz-Dentysta
N. KACZANOWSKI
נעהמט אן אין אמבולאטאריום פון דער געז. „לינת המשמורים"
פילסודסקיעגא 21, טעל. 242-55
אין די שעה'ן פון 9 11 פריה
און פון 5–9 אווענד.

Dr. med.
A. Uryson
POWRÓCIŁ.
11 go Listopada 20, tel. 215-85

Dr. med. I. Bette
ספעציאליסט פאר אינערליכע
און קינדער קראנקהייטען
PIOTRKOWSKA 6 tel 144-95
נעהמט אן פון 8–11 און פון 4–6 אווענט

Dr. med.
M. JAKOBSON
כירורג
ביינער-כירורג-ספעציאליסט
D-ra Sterlinga 22
Nowa-Targowa) tel. 174-42.

Lek.-Dentysta
Jakób Karmazyn
פאלודניאווא 2, טעל. 114-36
צייןהיילקונסט
נעמט אן פון 9–1 און פון 4–7 נאכמ.

לעטשניצע
פאר ווענעריש קראנקע
פון דאקטוירים ספעציאליסטן
לאדז, זאוואדזקא 1
טעל. 122-73
טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אווענד.
וועגעריש-קראנקע, מענערשוואכע
און הויט-קראנקהייטען
אנאליזען פון בלוט און אורין
די פערהיטונגס-סטאציע
איז טעטיג א גאנצן מעת לעת
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל
א בעראטונג 3 זל.

Dr. med. LEON FAMILIER
אינערליכע און קינדער - קראנקהייטען
6. שערפליען 37 בענעדיקטא
נעהמט אן פון 5–7 נאכמ.

Dr. med. Niewiażski
ספעציאליסט פאר טריפער, סיפילים און הויט - קראנקהייטען. בעהאנדלונג פון מענער - שוועכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
פראנט, 1טער שטאק
נעהמט אן פון 8-11 און פון 5-9 אווענט
זונטאג און יום טוב פון 9-1 נאכמיטאג.
ספעציעלער ווארטע - זאל פאר פרויען

Dr. med.
S. Druebin
Przyjmuje porody i operacje ginekologiczne
w swej prywatnej klinice
„SANTE"
ul. 6-go Sierpnia 17, tel. 153-10.

DR.
H. GUTSTADT
אקושער-גינעקאלאג
וואוינט יעצט
זאכאדניא 66, טעל. 129-52
נעמט אן פון 9 11 פארמ. און 5–7 אוו.

ד"ר
Justman
POWRÓCIŁ.
NAWROT 8, tel. 138-99.

Dr. med
Rundstein
akuszer-ginekolog
POMORSKA 7, tel. 127-84.
przyjmuje od 8–10 rano i od 4–8 w

Dr. B. Hurwicz
Choroby skórne i weneryczne
Piotrkowska 10
נעמט אן פון 8-11 און פון 5–9 אוו.
זונטאג און יום-טוב - פון 8–1 בייטאג.

Dr. med.
A. Banasz
כירורג - אוראלאג
האט זיך איבערגעצויגען אויף
Piotrkowska 121, tel. 139-88.
נעהמט אן פון 4—6 נאכמיטאג.

Starszy Felczer
B JOSKOWICZ
פולנאצנא 4, טעל. 141-86
נעמט אן טעגליך פון 8–11 און 4–6 נ"מ
טעגליך פאקען-שטעלען
מיט פרישע קראוויאנסע.

ד"ר MED.
L Pikielny
אוראלאג-כירורג
ספעציאליסט פאר נירען, בלאזען און אורין-קראנקהייטען
NAWROT 8, tel. 219-90
נעהמט אן פון 4—7 נאכמיטאג
צוריקגעקעהרט.

אורינע, נאז און האלז און לונגען-קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z. Rakowski
פיעטריקאווער 67. טעל. 127-81
נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צוועק אפעראציע א. אז. וו. ווי אויך אמבולאטאר-יישעס פון 9-2 און פון 4-8 אווענט
ביי דער קליניק איז טעטיג
א רענטגען- גאבינעט
פאר דורכלייכטונגען און אלערליי פאטאגראפיעס

DR. MED.
G. GERSZTAJN
ספעציאליסט פאר אויגען-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
Traugutta 12, tel. 175-10
נעמט אן פון 11–2 און פון 5–830 אוו.
אונבעמיטעלטע—לעטשניצע-פרייזען.

DR.
J. Neuman
CHIRURG
צוריקגעקעהרט
Zachodnia 57.

Dr.
Wajnberg
צוריקגעקעהרט
ספעציאליסט פאר לונגען, הארץ און ספלעראז קראנקהייטען
פיעטריקאווער 145
טעל. 126-02
נעמט אן פון 9-10 פריה, 3-5 8-9 אוו.

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען בלאז און אורין-קראנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95.
נעמט אן פון 9-11 און פון 6-8 אווענט.

Dr. med.
J. Szmerłowski
צוריקגעקעהרט
ספעציאליסט פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
Piotrkowska 17, tel. 107-13.

Dr. med.
M. TAUBENHAUS
צוריקגעקעהרט
ספעציאליסט
פאר אקושעריע און פרויען קראנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואנגערשאפט
זגערזשער 11, טעלעפאן 246-09
נעמט אן פון 8–9 פריה און פון 4–8 אוו.

ד"ר העללער
ספעצ. פאר הויט און וועגערישע קראנקהייטען און מענער - שוועכע
8 טראוגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8–11 און פון 4–8 אווענט
זונטאג פון 10–2 מיטאג.
פאר פרויען – א ספעציעלער ווארטע-זאל
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען

Dr. L. Suchowczycki
כירורג
GDANSKA 11, tel. 123-47
(רוג 11-טער ליסטאפאד)
צוריקגעקעהרט
און נעהמט אן פון 4-6 נאכמיטאג.

Dr. med.
M. GLAZER
ספעציאליסט פאר הויט-
און וועגערישע קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
ZACHODNIA 64, tel. 185-49
נעהמט אן פון 12–2 מיטאג און פון 7 ביז 8.30 אווענד.
זונטאג און חגאות פון 10–12 בייטאג.

Dr. I. Piechowicz
ספעציאליסט פאר אקושעריע
און פרויען-קראנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואנגערשאפט
שרודמיעסקא 18, טעל. 107-79
נעמט אן פון 8–10 פרי און פון 3–7 אוו

Dr. med
J. Nadel
ספעציאליסט פון אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
אנדזשעיא 4, טעל. 228-92
נעמט אן פון 10–12 און פון 5–7 אוו.

לעטשניצע
פאר וועגעריש-קראנקע
מענער - שוועכע און הויט-
קראנקהייטען
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
פיעטריקאווער 45
טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אווענד.
פרויען און קינדער נעמט אן א פרוי-דאקטער פון 11-1 און פון 5-7 אווענד.
א בעראטונג 3 זל.

Dr. J. LUBICZ
כירורג און ארטאפעד
צוריקגעקעהרט.
9 פאלודניאווא 9
ארדינירט אויך אין ווישניאווא-גורא
ווילא אנינסקי.

Dr. med. J. PIK
נערווען און אינערליכע קראנקהייטען ווי אויך סעקסועל נערווען ליידענדע
נעהמט איצט אן
24 זגערזשער 24
פון 4 ביז 6 נאכמ.
פריוואט וואוינונג: אל. קאשטשושקי 27
טעל. 175-50.

Dr. W. Łagunowski
specjalista
chorób wenerycznych, seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światłoleczniczy)
PIOTRKOWSKA 70 tel. 181-83
Przyjmuje: od 8.30 do 10.30 rano, od 1-ej do 2.30 pp. i od 6 do 8.30 wiecz. w niedzielę i święta od 10—1.

Dr. Słobodski
OKULISTA
POWRÓCIŁ.
4 WÓLCZANSKA 4
tel. 241-27.

ד"ר
מ. וואלפסאן
צוריקגעקעהרט
נארוטאוויטשא 2,
טעל. 128-83.

DR.
S. Kantor
ספעצ. פאר הויט און וועגערישע קראנקהייטען (מענער-שוועכע)
90 פיעטריקאווער 90
טעל. 129-45.
נעמט אן פון 8–2 נאכמ. און פון 6–9 אוו.

Lekarz Dentysta
Jakób Botwinik
נעמט אן טעגליך פון 10 ביז 3 נאכמ. אין דער לעטשניצע „פאמאץ" רוג זגערזשער און לימאנאווסקיעגא 1, טעל. 101-29 און פון 4–10 אווענד אויף נארוטאוויטשא 13. —::— צוגענגליכע פרייזען פאר ארבייטסלאזע – הנחה.

PALACE

היינט און פאלגענדע טעג!
געניאל מייסטערשפיל פונ'ם מייסטער פון דער מאַסקע

KARLOFF

אין דער הויפּטראָלע פון ענטדעקער פון אונזיכטבאַרען שטראַהל א. נאָמען

דער אונזיכטבארער שטראהל

אַנהויב 4 נאָכמ. שבת, זונטאָג און יום-טוב 12 בייטאָג
שבת און זונטאג 3 פריהמארגנז-סעאַנסען צו 80 גר.

איינציגער קלאנג-קינא אין גאַרטען

RAKIETA

שענקעוויטשא 40 טעל. 141-22

היינט און פאלגענדע טעג!
מיט דער געניאַלער

מיר גייען נאר גליק

Grace Moore

אָנהויב אין געוועהנליכע טעג 4 א זייגער, שבת, זונטאָג און יום-טוב 12 בייטאָג
אויפ'ן ערשטען סעאנס זענען אלע פלעצער צו 54 גראשען

קלאנג-קינא-טעאטער

PRZEDWIOŚNIE

זשעראָמסקיעגא 74/76
(רוג קאָפּערניקא)

היינט און פאלגענדע טעג

צי קענט איהר דאס פרעכטיגע שטימעלע פון דעם פענאמענאלען וואונדער-קינד
אין פילם

SHIRLEY TEMPLE אונזער זיגערל

נעקסטער פּראָגראַם: „זיי האבען זיך דערקענט אין MONTE CARLO" אין דער הויפּטראָלע: Lyljana Harvey
אָנהויב פון די סעאנסען 5 נאָכמיטאָג, זונטאָג 2 בייטאָג.
אויפ'ן ערשטען סעאנס זענען אלע פלעצער צו 50 גר.

METRO Przejazd 2 ADRIA Główna 1

נאָך א גרינדליכען רעמאָנט קומט פאר
מאָרגן די עפענונג
פון די קינא טעאטערס

אין פּראָגראַם צום 1-טען מאָל אין לאָדז

„כ'וועל נישט אפגעבען ס'קינד"

(KIDNAPERZY)
אין די הויפּטראָלען: Chester Morris i Sally Eilers

CORSO

— I. —
היינט און פאלגענדע טעג!

די פורפור-בלום

גרויסע עפּאָפּעע פון דער צייט פון דער פראַנצויזישער רעוואָלוציע
אין די הויפּטראָלען: Leslie Howard i Merle Oberon
אָנהייב 4 נאָכמ. שבת און זונטאָג 12 בייטאָג.

— II. —

Ułani, Ułani, CHŁOPCY MALOWANI

מיט A. Dymsza, Kaz. Krukowski, Zula Pogorzelska
פרייזען פון 50 גר.
דער זאַל איז געקיהלט און ווענטילירט

קלאנג-קינא

CAPITOL

זאַוואַדזקא 16

היינט און פאלג. טעג
גרויסער אונגעוועהנליכער פילם א. ג.

די העבן האבען זיך פערשולדיגט

אין די הויפט-ראָלן: LJONELL BARRYMORE i KAY FRANCIS
אויסער'ן פּראָגראַם: קלאַנג-צוגאַבען

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פרייע פאסטענס

ס'ווערט געזוכט א לערן-מעדעל צו וועש אויף קריטע מאשינען, פאָלודניאָווא 22 ביי גאָלדבערג, 1-טער שטאָק.

א קוואַליפיצירטער שטיקער וויל אַרויסנעהמען בעסערע ארבייט אויף א 7-נער, 8-טער מאשין, אַגראַדאָווא 12, וואוינ. 17. 6058

עס ווערט געבויכט פון זאָפאָרט א נייהער (ין) צו דער מאשין צו קאסטע-ארבייט. זגערזשער 15, פראָנט ערשטער שטאָק. וו. 10

ס'ווערט געברויכט א יונגעל נאך די לעהר צו סוויטערס, צו ערפאַהרען נאָוואָ-ג יעסקא 26, וו. 41.

ס'ווערט געברויכט א געהילף צו רונד-זשאַקערד, וועלכער האָט שוין געאַר-בייט. צו ערפאַהרען ביי שטשעבאַקאָווסקי קאַמיענא 1

ס'ווערט געזוכט 2 יונגעלייט צו שלאָפען אדער אָוועקצוגעבען א מעבלירט צימער מיט אלע בעקוועמליכקייטען. צו ערפאַהרען פּיעטריקאָווער 59, וו. 20.

ס'ווערט געזוכט א שירצען-נייהערין אויף לאָסטינג אַרויסצוגעבען. צו ערפאַה-רען פאַלודניאָווא 25, וו. 17.

Potrzebna panienka do szycia bielizny męskiej pierwszorzędnej od zaraz. Sz. Rapoport, Łagiewnicka 46, parter m. 4.

ראַקאַלען

א פּלאַץ פון קויהלען און האָלץ מיט אלע איינריכטונגען פון זאָפאָרט צו פערמיטען. צו ערפאַהרען בושעזשינער 17 פראָנט ביי צימבאַליסט.

א בעקוועם אָרט פאר 1 יונגערמאַן אָדער מיידעל צום שלאָפען ביי האַלפּערן 11-go Listopada 11 m. 20.

צו פערמיטען א קליין לאָקאַל מיט טעלעפאָן געאייגנעט פאר פערשירענע האַנדעלס-צוועקען Piotrkowska 61, A. Moszkowicz

---

Do wynajęcia umeblowany pokój z pościelą lub bez. Obejrzeć Lubinski, Piłśudskiego 55 od 1–4 i od 8–10.

א גרויס צווייפענסטערדיג זוניג צי מער צו פערדינגען ביליג דירה-געלד זשעלנא 10 (ביי בושעזשינער) אין הויף רעכטס.

א צימער מיט בעקוועמליכקייט פאר איין הער אָדער אפּאַר-פאָלק אלס סובלאָ-קאָטאָר צו פערמיטען אלעע-קאָשטשושקאָ 21 וו. 14, צו טרעפען פון 9 פריה ביז 3 מיטאָג.

צו פערדינגען א שטוב מיט עלעק-טרישע אינסטאלאציע וועגטועל אהן אינ-סטאלאציע, ווי אויך צו פערקויפען א מאָטאָר 1 פערדע-קראַפט, צו ערפאַהרען זאַוואַדזקא 29 קליגער.

א פאבריקס-לאָקאַל מיט 2 איינגענג איז זאָפאָרט אָבצוגעבען אויף גוטע בעדינגונגען, צו ערפאהרען סטאָדאָלניאַנא 2 ביי ה' בוקין.

פערשידענעס

איך וויל קויפען א שפול-מאשין מיט 16 שפינדלען. צו ערפאַהרען ביי בערגמאַן, אלטשטאָט 9.

כ'זוך א שותף וואָס האָט א שטוב צו ארבייטען מיט 100 זלאָטעס. איך האָב ווערקצייג פאר 900 זל. אָפּערטען אין רעדאַקציע פאר „עהרליך".

צוליב אפרייזע צו פערקויפען א ווערקשטעל פון לאָמפען געגען א ביליגען פרייז. צו ערפאַהרען ביי גאָלדמאַן נארוטאָוויטשא 29.

איך זוך א שותף צו אנ'איינגע-פיהרטע פאַרמירעריי פון זאָקען אין בעס-טען צענטרום אויף גוטע בעדינגונגען צו ערפאהרען פאָדושעטשנאַ 12 ביי מ. אלטמאַן.

איך זוך צו קויפען א מענער ניי-מאשין אין גוטען צושטאַנד. ערפאַהרען ביי רייך, זאַכאָדניא 13.

ווער ס'וויל דינגען א בודקע פון פאַפּיראָסען זאָל זיך ווענדען פּיעטרי קאָווער 59 וו. 20.

א שותף מיט א קאפּיטאל פון 3 ביז 4000 זל. צו א גוט איינגעפיהרט געשעפט ווערט געזוכט. אָפּערטען אין אַדמיניסטר. אונטער „S. W."

Zaginiony został kwit kaucyjny z Elektrowni Łódzkiej na imię Ita Radziner, Kilińskiego 49.

פערשידענע פאַמפאָנעס: צו סווי-טערקנעפּ און צו לאַטשען. כ'פערקויף ביליג. פּילסודסקעגאָ 5, אין דער בודקע פון לאַטשען, געגענאיבער די האַלע פון געני.

א פאַכמאַן אין דער סוויטער-בראַנזשע מיט אנ'אייגענער קליענטעלע זוכט א שותף מיט 3000 זל. געזיכערטס קאַפּיטאַל מיט א גוטען פראָפיט. אָפער-טען פאר „פאַכמאַן".

פערלוירען געוואָרען א נאָטיק-ביכעל און א וועקסעל אויף 70 זלאָטעס, אויסשטעלער ח. בער אלטער מאַרק 2 צאַהלבאַר דעם 13/9-36. אָבצוגעבען געגען בעלוינונג נאָוואָמיעסקא 26 וו. 37. דער וועקסעל ווערט ערקלערט פאר אונגילטיג.

עס איז געפונען געוואָרען געוואָ-רען א וועקסעל אויף 50 זל. צאַהלבאַר דעם 5/8 1936 אויסשטעלער שיע אָד-לער, וואָלטשאַנסקא 61, אָפּצונעמען געגען אנאָנס-קאָסטען אין אַדמיניסטראַציע

א גוטע פרנסה! צוליב אפרייזע נאָך פּאַלעסטינע איבערצוגעבען אין צענטרום פון דער שטאָט, א גוט-פּראָספּערירענדע מלעטשאַרניע (פּוטער-געוועלב) מיט א וואוינונג. אָפּערטען אין אַדמיניסטראַציע אונטער „A. B."

פאַרשריפטליכע פּייערלעש-אַפּאַראַטן (Gaśnice płynowe) נייע און געניצטע, ווי אויך פילונגען (Ładunki) צו אלע טיפּען אפּאַראַטען צו מעסיגע פרייזען מ. באַטשאַן, פּאָמאָרסקאַ 25, רעכטע אָפ. 1. איינגאַנג, 1. שטאָק, וו. 28. איך קויף געניצטע פּייערלעש-אַפּאַראַטן טעל. 166,27

עס איז פערלוירען געגאַנגען פאַרטפעל מיט פאלגענדע דאָקומענטען א פאַס אויפ'ן נאָמען בענדעט נאָמבערג, 4 בלאַנקאָ וועקסלען מיט דער אונטערשריפט ס. נאָמבערג. א איינקאַסירצעטעל פון דער ק.ק.אָ. לאָדז פאַמאַר... 3 אויף 2 וועקסלען, 50 זל. צאַהלבאַר דעם 5/8 אין לאָדז און 100 זל. צאַהלבאַר דעם 18/8 אין ווארשא. די וועקסלען ווערען ערקלערט פאר אונגילטיג היות ווי די דאָקומענטען זענען מיר צוריקגעשיקט געוואָרען אויף שרודמיעשקא 47 און מען האָט מיך נישט געפונען בעט איך שטאַרק, אז מ'זאָל זיי אָפּשיקען צו שטורם, אין פּוטער-געוועלב, שרודמיעסקא 47, וואו מען וועט זיי מיט דאַנק אָפּנעמען.

דאס ביליגסטע יודישע אפטיק-געשעפט

„OPTICUM"

28 פּיעטריקאָווער 28

בעזיצט אויף לאַגער א גרויסען אויסוואַהל פון פערשידענע ברילען, בינאָקלען, אלערליי צילינדער-גלעזער, קאָנבינירטע גלעזער, טערמאָמעטערס

אלעם צו די ביליגסטע פרייזען

פ'ווערן אויך אויסגעפיהרט רעצעפטען פּינקטליך און רעעל. — געדענקט די אַדרעס
עס ווערען אָנגענומען אלע אָרט רעצעפטען פון די ה"ה דאָקטוירים.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat". spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub. Redaktor odpowiedzialny: Chanon Kaufman.
Czcionkami i druk rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.